Trst je naš. Zahtevamo spoštovanje mirovne pogodbe. Tržaškemu ozemlju je treba vrniti njegovo naravno funkcijo, ki je: služiti zaledju v korist našega ljudstva!

LAURENTI
(Na prvomajskem zborovanju)

LJUDSKI TEDNIK

UREDNIŠTVO: Via Montecchi 6-II - 24. UPRAVA: Via Ruggero Manna štev. 29. TELEFONI: uredništvo 95823 upravo 27847. OGLASI pri upravi od 8.30-12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. Rokopisi se ne vračajo. - Poštnina plačana v gotovini - Spedizione in abbonamento postale secondo gruppo.

CENA 20 lir, 12 jugolir, 6 din — TRST 8. maj 1949 — LETO ČETRTO · številka 164

ACHESONOVA
uvertura k tržaškim volitvam

9. maja praznujejo vse demokratične sile praznik miru. Praznujejo četrto obletnico dne, ko so bile nacifašistične sile vojaško poražene in uničene. V tej borbi so prispevale demokratične sile s Sovjetsko zvezo na čelu levji delež in vsi narodi so tedaj upali, da bo nastopila dolga doba miru in sodelovanja med silami, ki so strle fašizem. Toda upi ljudstva so bili kmalu prevarani, ker je postalo jasno, da so na zapadu prevladale težnje imperialistov, ki niso videli v pretekli vojni borbo proti fašizmu, temveč je pomenila zanje le odstranitev nepriljetnih tekmecev. Ti imperialisti so podedovali in prevzeli vloge fašistov in nacistov, začeli so hujskati na novo vojno, ker jim ni pogodu uveljavljenje in napredek resnično demokratičnih in naprednih ljudskih sil ter so se začeli v ta namen posluževati starih fašistov in jih podpirati. Zato morajo demokratične sile nadaljevati začeto borbo z ljudskimi državami in Sovjetsko zvezo na čelu. Ta borba je zajela ves svet. V Sovjetski zvezi in v ljudsko demokratičnih državah gradijo nov svet, v imperialističnih državah in v kolonijah pa se ljudstvo bori proti zatiralcem. Na Kitajskem, v Grčiji, Vietnamu, Indoneziji, Španiji zadaja ljudstvo smrtne udarce imperializmu. Imperialisti so bili te dni prisiljeni na umik tudi v berlinskem vprašanju, kjer je zmagala dosledna in miroljubna politika Sovjetske zveze, zvesta jaltskim in potsdamskim sklepom.

V tej borbi med imperializmom in demokracijo, med vojno in mirom je Tržaško ozemlje ena izmed najobčutljivejših in najbolj važnih točk. V to borbo spadajo tudi bodoče upravne volitve, ki pa imajo bistveno političen značaj. Čemu drugemu naj na primer služi potovanje generala Aireya v ZDA, ki so pravo srce, prava Meka imperialistov in vojnih hujskačev? Vsakomur je jasno, da je šel tja po volivno injekcijo za reakcionarne sile, da je namen njegovega potovanja, da utrdi na oblasti protiljudske sile, ki tako verno služijo imperializmu. Te volitve morajo namreč formalno opravičiti vso politiko okupacijske uprave, opravičiti delovanje raznih imenovanih svetov in odborov, opravičiti vključitev Trsta v Marshallov in atlantski pakt, češ saj je to volja tržaškega ljudstva.

To nam potrjujejo še razna druga dejstva. Čeprav se uradno začne volivna kampanja šele 13. maja, je začela reakcija s pomočjo in odobravanjem VU to uradno kampanjo že dober teden prej. Kaj naj sicer pomenijo letaki in lepaki, s katerimi je krščanska demokracija dobesedno preplavila mesto? Ali zanjo ne veljajo policijski predpisi?

Toda dejstvo, da se jim tako mudi, kaže tudi njihovo slabost. Kaže, da jim prešinja kosti strah pred ljudskimi množicami kljub vsej podpori oblasti, policije, cerkve, sodišč in vseh drugih ustanov, kljub temu da imajo v rokah škarje in platno. Boje se ljudstva, čeprav so ljudske množice spričo omenjenih dejstev v takem položaju, da ne morejo računati na volitvah na tako uveljavljenje, ki bi bilo dejanski izraz njihovih sil. Boje se jih, čeprav vedo, da jim je razkol v demokratičnih vrstah v korist, da so si zagotovili glasove desettisočev esulov, ki po mirovni pogodbi sploh nimajo pravice voliti, da z raznimi pretvezami niso vključili v volivne sezname na stotine pravih demokratičnih Tržačanov, da lahko v matičnih uradih vedrijo in oblačijo. Vse to jim še ni dovolj, ker vedo, da so naše sile dejansko močnejše, da volivni rezultati ne bodo predstavljali pravega odnosa sil.

Reakcija in njih pokrovitelji imperialisti si zato ne morejo delati utvar, da si bodo kar tako na lahko

Nadaljevanje na 2. strani spodaj

Program Slovansko italijanske ljudske fronte je program borbe in ciljev demokratičnih ljudi

PO ŠIROKEM SVETU

KRONIKA

Protidržavne zarotnike v madžarskem ministrstvu za poljedelstvo so končno obsodili na zaporne kazni od 10 - 15 let. Na dosmrtno ječo je bil obsojen samo vodja zarote, bivši šef oddelka v ministrstvu.

V Beograd je prispel bivši šef britanske vojaške misije pri glavnem štabu NOV. gen. Mac Learn.

Po hudih bojih na Gramosu so partizani izpraznili mesto Pirgos-Srakani, potem ko so v 26 dnevni bitki uničili 4000 sovražnih vojakov. V dnevnem povelju glavnega štaba grške osvobodilne vojske je rečeno, da bo sovražnik krvavo plačal vsak svoj napadalni poskus proti partizanskim položajem. Monarhofašistična sodišča v Atenah so spet obsodila na smrt več patriotov.

Med zapadnimi okupacijskimi področji Avstrije in Italijo bodo 10. maja ukinili potne vizume. Za ukinitev pa ne bo veljala za sovjetsko cono za Dunaj.

V Italiji se mudi britanski gospodarski minister Crips. Z italijanskimi gospodarstveniki razpravlja o Marshallovem planu in o evropski gospodarski pomoči, ki združi 18 evropskih držav.

Albanska in italijanska vlada sta sklenili obnoviti diplomatske odnose. Ti diplomatski odnosi so bili prekinjeni od konca vojne in prvi poskus njih obnovitve l. 1946 je propadel.

Tržaški listi vzporedno s političnimi špekulacijami poročajo, da je Jugoslavija zaprosila ameriško državno banko za posojilo, kakršnega so ji ZDA že nekoč odklonile, katerega pa so takrat odobrile Češkoslovaški in Poljski. Šef češkoslovaške finančne delegacije Loebl, ki se je pravkar mudil v ZDA je izjavil, da so najboljši znaki, da bo Češkoslovaška dobila od ZDA novo posojilo.

V kratkem se bodo začela v Rimu trgovinska pogajanja med Italijo in Jugoslavijo.

V Londonu so se zbrali zunanji ministri 10 evropskih marshalliziranih držav k sklepanju o ustanovitvi prvega evropskega parlamenta, h kateremu mislijo pritegniti tudi Grčijo in Turčijo.

V Egipet je prispela angleška vojaška misija, da si ogleda vojaške priprave.

Ameriški atomski znanstveniki so odločno nastopili proti Trumanu, ker drži v tajnosti število atomskih bomb in ne dovoli objaviti znanstvene izsledke iz Bikinov. Ta nastop ameriških atomskih znanstvenikov je v zvezi z nedavnimi azjavami atomskega strokovnjaka Jolliot Curiea na pariškem mirovnem kongresu.

Ameriška zbornica je s 211 proti 183 glasovom zavrnila sindikalni predlog za ukinitev znanega protidelavskega zakona Taft Hartley in sprejela, zakon, ki še bolj omejuje sindikalne svoboščine ameriškega delavstva.

Kanadska vlada je ratificirala tekst atlantskega pakta. Težje bo to izvršila belgijska vlada, proti kateri v zadnjem času zelo močno nastopa belgijsko javno mnenje.

Za novega visokega komisarja Sovjetske zveze v Avstriji je imenovan na mesto generala Kurasova generallajtnat Sviridov. Kurasov je nasledil maršala Konjeva.

Poveljnik angloameriškega področja Tržaškega ozemlja gen. Airey se mudi v Washingtonu, kjer razpravlja z vodilnimi ameriškimi državniki o vprašanjih TO. Ob tej priliki je zunanji minister Acheson podal izjavo, ki jo komentiramo v uvodniku.

Po vesteh iz Prage naj bi pravosodni minister grške demokratične vlade pristal na posredovanje OZN za mir z atensko vlado. Porfirogenis naj bi stavil naslednje tri pogoje: 1.) spoštovanje grške neodvisnosti; 2.) svobodne volitve in 3.) sestavo začasne nevtralne vlade.

Na najboljši poti, če...

V morju neuspelih konferenc in nesporazumov, vendar končno dogodek, ki ga moremo z veseljem pozdraviti in mu želeti najboljšega razvoja. Po večdnevnih sestankih med sovjetskim delegatom pri OZN Malikom in ameriškim delegatom Jessupom ter po zaključnem sestanku predstavnikov vseh štirih velesil so izdali skupno uradno poročilo, ki se glasi:

1. Vse omejitve, ki jih je po 1. marcu 1948 izvedla sovjetska vlada glede prometa in trgovine med Berlinom in zahodnimi področji Nemčije ter med vzhodnim področjem in zahodnimi področji, bodo ukinjene 12. maja 1949.

2. Vse omejitve, ki so jih po 1. marcu 1948 izvedle vlade Francije, Velike Britanije in ZDA ali pa katera koli od teh vlad glede prometa in trgovine med Berlinom in vzhodnim področjem ter med zahodnimi conami in vzhodno cono Nemčije bodo tudi ukinjene 12. maja 1949.

3. Enajst dni po ukinitvi omejitev v smislu prve in druge točke, t. j. 23. maja 1949, se bo sestal v Parizu svet zunanjih ministrov, da preuči vprašanja, ki se nanašajo na Nemčijo in vprašanja, ki so nastala zaradi položaja v Berlinu, ter denarno vprašanje v Berlinu.

Podrobni red konference štirih zunanjih ministrov sicer še ni znan, vendar skupno poročilo navaja tri najvažnejše točke, ki jih bodo obdelovali in te so: denarno vprašanje v Berlinu; vprašanja, ki so nastala zaradi omejitve prometa in na splošno vprašanja, ki se nanašajo na Nemčijo.

Vzroke, da je prišlo do tega, za pomirjenje duhov in prenehanje «hladne vojne» tako dalekosežnega sporazuma, moremo iskati v več zaporednih izjavah sovjetskih osebnosti, nasplošno torej v vztrajnih prizadevanjih Sovjetske zveze, da v interesu miru odstrani žarišča stalnih sporov v svetu, po drugi strani pa v neuspehih trmaste in nepopustljive politike imperialističnih krogov zapadnih sil.

Nedavne Stalinove izjave ameriškemu novinarju Smithu o možnosti ureditve berlinskega in nemškega vprašanja, konkretni predlogi Višinskega na zadnjem zasedanju OZN, izjave vplivnih političnih in kulturnih osebnosti na pariškem Kongresu miru so imele v svetu močan odmev. Neizpodbitno so pokazale, da je Sovjetska zveza vedno pripravljena staviti maksimum, da pride do plodonosnega sporazuma v nemškem in vseh drugih perečih vprašanjih. To dejstvo, ki svetovni javnosti nikakor ni neznano, pritiska vojne hujskače imperialističnega tabora čedalje bolj ob zid in jih sili, da svojim formalnim zatrjevanjem o miroljubnosti njih politike dajo tudi praktičnih dokazov. Neprestano zvračanje odgovornosti za sedanji položaj na Sovjetsko zvezo in istočasno snovanje napadalnih vojaških blokov kot je Atlantski pakt ni moglo nikogar prepričati o miroljubni politki kakor tudi niso k temu prispevale vojnohujskaške izjave najvidnejših ameriških političnih in vojaških osebnosti od Farrestala, Royala, Claya, Achesona in drugih. Taka dvojna igra ameriških politikov je bila obsojena na neuspeh in prav v neuspehih te politike je tudi del vzrokov, da so zapadne sile odstopile od svojega dosedanjega trmastega stališča v pogledu berlinskega vprašanja.

Toda nastaja vprašanje, ali ZDA kljub temu koraku ne nadaljujejo dvojne igre — dvojne politike? Na žalost je mnogo stvari, ki že v vsem začetku posrečenega razvoja «berlinske krize» motijo miroljubno svetovno javnost.

Zunanji minister ZDA Acheson je v zvezi s pogajanji med Malikom in Jessupom izjavil, da tudi če bodo ta pogajanja ugodna, bodo ZDA vendar izvedle formiranje posebne zapadnonemške države, ki bo vključena v atlantski pakt in Marshallov plan. Komentatorji, ki često govore v imenu ameriških državnikov pa nam gujejo, da so ZDA naredile ta korak samo zaradi težkih finančnih žrtev, ki jih zahteva tako imenovani «zračni most» nad Berlinom.

Take izjave, ki se neposredno tičejo Nemčije in katerim se istočasno pridružuje razširjanje atlantskega pakta na Spanijo, Grčijo in Turčijo, vsekakor ne morejo služiti kot dokaz, da je politika zapadnih sil iskrena in niti kod dokaz, da imajo zapadne sile resno voljo rešiti nemško vprašanje na demokratičen način. To sicer niso naša prerokovanja, pač pa so zaključki na podlagi dejstev.

Kako se bodo stvari razvijale v bližnji bodočnosti, nam bo pokazala konferenca štirih zunanjih ministrov, ki bo trajala, kot mislijo, najmanj mesec dni.

Na konferenci o Avstriji

Sovjetska sveza

zagovarja jugoslovanske pravice

Ceprav se razgovori za sklenitev mirovne pogodbe vlečejo v nedogled, ni bilo na njih sklenjenega še ničesar pozitivnega in koristnega.

Razgovori zadnjih dni so se sukali okrog členov 41, 42, 43, 44 in 45 osnutka mirovne pogodbe. Preko točke 41. so zapadni predstavniki hoteli doseči, da bi ZSZ in druge države, katerim mora Avstrija plačati reparacije tem odpovedale kakor je to storila Nemčija. Pri razpravi o čl. 42, ki se nanaša na imetje zaveznikov in njih interese v Avstriji, so nastala za sedaj nepremostljiva nasprotja v določitvi datuma za osnovo določanja imetja, ki ga mora Avstrija vrniti. Cl. 43 je povezan s čl. 35 in ker tega niso rešili, ne morejo rešiti niti čl. 43. Cl. 44, ki se tiče pravic manjšin, ki so trpele preganjanje zaradi rase in vere ni bil rešen zaradi težav redakcijskega značaja. V razpravi o čl. 45 pa se je sovjetski delegat odločno zavzel za jugoslovanske interese, t. j. za priznanje pravic Jugoslaviji do reparacij in do avstrijskega imetja v Jugoslaviji.

V južno Kitajsko!

V zadnji številki smo javili vest, ki jo je razširila neka francoska agencija, po kateri naj bi kitajska osvobodilna armada vkorakala v Šanghaj. Nadaljnje vesti osvoboditve Šanghaja ne potrjujejo, pač pa govore o nadaljnem stiskanju obroča okrog tega važnega pristanišča in industrijskega središča. Zadnje vesti pravijo, da so osvobodilne armade začele obstreljevati Šanghaj s težkim topništvom in da so ob tej priliki prvič po prehodu reke Jangcekjang začeli uporabljati težko topništvo. Šanghaj so medtem zapustili že vsi tujci, kakor tudi kuomintanški uradniki in številni špekulanti, ki so z naviijanjem cen povzročili strahovito inflacijo. Vsi zaostali zločinci se sedaj lahko umikajo samo še po morju, ker so osvobodilne armade z osvoboditvijo Hangčoua odrezale vsako zvezo mestą po kopnem z nacionalističnimi četami.

Razvoj dogodkov na bojiščih pa kaže, da demokratična vojska Kitajske ne namerava vreči svojih glavnih sil proti Šanghaju, pač pa v osrčje južne Kitajske. Dve osvobodilni koloni si sedaj utirata pot proti Kantonu, ki je postal nova prestolnica nacionalistov, pred katero v oddaljenosti kakih 700 milj južno od Šanghaja pripravljajo nacionalisti obrambno črto.

Po vsej osvobojeni Kitajski so svečano praznovali 1. maj, na frontah pa so prav tega dne osvobodili 12 velikih mest.

Ob priliki 1. maja je v glasilu jugoslovanske komunistične partije, «Borbi» napisal znani jugoslovanski general, heroj narodnoosvobodilne borbe jugoslovanskih narodov Peko Dapčević daljši članek o Kitajski, o velikem pomenu zmag kitajske demokratične armade, o taktiki in strategiji njenega vojskovanja ter o sličnosti nastajanja in borbe demokratične armade z nastajanjem in borbo nove jugoslovanske armade.

Gen. Peko Dapčević pravi: «Nas jugoslovanske komuniste radujejo zmage slavne kitajske narodnoosvobodilne armade zato, ker so plod slične poti kot smo jo prehodili mi Jugoslovani, ker dokazujejo, da marksizem ni dogma in prazna fraza temveč revolucionarna teorija, ki služi v napotilo praktični borbi proletariata. Te zmage dokazujejo, da živa revolucionarna duša marksizma nenehno triumfira nad poskusi njegovega pretvarjanja v mrtve šablone in dogme. To potrjuje tudi pravilnost naše poti in upravičenost onega, za kar se mi danes borimo proti kontrarevolucionarnim lažem in klevetam. Nas jugoslovanske komuniste radoste zmage na Kitajskem, ker jačajo fronto socializma in ker predstavljajo še en poraz imperializma.

Praksa borbe za resnico in za bratske odnose med komunisti vsega sveta daje pravico bolj kot komur koli drugemu - nam, jugoslovanskim komunistom, da pozdravimo kitajski narod z vso dušo in z vso gotovostjo končne zmage.

Brezplodnost sedanjega zasedanja OZN

Plenarno zasedanje Organizacije združenih narodov se bliža h koncu. Sporazumeli so se, da bodo dela prekinili 14. maja in jih nadaljevali v jeseni. Tudi bilanca tokratnega zasedanja ne bo zadovoljiva. saj skorajda ni bilo doseženih praktičnih rezultatov, ki naj bi kazali na to, da bi v imperialističnem taboru začela prevladovati zdrava pamet glede reševanja mednarodnih političnih vprašanj. Nasprotno. Ravno to zasedanje glavne skupščine je pokazalo, da vodilnim imperialističnim silam ni do mednarodnega sodelovanja na enakopravnih demokratičnih osnovah in da si še skromne ostanke takega sodelovanja v okviru te mednarodne organizacije prizadevajo odpraviti, da bi lažje enostransko in samovoljno uveljavljale svoja protidemokratična načela in svoja imperialistična stremljenja. Borba predstavnikov imperialističnih sil proti neomejeni pravici veta, izbegavanje nadzorstva nad atomsko energijo in nad oboroževanjem ter zagovarjanje atlantskega pakta kljub njegovim očito napadalnim namenom, daje temu zasedanju tipično amerikanizirani značaj. Takega značaja so tudi debate, ki so bile na dnevnem redu v zadnjem tednu.

REHABILITACIJA ŠPANSKEGA FAŠIZMA

Politika osvajanja strateških baz v Evropi narekuje politično dinamiko imperialistične politike. Prav v verigi imperialistične strateške verige bi manjkal člen, če bi ne bilą vanjo vključena Francova Španija. Od tod prizadevanja ZDA, da bi spravile Španijo v Atlantski pakt in prizadevanja ameriškega glasovalnega stroja, da bi najprej frankistično Španijo na zunaj rehabilitiral, nato pa jo vključil v mednarodno politično življenje kot svojega javnega zaveznika. Da preprečijo ta nesramen manever, so demokratične države postavile na dnevni red zasedanja OZN špansko vprašanje. Imperialistične sile so se sedaj hotele tega vprašanja iznebiti in ga s spretnim manevrom brisati z dnevnega reda. Sovjetski delegat je izjavil, da se bo uprl slehernemu poskusu brisanja španskega vprašanja z dnevnega reda in tudi vsem poskusom ukinitve resolucije iz l. 1946. ki poziva vse člane OZN naj odpokličejo svoje diplomatske predstavnike in Francove Španije. Proti vladni politiki snubljenja fašistične Španije ostro nastopa tudi ameriško javno mnenje. Skupina 49 ameriških sindikalistov in intelektualcev je poslala Trumanu brzojavko, v kateri pravijo: «Samo odločna potrditev našega sovraštva proti nacizmu in fašizmu lahko da ameriškemu ljudstvu in ostalim narodom zagotovilo, da so naše izjave o zvestobi do demokracije odkrite».

VPRASANJE IZRAELA

Posebnemu političnemu odboru, ki so ga ustanovili zato, da pospešijo delo zasedanja, so predali proučevanja izraelskega vprašanja. Isti odbor bo proučeval tudi indonezijsko vprašanje. O sprejemu Izraela v OZN so govorili libanonski, salvadorski, argentinski in iraški delegati. Argentinski je predlagal naj o tem vprašajo za mnenje Vatikan, čeprav nj znano, kaj ima Vatikan opraviti pri OZN. Osvojili so končno predlog salvadorskega delegata in povabili bodo k debatam izraelskega zastopnika.

ITALIJANSKE KOLONIJE

Razprave o razdelitvi italijanskih kolonij v Afriki so gotovo najbolj dolgočasne po svojem dolgem poteku, so pa zato bolj zanimive po svoji vsebini, ki je vsebina imperialistične politike do kolonialnih dežel. Kljub neštetim prošnjam in moledovanjem italijanskega grofa Sforze se imperialistično srce Amerikancev in Britancev ni hotelo omehčati, čeprav bi se italijanska vlada zadovoljila tudi samo z neko formalno rešitvijo, ki naj bi bila zanjo vsaj prestižne vrednosti. Vse kar bo Italijanom uspelo bo mordą to, da bodo vprašanje kolonij še enkrat odložili na poznejši čas. Številni delegati, ki so se udeležili razprave o tem vprašanju niso sicer povedali ničesar novega, pač pa je omembe vredno dejstvo, da stą ZDA in V. Britanija našli končno skupno stališče, ki rešuje vprašanje predvsem v njuno korist.

Nadaljevanje s 1. strani

ustvarili iz Trsta svoje oporišče in ga opravičevali z volivnimi rezultati. Tudi zadnja Achesonova obljuba tipa obljube 20. marca 1948. ne bo nikogar prevarala, ker vsakdo ve, da je to le uvod v volivno kampanjo, predvolivni trik in da se bodo obljube po volitvah razblinile, ker dela Acheson računa brez krčmarja in prodaja medvedovo kožo. Njegovim upom ne bo nihče verjel, ker je bil primer obljube 20. marca ob italijanskih volitvah pač predobra šola, ki je marsikoga izmodrila.

Ne procesi proti partizanom ne obljube ne lepaki krščanske demokracije ne bodo prestašili demokratičnega ljudstva, ki bo na volitvah pokazalo, da mu imperialisti, reakcionarji in stari kamoristi ne bodo več krojili usode.

Ali so Romunija, Madžarska in Bolgarija res kršile mirovne pogodbe, kot zatrjujejo imperialisti?

15. marca se je nehalo prvo obdobje nadzorstva nad izvajanjem mirovnih pogodb s petimi bivšimi sovražnimi državami: Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko, Italijo in Finsko. Anglo-ameriški imperialistični politiki so takoj izkoristili to priliko in so začeli popolnoma neutemeljeno obtoževati nekatere ljudsko demokratične države.

V angleški spodnji zbornici je minister Mc Neil obtožil Bolgarijo, Madžarsko in Romunijo, da so prekršile mirovno pogodbo in ni pri tem navedel niti najmanjšega dokaza. Če njegov govor natančno preučimo, lahko ugotovimo, da je bil ta govor čisto navadno ponavljanje izjave, ki jo je istega dne dal tisku državni departman ZDA.

V izmišljotinah Mc Neila kakor tudi v dokumentu državnega departmana pa se samo ponavljajo potvorbe in nesramne laži ter tendenciozni komentarji, ki jih je reakcionarni tisk v zadnjih 18 mesecih prepisal iz uradnih anglo-ameriških dokumentov in obratno. Mc Neilov govor in dokument sta polna napadov proti Sovjetski zvezi. Po njihovih trditvah naj bi Sovjetski zvezi bile zelo povolji kršitve mirovnih pogodb s strani Romunije, Bolgarije in Madžarske; obenem pa naj bi Sovjetska zveza «preprečevala» anglo ameriškim strokovnjakom mednarodnega prava, da bi uredili to vprašanje.

Toda katere so te «kršitve» mirovnih pogodb? Po Mc Neilovih trditvah v teh državah predvsem niso spoštovali členov, ki jamčijo človeške pravice in osnovne svoboščine vsem ljudem ne glede na pleme, spol, jezik ali vero. Mc Neil se ne potrudi, da bi podprl svoje izmišljene trditve z dokazi. Ponavlja le že enkrat zadevo zarotnika Petkova državnega, kriminalca, ki ga je obsodilo ljudsko sodišče. Po drugi strani oporeka romunskemu ljudstvu pravico obsoditi in ločiti od človeške družbe strupenega sovražnika demokracije in napredka zloglasnega Juliusa Maniuja, kateremu so dokazali krivdo na javnem procesu. Kakor se zdi je za Mc Neila tudi veliko zlo, če je madžarska policija preprečila kardinalu in zarotniku Mindszentyju prodati njegovo domovino anglo-ameriškim imperialistom.

Mc Neil pač misli, da morajo v državah Vzhodne Evrope «osnovne svoboščine» in «človečanske pravice» pomeniti svobodo delovanja za vohune in zarotnike, ki hočejo spodnesti temelje ljudskih demokracijam. Toda kdo bi mogel sprejeti tako razlago mirovnih pogodb razen vohunov in njihovih gospodarjev?

Laburistični minister je nato na dolgo in široko govoril o temi, ki je sedaj na zapadu zelo v modi, namreč o «verskem preganjanju» v državah ljudske demokracije. Toda tudi v tem primeru ni navedel nobenega dejstva in se je omejil na trditev, da poslanska zbornica že ve, za kaj gre. Ta njegova molčečnost je kaj razumljiva: v Bolgariji, Romuniji in na Madžarskem sploh ni «verskega preganjanja!». Angloameriški reakcionarni tisk se je tudi hudo togotil zaradi procesa proti petnajstim duhovnikom združene evangeljske cerkve v Bolgariji. Toda tudi avtorji te gonje so uvideli, «da so se obtoženci pečali z vohunstvom proti državi»!

Angloameriška propaganda trdi, da v državah ljudske demokracije ne spoštujejo «osnovnih svoboščin». Te trditve so popolnoma zlagane. Prvič v svoji zgodovini narodi v tem delu Evrope uživajo vse svoboščine in vse ugodnosti demokracije. Seveda prepovedali so in izgnali s političnega pozornice vse one organizacije, «ki hočejo oropati ljudstvo demokratičnih pravic», toda ali ni ta klavzula v vseh pogodbah, ki so bile sklenjene z bivšimi sovražnimi državami?

Tudi druge obtožbe proti Bolgariji, Madžarski in Romuniji niso več vredne. V isti sapi z državnim departmanom tudi Mc Neil trdi, da bivše sovražne države kršijo vojaške klavzule mirovnih pogodb. Pri tem pa molče, da Italija, ki je pristopila k atlantskemu paktu in sprejela vse njegove obveznosti, zlasti obveznosti «oborožitve», odkrito krši mirovno pogodbo. Mc Neil je ponovil z dramatičnim naglasom lažno trditev, da bolgarske in romunske oborožene sile presegajo število, ki je določeno po mirovni pogodbi.

V resnici pa šteje bolgarska armada 64.655 mož, medtem ko določa mirovna pogodba vojsko 65.500 mož. Romunska vojska tudi ne presega določenega števila.

Angloameriški politiki niso mogli navesti nobenega dokaza o namišljenih kršitvah mirovnih pogodb s strani Bolgarije, Romunije in Madžarske in so zašli v laž in obrekovanja.

Odkar se je nehala vojna sta Washington in London skušala in še skušata na vse načine izkoristiti mirovne pogodbe, da bi se nesramno vmešavala v notranje zadeve bivših sovražnih držav. Že ob pripravljanju mirovnih pogodb, so si skušali angleški in ameriški diplomati pridržati pravico in možnost, da bi trajno pritiskali na gospodarstvo in na politiko vzhodno-evropskih držav, da bi preprečili razvoj demokracije in da bi jih ohranili v območju imperialistične politike. Vsi ti poskusi so se takoj izjalovili na mirovni konferenci v Parizu, za kar gre zasluga odločnemu in doslednemu stališču Sovjetske zveze, ki je branila pravice narodov, da organizirajo svoje življenje po svoji lastni volji.

V 18 mesecih, ki so pretekli od takrat, ko so stopile v veljavo mirovne pogodbe, so skušali angloameriški politiki desetine krat narekovati svojo voljo Bolgariji, Romuniji in Madžarski, ne da bi imeli za to najmanjšo pravico. V ta namen so pošiljali številne note in memorandume tem državam. Toda vsakikrat so naleteli na odločne odgovore. S tem si lahko razlagamo nov izbruh jeze, ki je našel svoj izraz v izjavah Mc Neila in državnega departmana ZDA.

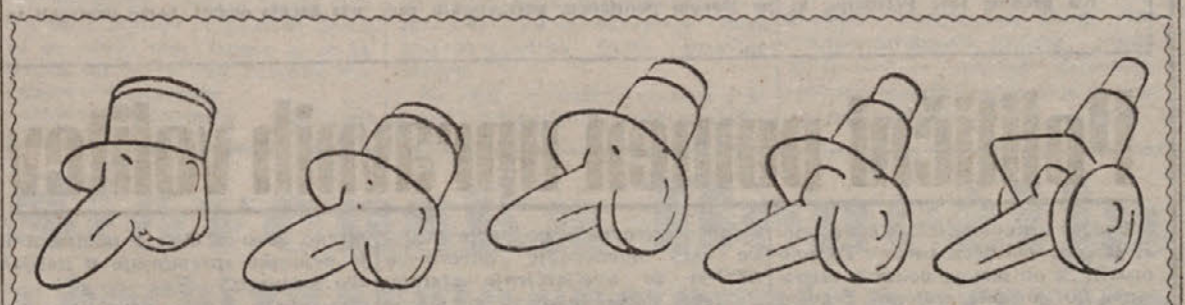

Različne faze De Gaullove metamorfoze

Zgodovina imperialističnih vdorov

skozi proletarski Šanghaj na Kitajsko

«Kdor kontrolira Šanghaj, kontrolira Azijo», je dejal v preteklem stoletju angleški general sir William Parker. Parker se je izkrcal v Šanghaju na čelu čet Njegovega angleškega veličanstva s službeno nalogo «da prepreči», da bi bogato pristanišče «postalo žrtev» opija.

Po tem «junaškem nravstvenem vojaškem pohodu», ki naj bi bil navdahnjem «po izključno visokih človečanskih čustvih», je angleški general vsilil kitajskim cesarskim oblastem nankinško pogodbo, ki so jo te oblasti rade volje sprejele. Ta pogodba je pooblaščala Angleže, da so zasedli veliko površino azijske metropole v znamenju koncesije.

Kmalu potem pa se je zvedelo, da so ves opij, ki je prišel do tedaj na Kitajsko, vtihotapili ravno Angleži. Pravijo, da so cesarske oblasti to dobro vedele, še preden so se Angleži izkrcali. Toda kljub temu so šli na roke temu angleškemu nasilju v prepričanju, da bo že sama navzočnost teh čet v Šanghaju jemala večno lačnemu kitajskemu ljudstvu vsak revolucionaren polet. Tako so si Angleži pridobili na Kitajskem svoje «pravice». Ko je Churchill govoril v spodnji zbornici o nedavnem incidentu na reki Jangce, se ni sramoval zahtevati, da se v obrambo teh «pravic» pošljejo takoj na kraj letalonosilke, oklopne ladje, eskadrile bombnikov in čete za izkrcanje. Te čete naj bi z neusmiljenimi represaljami prisilile vojake osvobodilne vojske, da bi izkazale spoštovanje rumenokožcev britanskemu levu.

Tako je dejal Churchill, zvest dedič krvoločnih izročil raznih kapitanov Drakejev. Ti kapitani so pod zastavo morskih razbojnikov delali najbolj grozne zločine, klali ter tako pridobili angleški kroni koncesije in privilegije na bogati azijski zemlji.

Zatiralne in imperialistične angleške funkcije so se začele uradno v Sankhaju z izkrcanjem leta 1843. Angleški trgovci in bankirji so si osvojili tržišča, čete so pa medtem zadušile v krvi tudi na račun kitajskega cesarja upore, ki so že tedaj pretresali staro mesto, zibelko azijskega proletariata.

Angleške intervencije so se nadaljevale in bile vedno bolj krvoločne. Leta 1855 so se jim pridružili Francozi, leta 1860 pa se Američani. Vsi skupaj pa so sejali smrt v delavskih okrajih v Šanghaju. V zameno za te usluge je darežljivi cesar podelil tujcem vedno večje koncesije v mestu. Leta 1902 je družba imperialistov narasla. Da bi zadušili upor Boxerjev, ki je trajal skoro dve leti, so se hkrati izkrcale francoske, angleške, nemške in japonske čete. Kitajski delavci so bili stisnjeni v ozek del mesta in so preživeli žalostne in krvave dni.

Cesarstvo je bilo uničeno in Sun Yat Sen je ustanovil republiko. Njegov namestnik Čangkajšek je izdal republikansko stvar in se izneneadil in napadel najnaprednejši del kitajskega ljudstva ter se odločil, da ga uniči. Ob tej priliki so tuje vojske v Šanghaju, proletarskem središču, ki se je uprlo leta 1925 in 1927, brezpogojno podprle Čanga proti ljudskim silam. Toda to je bila zadnja lahka oborožena imperialistična intervencija na Kitajskem.

Leta 1932 so se Japonci s podporo ogromnih pomorskih sil izkrcali v Šanghaju ter se od tam lotili zavojevati Kitajsko. Čangkajšek je prepustil prebivalstvo divjanju napadalcev in se strahopetno umaknil s svojimi četami v notranjost. Toda zgodovina je onega dne zapisala Čangkajšku njegov konec. Maocetung, ki se je na čelu maloštevilnih junaških komunistov več let boril proti nasilju Čanga, je pozval Kitajce, naj se uprejo tiranovim ukazom in naj se bore skupno s komunisti v obrambo napadene domovine.

19. nacionalistična armada v Šanghaju, ki so jo sestavljali skoraj izključno delavci in študentje, je odbila Čangov ukaz za umik. Z vsemi šanghajskimi delavci je začela ta armada epično borbo, ki je trajala nad mesec dni.

Čeprav so bile japonske sile v velikanski premoči nad kitajskimi, so ti junaki ustavili napadalca v Šanghaju nad mesec dni, dokler niso padli vsi in jih ni popolnoma zdrobil v zadnjih dneh nenehni bobneči ogenj stoterih topov japonske mornarice, ki je bila zasidrana v luki. Ta junaška epizoda je ganila ves svet in pretresla vse kitajsko ljudstvo. Angleži, Francozi in Američani, ki so s tako vnemo klali delavce, ko so se uprali, da ne bi umrli od glada, niso takrat niti ganili z mezincem, da bi pomagali tej skupini junakov.

Od tedaj je zavzela kitajska zgodovina drugi tok. Milijoni delavcev so sledili Maocetungu in komunistični partiji, ki jim je kazala pot do osvoboditve. Po sedemnajstih letih gre ogromna ljudska vojska od zmage do zmage, preplavlja nacionalistične armade in oblega šesto mesto na svetu, vzhodni biser, največje delavsko središče Kitajske. Nobena tuja sila ne bo mogla zaježiti tega nezadržnega pohoda ljudstva. Anglo-ameriškim imperialistom ne bodo dali Kitajci nobene pravice intervencije z orožjem v obrambo propadlega in pokvarjenega režima, ki so ga Kitajci že obsodili.

Po incidentu na reki Jangce, ki je tako razjaril starega Churchilla, je Maocetung opozoril, da so minuli časi, ko so mogli tujci nemoteno obstreljevati Nanking in Šanghaj. Jangce in Kitajska pripadata kitajskemu ljudstvu in osvobodilni vojski.

Ameriška mornarica z namestnikom komandanta ameriških enot na Tihem oceanu na krovu, je popolnoma razumela lekcijo z reke Jangce in je pravočasno zapustila šanghajsko pristanišče ter se zasidrala na odprtem Rumenem morju.

* * *

United Press javlja v poročilu o položaju v Šanghaju o fantastičnem padcu vrednosti kuomintanškega tako imenovanega zlatega juana. Cene listov so se dvignile od 30.000 na 100.000 «zlatih» juanov. Pešci ravnodušno hodijo po bankovcih «zlatega» juana, ki leže razmetani po mestnih ulicah.

Kam gre Švedska?

V načrtih ameriških vojnih hujskačev zavzema Švedska važno mesto. To dokazuje med drugim bujna aktivnost, ki jo razvija zdaj v tej deželi ameriška agentura.

Najbolj glasni in odkriti so predstavniki švedskih vojaških krogov. Generali Nurdensheld, Svedlund in Jung ne le vztrajajo v tekmovanju v oboroževanju, marveč zahtevajo, naj Švedska vsestransko okrepi «vojnotehnične zveze» z zapadnimi državami. Ti švedski generali, ki očitno že zdaj menijo, da so v ameriški službi, ponavljajo za svojimi prekomorskimi pokrovitelji nesmisel, češ da Švedski grozi «sovjetska nevarnost». Pod to pretvezo si prizadevajo, da bi Švedska o pravem času pripravila na svojem ozemlju vojna oporišča, ki bi bila v primeru vojne potrebna ameriškim oboroženim silam.

Na kakšnem stališču pa stoje švedski vodilni krogi? Uradno so za ohranitev nevtralnosti. Ne ukrenejo pa ničesar proti provokatorskim nastopom višjih oficirjev. Vladajoči krogi so vklenili deželo v tlačanski Marshallov načrt, katerega sadovi so za gospodarske interese Švedske čedalje pogubnejši. Ne da bi sploh vprašali parlament za mnenje, so se pridružili tako imenovanemu evropskemu svetu, ki sta ga skovala Churchill in Bevin in ki je pomožni organ severoatlantskega pakta. V luči teh dejstev se zatrjevanje stockholmskih oblasti, da so zveste politiki «nevtralnosti», to se pravi, da ne sodelujejo v agresivni politiki imperialistov, vedno bolj razgalja kot manever, katerega namen je, preslepiti miroljubno švedsko ljudstvo, ki vojne pustolovščine odločno odklanja.

Stari agent Združenih držav Amerike na Švedskem je Herbert Tingsten, ki vodi v svojem listu «Dagens Nyheter» vztrajno kampanjo za priključitev Švedske k ameriškemu vojaškemu bloku. Bivši zunanjepolitični urednik tega lista, dr. Juhannes Vikman, je nedavno objavil v reviji «Tiden» članek, v katerem takole razlaga osnovne teze Tingstena in njegovih pristašev:

«Organizirati moramo ameriška oporišča na švedskem ozemlju. Obrniti se moramo na Sovjetsko zvezo s prošnjo, naj verjame, da Švedska ne bo prevzela nobenih obveznosti do Amerike, marveč da hoče ohraniti nevtralnost, dokler bi je Sovjetska zveza ne napadla. Hkrati bomo opozorili Ruse na to, da se ne bomo v nobenem primeru upirali, če bi nas hotele zahodne države potegniti v vojno na svoji strani uporabiti švedsko ozemlje za vojno proti Sovjetski zvezi, in končno moramo prositi sovjetsko vlado, naj verjame, da je to realistična obrambna politika in da so v tem izražene odločne težnje po nevtralnost.

Vikman je pripravljen videti v liniji Tingstena in njegovih prijateljev «pravo blaznost». Toda ta blaznost ima svoj sistem in sicer brezpogojnega klečeplazenja pred agresivnim ameriškim imperializmom.

Vikman ni daleč od resnice, ko meni, da takšna cenena sofistika sovjetskih ljudi ne more preslepiti. Sovjetska javnost ne presoja usmerjenosti politike te ali one države po njenih dejanjih.

PABLO NERUDA

pripoveduje o borbi in trpljenju čilskega ljudstva

V prisotnosti D'Aragona, d'Eluarda in de Jorgea Amada, je Pablo Neruda, veliki čilski pesnik, eden največjih pesnikov sveta, imel tiskovno konferenco v Parizu.

V njegovi deželi so ga preganjali, vendar mu je uspelo, da je prinesel sporočilo svojega naroda na Svetovni kongres miru v Parizu. «Kajti mir», je rekel Neruda, «pomeni za narod latinske Amerike pravico do življenja in obenem pravico, da se bori za neodvisnost.

Neruda govori o deželi Cile: Kmalu po pogodbi v Rio de Janeiro, ki namerava iz latinsko ameriškega kontinenta napraviti kolonijo ZDA, je nastala prava ofenziva proti čilski demokraciji: začeli so borbo proti sindikatom, odpuščali so delavce in uradnike ter stavili izven zakona komunistično partijo, preganjali socialiste, krščanske socialiste in liberalce vseh barv. Ustanovili so koncentracijska taborišča, kjer so umrli veliki umetniki, znanstveniki in visoki uradniki. Izdali so celo ukaz za umor samega Neruda.

«Najhuje» je nadaljeval Neruda, «je pa to, da se je vse to dogajalo tam, kjer bi bila najboljša demokracija latinske Amerike. Neki predsednik: (Gonzales Videla), ki ga je ljudstvo izvolilo, je svoje ljudstvo izdal, samo da bi služil interesom tujih imperialistov. Pred volitvami je obljubil agrarno reformo, nato pa je svojo 18 letno hčer poročil z nekim 50 letnim veleposestnikom in ga napravil za poslanca. Vse, ki so verjeli njegovim obljubam, so potem imenovali izjalce domovine in sovražnike zapadne kulture. «Mar veste, v čem obstoji zapadna kultura v latinski Ameriki?» je vprašal Neruda. V tem, da dobi n.pr. velika ameriška petrolejska družba pravico, da prežene uboge Indijce, ki so živeli na svoji zemlji. In rezultat? Da ima družba petrolej, tisti, ki so sklenili pogodbo, dobiček, za Indijce pa ostane «zapadna» kultura».

In Neruda govori še dolgo o zatiranju v svoji deželi, o bedi ljudstva, pa tudi o njega borbi zoper režim Vidella. Pripoveduje o zvestobi svojega naroda demokraciji in sindikatom, katerih se zatiralcem ni posrečilo uničiti. Vidella straši z vojno in skuša tako opravičiti svoj režim. Borba ljudstva latinske Amerike za mir pomeni prav za prav borbo za njih pravice do življenja.

PO TRŽAŠKEM OZEMLJU

KRONIKA

Uradno poročilo s prefekture vsebuje sledeče podatke o številu upravičenih volivcev: Trst 198.309, Milje 8.183, Devin-Nabrežina 3.056, Dolina 3.201, Zgonik 803, Repentabor 355; skupno Tržaško ozemlje 213.907. V Trstu bo volilo 15.491 več žensk kot moških.

Po štiriletnem trpljenju je za posledicami zavratne bolezni, na kateri je zbolel še v partizanih, umrl tov. Milan Starc s Kontovela, student tehnike, rezervni kapetan JA. Na njegovi zadnji poti ga je 5. maja ob 18. uri spremljala velika množica ljudstva in mnogo njegovih tovarišev partizanov. Pokopali so ga v skupno grobnico borcev za svobodo na Kontovelu.

Pred porotnim sodiščem se je zagovarjalo 7 antifašistov, ki so bili obtoženi običajnega «sequestro di persona», češ da so prve dni maja 1945 aretirali nekaj pripadnikov črnih brigad in drugih kolaboracionistov, ki so mučili naše ljudstvo. Od aretiranih fašistov se ni vrnil miličnik Fratte iz Sv. Ane. Obtoženca Sobana in Alessia so obsodili na 5 let ječe, druge pa na 8 mesecev. Tudi ta proces je spadal v predvolivno kampanjo.

Vsi tržaški časopisi so teden dni na široko pisali o ljubezenski tragediji plesalke Marije Mosca iz nočnega lokala «Trocadero», ki jo je v četrtek 28. aprila ustrelil narednik ameriške vojaške policije Louis Cappellari in nato ustrelil še samega sebe. Vzrok tragedije je bila Cappellarijeva ljubosumnost. Marija Mosca je podlegla ranam v soboto, narednika pa so ohranili pri življenju, toda ostal bo slep. Posmrtne ostanke nesrečne ženske so prepeljali v Rim.

Poveljstvo policije je izreklo več disciplinskih kazni proti policajem in inšpektorjem, ki so se svojčas udeležili lova za dvema pobeglima jetnikoma in ubili pri tem nekega civilista.

Dr. Laura Weiss je imela v sredo v ul. Imbriani tiskovno konferenco o kongresu miru v Parizu, katerega se je udeležila. Listi pišejo, da je prišla na konferenco zelo nepripravljena. Seveda so reakcionarni novinarji to izkoristili in smešili kongres.

Vidalijevci in demokristjani so uprizorili v sredo v ul. Conti nekako medsebojno razpravljanje o atlantskem paktu in podobnih vprašanjih. Diskusijo je šlo poslušat 175 demokristjanov. Pravijo, da so taka zborovanja koristna; mi pa dvomimo, da kaj služijo našemu delavskemu gibanju.

V Dolini so hoteli nekateri Vidalijevi pobalini preprečiti članom pevskega društva «V. Vodnik», da bi šli v društvene prostore po note, da bi lahko zapeli na pogrebu pokojnega Ivana Mejaka, starega člana pevskega društva. Člani društva so morali iti v prostore skozi okno, pobalini pa so zato tekli po policijo, ki je pet pevcev odpeljala na policijsko stražnico.

Vidalijev odvetnik je na tržaški sodniji vložil kažensko prijavo proti Ciril-Metodovi družbi, češ da je prevarala «ljudstvo», ker je najprej nameravala zgraditi v ul. Montecchi ljudski dom, nato pa je zgradila tiskarno. To naj bi bil po Vidaliju zločin.

Lavoratore je napisal, da fotografije s prvomajske proslave v Boljuncu niso uspele iz tehničnih razlogov. Bilo ga je namreč sram povedati, da je na te proslave prišlo v Boljunec le pet Vidalijevih razbijačev.

V znak solidarnosti z italijanskimi delavci kemične industrije so stavkali tudi tržaški delavci v torek od 10. do 12.

Električni tok je sedaj ukinjen samo enkrat v tednu, in sicer v ponedeljkih za severno področje mesta, v četrtkih pa za južno področje.

Da ne bi povozil otroka, ki je letel preko ceste, se je 55. letni Ivan Silla zaletel z «Vespo» v zid in si razbil lobanjo. Uro pozneje je v bolnici izdihnil.

PREDSTAVNIKI DEMOKRATIČNIH ORGANIZACIJ SPREJELI KANDIDATNO LISTO SILF

V sredo ob 20. uri je bila v ul. Ruggero Manna 29 skupščina Slovansko-italijanske ljudske fronte za odobritev kandidatnih list. Na skupščini so se zbrali delegati posameznih okrajev in zastopniki raznih demokratičnih organizacij. Poleg predložitve kandidatne liste je obsegal dnevni red tudi poročilo o volivnem programu Slovansko-italijanske ljudske fronte in slučajnosti.

Listo je predložil tov. Branko Babič. Poudaril je, da je volivni odbor izbral kandidate z vso skrbjo. Upoštevali so pri tem socialni sestav Ljudske fronte in tudi krajevno razporeditev. Med kandidati so delavci, kmetje, intelektualci in srednji sloji. Nosilca liste sta tov. Laurenti Eugenio in Stoka Franc. Ostali kandidati so vsi zavedni demokratični borci in med njimi je zelo veliko število bivših partizanov.

Na predlog tov. Petronija, ki je vodil skupščino, so navzoči dodali še nekatere kandidate, in sprejeli listo z odobravanjem. Skupščina je pooblastila volivni odbor, da dokončno uredi listo, ker je bilo predlaganih najprej več kandidatov, kakor jih more lista vsebovati. To pa zato, da bi ne nastale težkoče, če bi pri katerem kandidatu bila kaka formalna ovira.

Tov. Laurenti je na kratko orisal volivni program in podčrtal, da se razlikuje od drugih programov po jasnem političnem postavljenju raznih problemov. Omenil je, da je okoli našega programa zato nastala prava zarota molka. Naš program je namreč nevaren zanje, ker je edini takšen, da lahko pridobi vsakega resničnega demokrata. Naloga nas vseh je, da razširimo naš program med množico, da razpravljamo o njem na vseh sestankih. Načrt programa se mora namreč še zboljšati, zlasti v drugem delu, ki govori o upravnih vprašanjih. Tov. Laurenti je dejal: «Krog molka, s katerim nas hočejo obdati, bomo pretrgali in pokazali bomo, kdo smo in kaj hočemo.»

V diskusiji so delegati sklenili, da bodo osnutek volivnega programa podrobno preučili na sestankih in zborovanjih. SILF bo dokončni program natisnila in razširila.

Na koncu je spregovoril še tov. Petronio in dejal, da predstavlja naše gibanje nadaljevanje narodno osvobodilne borbe. Ne smemo pozabiti, da je okupacijska oblast razpisala volitve tedaj, ko se ji je zdelo, da je naše gibanje na tleh in ko so frakcionaši razvili enotno demokratično fronto. Vsak naš človek se mora zato spremeniti v propagandista in ne sme kloniti pred terorjem, ki ga izvajajo proti nam lažni internacionalisti. Boriti se moramo, da se ne zgubi nobeden naš glas in da pritegnemo v Slovansko-italijansko ljudsko fronto vse one, ki so zavedeni, ki pa so objektivno z nami.

Politični pomen upravnih volitev

Bodoče upravne volitve bodo imele izrecno političen značaj. To smo opazili že ob sestavi volivnih seznamov, ko so dali volivno pravico raznim ezulom; še bolj je to postalo jasno; ko so razne «italijanske» stranke hotele ustanoviti skupen blok ter začele govoriti o plebiscitu italijanstva. Če so kasneje zaradi političnih računov vsaj na zunaj opustili misel bloka in plebiscita, to prav nič ne spreminja na dejstvih.

Slovansko-italijanska ljudska fronta je zato morala pri sestavi osnutka svojega volivnega programa upoštevati vso to stvarnost in je dala temu programu predvsem politični poudarek. Mimo dejstev ni mogla iti in dejstva jasno govore, da sploh ni mogoča nobena rešitev upravnih in gospodarskih vprašanj Tržaškega ozemlja, če se ne rešijo politična vprašanja, to je, če se ne uveljavi mirovna pogodba in preklicejo vsi ukrepi, ki to pogodbo kršijo.

Tudi v Vidalijevem programu, oziroma v uvodu v ta program, ugotavljajo, da hočejo imperialisti izvesti te volitve v vzdušju vojaških blokov in v znamenju atlantskega pakta ter omenjajo razne omejitve, toda hkrati se ne morejo ubraniti izkušnjave, da ne bi dali tudi temu uvodu protijugoslovansko osr. Zanje «naj bi ostal Trst še nadalje oporišče za oborožene intervencije proti jugoslovanskim narodom, ki vedno odločneje kažejo svojo voljo, da se otresejo jarma Titove klike», v imenovanju guvernerja pa vidijo možnost za odhod jugoslovanskih čet iz cone B, kakor da bi bilo to glavno vprašanje.

Za razliko z Vidalijem, ki samo medlo omenja vzdušje, v katerem se pripravljajo volitve, in nekatere nepravilnosti, Slovansko-italijanska ljudska fronta že takoj v začetku osnutka volivnega programa «protestira proti napovedanim upravnim volitvam, ker bodo izvedene v nasprotju z določili mirovne pogodbe pred političnimi volitvami.»

Dalje protestira «ker so bili vpisani v volivne imenike in tako dobili volivno pravico desettisoči oseb, ki jim to ne pritiče, ker niso državljani STO-ja in ki predstavljajo volivno množico reakcionarnih skupin; ker so z uporabljenimi metodami predstavniki širokih ljudskih množic izključeni od priprav za volitve.»

«Protestira tudi proti očitnemu poskusu, da bi te protidemokratične upravne volitve prejudicirale krajevni politični položaj. Javno mnenje pa opozarja na manevre okupacijske uprave in domačih reakcionarnih skupin, ki hočejo popačiti dejansko stanje z odklanjanjem demokratičnih političnih volitev, izvedenih v duhu statuta STO-ja, in nam vsiljujejo protidemokratične upravne volitve.»

SILF gre pa kljub vsem tem dejstvom na volitve, ker je to njena dolžnost, ker so tudi te volitve del aktivne borbe proti reakciji.

Da poudari politični pomen teh volitev, ugotavlja SILF, da je normalizacija političnega in gospodarskega življenja povezana z uveljavljenjem mirovne pogodbe in zahteva zato imenovanje guvernerja STO-ja in uveljavljenje statuta. Zahteva dalje takojšnje priznanje veljavnosti določil mirovne pogodbe, predvsem onih, ki jamčijo človečanske pravice in osnovne državljanske svoboščine, enakopravnost spola, narodnosti in kulture, ter določila, ki uvaja obstoj dveh uradnih jezikov: italijanščine in slovenščine.

Ker so tudi gospodarska vprašanja tesno vezana s političnimi, se postavlja tudi vprašanje gospodarstva na politično osnovo. SILF zahteva takšno državno politiko, ki bo upoštevala samo interese prebivalstva ozemlja, ne pa interese tujih monopolističnih skupin. Zato tudi poudarja, da pomeni vključitev Trsta v okvir marshalliziranih dežel dejansko podrediti cono A STO-ja gospodarsko in politično interesom anglo-ameriškega imperializma, kar škoduje samo Trstu in njegovemu prebivalstvu.

SILF zahteva tudi, naj ZVU prekliče vse politične, gospodarske in finančne sporazume z italijansko vlado, ker nasprotujejo mirovni pogodbi in interesom STO-ja in ker spravljajo po Anglo-američanih okupirano cono STO-ja v odvisnost in jo dejansko spreminjajo v italijansko provinco.

Značilno je, da Vidalijev program tega ne zahteva, ker hoče Vidali s svojo politiko doseči priključitev Trsta k Italiji in se noče zameriti raznim šovinistom, ker računa tudi na njih glasove.

Marsikdo se bo morda vprašal, zakaj naj bi dajali upravnim volitvam tak političen poudarek. V uvodu smo že omenili, da so dale tak poudarek in značaj takoj v začetku italijanske šovinistične stranke. Tak politični poudarek je dala volitvam sama VU, ki je za njih izpis čakala na kak zunanji politični faktor, ki naj bi omajal moč lokalnega demokratičnega gibanja. Pred tem dejstvom ne moremo zapirati oči. Toda upoštevati moramo tudi, da so po tolikih letih to prve volitve in da pravih političnih volitev sploh ni pričakovati v doglednem času. Dalje sta na primer občinski in consko svet upravna organa, toda vsakdo ve, da sta izrabila vsako priliko za svoje politične manifestacije, za izjave o potrebi priključitve Trsta k Italiji, za podeljevanje raznih zvonikov sv. Justa v miniaturi, za poudarjanje italijanstva Trsta itd. Kolikokrat so šli razni predstavniki in sam Miani ali Palutan v Rim k italijanskim ministrom, v Redipuglio, v Tržič», Videm itd., ko so bile tam «patriotične» manifestacije. In vendar gre za zgolj upravna organa, imenovana po ZVU!

Nikomur tudi ni ušlo dejstvo, da so vse skupine dale tem volitvam velik političen pomen, čeprav se to v programih ne izraža. V gospodarskem in upravnem pogledu so si pač vsi programi tudi precej podobni, glavne razlike so pač v političnem postavljanju problemov.

Če se ne uveljavijo določbe mirovne pogodbe, kar je cilj vseh šovinističnih strank in okupacijskih oblasti tedaj sploh ni mogoče v Trstu nikako redno življenje, ni mogoča normalizacija gospodarskih razmer, ni mogoča obnova industrije, pomorstva in trgovine, ker nam sedanje politično stanje sploh onemogoča vsako sklepanje gospodarskih pogodb z zaledn mi in drugimi državami. Če hočemo, da se Trst gospodarsko razvije, da nam bodo dokončno priznane naše narodnostne in kulturne pravice in da nam bosta zagotovljena delo in kruh, tedaj moramo s svojimi glasovi na bodočih volitvah pripomoči, da se uveljavi predvsem mirovna pogodba, ki je osnovni pogoj, da se rešijo vsa ostala vprašanja.

Stavka občinskih nameščencev propadla zaradi izdajstva Delavske zbornice

Uslužbenci krajevnih javnih ustanov se že deset mesecev borijo za zvišanje svojih bornih plač. Že večkrat so stavkali in po dolgi borbi jim je uspelo, da so upravne oblasti sprejele nove plačilne sezname, katere je potrdil tudi predsednik cone.

Toda vojaška uprava novih plačilnih seznamov ni hotela odobriti in uslužbenci so bili prisiljeni stopiti v stavko, čeprav povzroča to veliko škodo vsemu prebivalstvu.

Začeli so stavkati pretekli četrtek in stavka je trajala teden dni. Udeležili so se je vsi uslužbenci občinskih uradov, uslužbenci mestnega zavoda za čistočo, uslužbenci šolskih menz in materinskih šol, uslužbenci javnih menz, volivnih uradov, anagrafskega urada, pokrajinske psihiatrične bolnice in uslužbenci raznih ambulant in protituberkuloznih dispanzerjev.

Stavka je silno prizadela vse meščanstvo. Po ulicah so se kopičile smeti, iz katerih se je širil smrad in je nastajala nevarnost okuženja, v mrtvašnici na pokopališču so se kopičile krste, ker niso pokopavali mrličev, šolski prostori so bili vsi onesnaženi, revnim delavskim otrokom niso dajali kosil, ravno tako niso dajali kosil v otroških vrtcih. Ljudje, ki se hranijo v občinskih menzah, so morali iti v gostilne, kjer so mnogo več potrosili, podporne organizacije niso delile revežem mineštre, občinska kopališča so bila zaprta, zaprti so bili tudi javni vrti, sorodniki niso mogli obiskovati umobolnih, ambulante niso sprejemale bolnih ljudi na zdravniške preglede, matični uradi niso izdajali raznih dokumentov, urad za izdajanje osebnih izkaznic ni posloval. Malokdaj je kaka stavka tako močno vplivala na življenje v mestu.

A vojaška uprava ni hotela odnehati. Najemala je razne stavkokaze in prisilila brezposelne, da so šli delat namesto stavkajočih z grožnjo, da jim odvzame brezposelno podporo za tri mesece, če ne gredo delat. Stavkokazi so hodili pobirat smeti v spremstvu policajev, kar je delovno ljudstvo ostro obsojalo. Vojaška uprava je lahko ravnala tako oblastno in ni hotela popustiti, ker sta šli obe sindikalni organizaciji v stavko razdvojeni. Enotni sindikati so zaman pozivali Delavsko zbornico na skupen nastop in da se ustanovi skupen stavkovni odbor.

V ponedeljek popoldne so imeli uslužbenci krajevnih javnih ustanov, včlanjeni v Enotne sindikate, skupščino, na kateri so sklenili, da ne odnehajo dokler vojaška uprava ne popusti. Toda po drugi strani so se zastopniki Delavske zbornice pogajali z vojaško upravo, ki je predlagala, da se sprejmejo za uslužbence plačilni seznami italijanskih državnih uslužbencev z 10 odst. poviška. To bi šlo le v korist višjih kategorij uslužbencev, nižje kategorije pa ne bi imele nič od tega. Vojaška uprava je sicer obljubila, da jim da 5000 lir predujma, toda nameščenci tega niso hoteli sprejeti, ker zahtevajo, da se sprejmejo novi plačilni seznami, ki jim zagotovijo malo poviška, ki bo pa vsaj gotov.

V torek popoldne so zborovali na dvorišču poslopja Delavske zbornice uslužbenci krajevnih ustanov, včlanjeni v zbornico. Na zborovanju so sklenili, da se stavka nadaljuje, toda da se sindikalni zastopniki pogajajo za kompromis. To je pomenilo, da Delavska zbornica odstopi od borbe in da se zadovolji z drobtinami vojaške uprave. Pomenilo je tudi neuspeh stavke, za kar pač nosi odgovornost Delavska zbornica. Na podlagi teh sklepov je Delavska zbornica napovedala ukinitev stavke v sredo opoldne in pozvala svoje člane, da gredo v četrtek zjutraj na delo. Tako je Delavska zbornica izdala tudi to stavkovno gibanje in ni vztrajala na tem, da bi vojaška uprava sprejela plačilne sezname, ki so jih sprejele že vse upravne oblasti. Na sestanku med zastopniki Enotnih sindikatov in Delavske zbornice je Delavska zbornica tudi odklonila ustanovitev enotnega stavkovnega odbora. Enotni sindikati so kljub negativnemu stališču Delavske zbornice sklenili, da se stavka nadaljuje tudi v četrtek. Sklicali so tudi izredno skupščino v četrtek ob pol petih popoldne za vse delavce in nameščence, ki so stavkali ne glede na njih sindikalno pripadnost.

Za tržaško delovno ženo

zahteva program Slovansko italijanske ljudske fronte vse demokratične in socialne pravice

Volilni program Slovansko-italijanske ljudske fronte v svojih zahtevah ne zapostavlja žena in njihovih pravic, za katere so se borile dolga leta in do katerih imajo popolno pravico kot enakopravni in enakovredni člani človeškega delovnega občestva. Saj so za svojo enakopravnost in priznanje žrtvovale vse, sodelovale v svetovni revolucionarni borbi, stale na barikadah za zmago Oktobrske revolucije, s puško v roki pomagale uničevati fašistične nasilneže in pomagajo graditi v novih demokratičnih državah novo napredno življenje.

V državah pa, ki so ostale v imperialističnih okovih in enako pri nas v angloameriški coni STO-ja, pa so žene kljub neštetim dokazom borbenosti in enakopravnosti vendarle ostale zapostavljene: še vedno jih izkorišča kot ceneno delovno silo, njihovo materinsko poslanstvo imajo za nekaj manj važnega; zanj ne uživajo žene nikakršnih olajšav pri delu ter nobene pomoči pri vzgoji in negi svojih otrok.

Gospodinjske pomočnice so še vedno štete kot neizčrpni stroji, ki morajo od ranega jutra tja pozno v noč za minimalno plačilo ter ob osakodnevnih ponižanjih in izkoriščanjih garati za svojo «gospodo». Mnoga taka dekleta se, da bi se umaknile ponižanju in izkoriščanju v bogatih meščanskih hišah, umaknejo in iščejo izhoda drugje ter večkrat prav zaradi svoje nepoučenosti, mladosti in iz obupa zapadejo v še težje življenje — nemoralno ter propadejo. Nekatera pa pod vplivom raznih nazadnjaških duhovnikov vdano sprejemajo svojo usodo kot nekaj nujnega in nespremenljivega in tako le povečujejo število nezavednih hlapčevskih elementov kapitalističnih trustov. Posebno tem ženam, večinoma mladim dekletom, je treba odpreti oči. One niso tu zato, da bi jih izkoriščali, tudi niso zato, da bi bile število v čredi ponižnih ovčic, katero vodi klerofašistični pastir v čim večji temi, da bi ostale ponižne, zaostale in bi se dale čim bolj izkoriščati za njihove namene. Gospodinjske pomočnice morajo imeti iste pravice kot delavke, kar v resnici so in bi se po tem priznanju lahko zoperstavljale izkoriščanju in poniževanju.

Nekatere reakcionarne politične skupine hočejo z raznimi obljubami pridobiti ta številna dekleta, ki so prišla v mesto za kruhom v svoje vrste, da bi jih izrabljale za svoje politične špekulacije, posebno zdaj pred volitvami. Dekleta in žene pa morajo vedeti, da jim reakcionarne stranke in strančice ne bodo nudile prav ničesar, pa čeprav jim danes obljubljajo ko se bore za vsak glas na volitvah, vse mogoče ugodnosti. Nudile pa jim dejansko ne bodo ničesar zato, ker so te razne stranke v sklopu kapitalističnega tabora, ki nikoli ni bil ne bo ščitil malega človeka. Delovno ljudstvo ščiti le taka organizacija, ki se dosledno bori proti imperializmu, konkretno na TO-ju je to Slovensko-italijanska ljudska fronta.

Ljudska fronta ne obljubija, ona postavlja zahteve v imenu delovnega ljudstva in za te zahteve se bodo borili zastopniki Fronte, ki jih bo vodilo demokratično ljudstvo TO-ja. Zato je v interesu prav vseh, da dobi Ljudska fronta na TO-ju čim več ljudi, ki bodo proti kandidatom reakcionarnih strank uveljavljali zahteve Fronte — t. j. demokratičnega ljudstva na TO-ju.

V programu Ljudske fronte imamo dalje zahteve za posebne domove za mlade žene, kamor bi se zatekale, da bi se tako izognile moralnemu propadanju.

Napredna slovensko italijanska ljudska fronta postavlja v svoj program zaščito žena delavk: zanje zahteva enako plačilo za delo, kot ga dobivajo moški tovariši. Saj je prav ta točka kapitalističnega sistema ena izmed najsramotnejših. Žena, ki opravi enakovredno delo kot moški, dobi do 20 odst. manj plače od njega. Zato se dogaja, da v kapitalističnih deželah odpuščajo delavce, najemajo cenejše žene-delavke in jih zaposlijo pri težkih strojih. Poleg dela pri strojih morajo nato žene opravljati še gospodinjske posle. Cesto leži na ženinih ramenih vsa skrb za družino.

Z uravnanjem plač se bo položaj delavke-žene v odnosu do moža-delavca spremenil. Žene pa, ki so skrbnice svojih družin, morajo imeti možnost, da s svojimi dohodki lahko nudijo, vzgojo in izobrazbo svojim otrokom, za katero so ti sposobni. Za to vprašanje žena zahteva Ljudska fronta pravilno rešitev.

Za žene — matere zahteva program Ljudske fronte posebno zaščito: dom za noseče žene, materinske posvetovalnice, tečaje za nego in vzgojo otrok, novo porodnišnico, kajti sedanja tržaška ne odgovarja higienskim predpisom.

To so v glavnem zahteve, ki jih stavlja v svoj volilni program Slovensko-italijanska ljudska fronta na TO-ju s posebnim ozirom na žene. Na ženah pa je zdaj, da svoje pravice res dosežejo. Dosegle pa jih bodo, če bodo vključene v vrstah Ljudske fronte, ki edina dosledno brani pravice delovnega ljudstva, ki edina hodi po poti, po kateri so hodile množice Trsta in okolice, da so zlomile fašizem in reakcijo, da so postavile temelje demokraciji in svobodi. Angloameriški imperializem, ki je v senci topov in tankov prevzel oblast na TO-ju, hoče zdaj zatreti vsako svobodoljubno miselnost delovnega ljudstva Trsta, vsako zahtevo po pravicah in zaščiti delovnih ljudi. Zato mora biti borba tržaškega prebivalstva za njegove pravice premočrtna proti imperialistom in reakciji, ki nastopa v obliki raznih šovinističnih in demokristjanskih skupin. Zato se morajo žene vključiti v borbo najnaprednejše organizacije TO-ja Slovensko-italijanske ljudske fronte, ki se bori za pravice delovnega ljudstva, posebej za pravice žene in za zaščito otrok.

Slovenska Benečija

v borbi za svoje nacionalne pravice

(S konference 181 delegatov slovenskega beneškega ljudstva)

V nedeljo 1. maja so se prvič po 83 letih, odkar so pod Italijo, zbrali na konferenci v Čedadu delegati vseh občin Beneške Slovenije. Prišli so iz Rezije ter Nadiške, Sovodenjske in Terske doline. V kinodvorani «Impero» v Čedadu je bilo 181 delegatov: mož, žena in mladincev. Pozdrave goriških Slovencev je prinesel v imenu DFS njen predsednik tov. Mermolja in trije člani izvršilnega odbora.

Na konferenci so delegati pregledali in preučili dosedanje delo in stanje, ki vlada v njihovi deželi, hkrati pa so postavili svoje narodne in socialne zahteve; izvolili so tudi nov odbor, ki bo opravljal vsa dela in priprave do sklicanja posebnega kongresa. Konferenco je vodil tov. Kont Marij, predsednik pripravljalnega odbora. Med ostalim je dejal: «Doslej smo bili beneški Slovenci brezpravni in so nam odrekali najosnovnejše človečanske pravice. Tega v bodočnosti ne smemo več dopustiti. Hočemo drugačno življenje in se bomo zanj tudi borili.»

Nato je Vojmir Tedoldi podal politično poročilo. Orisal je zgodovino Beneške Slovenije, odkar je pod Italijo, preganjanje slovenskega jezika, gospodarsko zapostavljanje dežele. Dejal je: «Bili smo jim dobri samo za dajanje krvnega davka, da so nas tirali v smrt za svoje krivične interese, ali pa so nas prisilili, da smo zapuščali svojo zemljo.»

Omenil je raznarodovalno vlogo šempetrskega učiteljišča, ki je vzgojilo učitelje v mržnji do lastnega naroda. Po sklenitvi mirovne pogodbe in po sprejetju nove ustave, ki jamči vse pravice manjšinam, so beneški Slovenci upali, da se razmere izboljšajo, toda ostale so enake kot pod fašizmom. Sedanja vlada noče dovoliti niti slovenskih pridig v cerkvi, čeprav pravi, da je demokratična in povrh še krščanska. Tudi v odborih Sovenci niso zastopani, njih gospodarsko in socialno stanje je obupno.

Že na kongresu DFS v Gorici leta 1947 so beneški zastopniki poudarili, da morajo dobiti beneški Slovenci iste pravice, kot jih imajo goriški Slovenci. Nekaj mesecev pozneje je bila že organizirana DFS po vsej Beneški Sloveniji. Lani so zastopniki 17 vasi v Čedadu jasno in glasno povedali, da jim je dovolj nasilja in narodnega zatiranja. Bili so še drugi sestanki in organiziran je bil pododbor DFS za Beneško Slovenijo. Razne delegacije so pri prefektu in kvestorju v Vidmu branile koristi Slovencev. Prav tako so beneški zastopniki prisostvovali kongresom slovenske mladine in slovenskih žena v Gorici ter organizirali take organizacije tudi doma.

Nato je tov. Vojmir navedel zahteve, za katere se bodo beneški Slovenci borili. Te zahteve so: sorazmerno število slovenskih zastopnikov v deželnem parlamentu in odboru; enakopravnost slovenskega jezika v vseh javnih uradih; obstoj in nemoten razvoj slovenske osnovne in srednje šole; pravica izseljevanja tudi v države ljudske demokracije, zlasti v Jugoslavijo; nemoten razvoj slovenskih gospodarskih, kulturnih in političnih organizacij; ponovno obratovanje domače industrije, javna dela, graditev in popravilo cest, napeljava vodovodov in električne luči; kazenski postopek proti osebam, ki so se pregrešile proti določbam manjšinske zakonodaje, zlasti proti trikoloristom.

Politično poročilo so vsi delegati navdušeno sprejeli. Nato so spregovorili še mnogi delegati. Tov. Krucil iz Podbonesca je na koncu predlagal posebno resolucijo za mir in proti atlantskemu paktu, ki so jo takoj sestavili in soglasno sprejeli. Končno so izvolili odbor 18 članov.

Ko so delegatje zapuščali dvorano so jih skušali napasti pripadniki fašistične MSI. Značilno je tudi, da je KPI nasprotovala tej konferenci in pozvala beneške Slovence, naj se je ne udeležijo, ker da ima le ona pravico zastopati in braniti slovensko manjšino.

Prvomajske manifestacije v Istri: za napredek in mir

Istraka KRONIKA

Proslava prvega maja v Kopru je bila mogočna in veličastna. Iz vseh krajev so prihajale velike množice ljudstva, peš, s kamioni, avtobusi, po morju. Povorka, zborovanje na Titovem trgu, telovadni nastop, vse je kazalo, s kakšnim navdušenjem je delovno ljudstvo praznovalo svoj praznik. Vsa proslava je bil pravi pregled delovnih sil Istrskega okrožja, pečat proslavi pa so dali številni grafikomi, ki so kazali velike delovne uspehe. Na te uspehe je istrsko ljudstvo ponosno, saj jih je doseglo z lastnimi silami ob podpori bratskih jugoslovanskih narodov.

Že na večer pred prvim majem so zagoreli po gričih kresovi, umetni ognji v Koprskem zalivu in ob semedelski obali so stopnjevali prazniično razpoloženje. Ribiči pa so napravili z razsvetljenimi ladjami in barkami obhod. V Kopru in drugih istrskih krajih pa so bile tudi baklade.

1. maja navsezgodaj so zaigrale godbe budnice, zazvonili so zvonovi. Koper je zaživel, na bivšo postajo so se zlivale vedno nove trume ljudstva. Tu se je sestavila povorka, ki je krenila po okrašeni Verdijevi ulici na Titov trg. Na čelu povorke so nosili narodne, delavske in tržaške zastave, za zastavami so korakali športniki, za njimi so nosili veliki sliki Tita in Stalina. Sindikalne podružnice so nosile grafikone z rezultati dela. Ko so prikorakali v povorki partizani, oddelka Jugoslovanske vojske in Narodne zaščite, jih je ljudstvo navdušeno pozdravilo s ploskanjem. Tudi gojence pomorskega tehnikuma iz Pirana so poživili s svojo razigranostnjo in je ljudstvo toplo pozdravilo. Povorko «Insa» poživili s svojo razigranostjo in mladostnostjo fizkulturniki. Sledile so nove sindikalne podružnice, člani kmečke obdelovalne zadruge in člani najmlajše obdelovalne zadruge 1. maj iz Buj.

Titov trg je bil popolnoma natrpan z ljudstvom, ki je napolnilo tudi bližnje dohode. Množici so spregovorili v slovenščini, italijanščini in hrvaščini tovariši Beltram, Gino Gobbo in Medica Erminij. V imenu JA je navzoče pozdravil komisar odreda. Po govorih je šlo ljudstvo k morju gledat tekme motornih čolnov.

V prostorih VUJA je ta čas polk. Lenac sprejel zastopnike ljudske oblasti in raznih množičnih organizacij ter jim čestital nad doseženimi uspehi.

Zahvalil se je tudi vojski in povedal, da je prejel od poveljstva armije sporočilo, da je odred na tem ozemlju najboljši. Nato je polk. Lenac pogostil udarnike in ostale povabljence.

Popoldne ob petih je bil na novem stadionu telovadni nastop, ki je nekoliko zakasnel zaradi dežja. Tudi nastopa se je udeležila ogromna množica ljudstva, čeprav jih je mnogo ostalo v mestu na raznih zabaviščih. Prva sta nastopila oddelek vojske in Narodne zaščite, ki sta dovršeno izvajala težke simbolične vaje s puškami. V prostih vajah so nastopili dijaki vseh gimnazij in gojenci pomorskega tehnikuma. Nastopili so tudi naraščajniki in naraščajnice.

Po nastopih na stadionu je bil na Titovem trgu koncert godb in združenih pevskih zborov, ki so silno navdušili vse ljudstvo.

Tako je istrsko ljudstvo praznovalo svoj prvi maj. Pokazalo je svoje uspehe, manifestiralo za mir in bratstvo, proti vojnemu hujskaštvu in proti šovinizmu. S praznovanjem prvega maja je dalo istrsko ljudstvo najboljši odgovor vsem obrekovalcem, klevetnikom in šovinistom, ki bi ga radi oropali njegovih pridobitev in ki ga skriti v temi zaman hujskajo, da bi ga odvrnili od njegove prave poti.

De Gasperijevi karabinerji so ovirali proslave 1. maja

Goriška KRONIKA

Tudi goriško delavstvo je proslavljalo svoj praznik. Delavci so po vseh vaseh na Goriškem razobesili rdeče zastave. Na visokih drogovih je razobesilo zastave tudi ljudstvo v slovenskih vaseh in predmestjih. Na trgih v Standrežu in St. Mavru so se okrog zastav zbrali ljudje že navsezgodaj. Te zastave pa so bile oblastem trn v peti. Popoldne so prišli v Standrež in St. Maver karabinerji, prežagali drogove in zastave odstranili, kar je silno ogorčilo vse ljudstvo.

Veliko prvomajsko zborovanje je bilo v Gradiški. Udeležilo se ga je več tisoč ljudi. Spregovoril jim je tajnik Delavske zbornice v Gorici Manlio Trippi. Po končanih govorih je hotelo ljudstvo kreniti v povorki po mestu, pa je «Celere» navalila nanj in ga razgnala.

Prvi maj so praznovali tudi v Doberdobu. Proslavili so ga skupno z OF že v soboto zvečer v prosvetni dvorani, kjer jim je spregovoril zastopnik DFS o pomenu prvega maja.

CVETKE iz tržaških listov

LAVORATORE

V prvomajski številki z dne 30. aprila 1949 pod sliko: 30. aprila 1945. Partizanski tanki v ul. delle Torri streljajo proti gradu Sv. Justa, kjer so zabarikadirani nemški oddelki.

Kakor se vidi, bi bil za Lavoratore smrtni greh, če bi povedal, da so bili to tanki Jugoslovanske vojske. Pač vse v liniji zanikanja pretekle borbe! Zato se tudi njihovi govorniki na trgu Garibaldi niso spomnili, da praznujemo 1. maja tudi osvoboditev Trsta.

La Voce libera

Dež je prišel «babicianom» kar prav, da so lahko odpovedali telovadne nastope, ki so bili v programu in se tako ognili sramoti.

List je zelo dobro «informiran», sicer pa se mu ne čudimo, ker sodi po svojih ljudeh, ki so se namreč takoj razpršili, ko je na Velikem trgu padlo par kapelj dežja, čeprav so bili vsi «oboroženi» z dežniki. Ti ljudje si seveda niso mogli predstavljati, da bodo naši telovadci nastopili tudi v dežju.

DELO

30. aprila v članku: Veliki pomen pogodbe med ES in CGIL piše:

Dogaja se, da so imperialisti ne po krivdi tržaškega delavskega razreda, niti ne po krivdi tržaških demokratičnih množic, samovoljno in z določenim ciljem priključili najvažnejša tržaška podjetja istim podjetjem v Italiji. Tako je bilo potrebno koordinirati razredno borbo tržaškega delavskega razreda, da bi ne prišlo do slučaja, kakor je že prišlo, da se italijanski delavski razred bori v podjetjih, medtem ko se ne bi boril delavski razred našega mesta v istih podjetjih... Sklenila sta torej sporazum dva delavska razreda, ki se borita proti imperializmu. Slučajno pa sta ta dva delavska razreda s STO in Italije. Toda če bi bila poleg Trsta Francija ali pa kaka druga država, bi bilo vseeno. Če bi slučajno imel Ford svojo tovarniško podružnico v Trstu in bi rad uporabljal to podružnico proti kakemu mezdnemu gibanju svojih delavcev v Ameriki, bi bila prav tako potrebna pogodba o prijateljstvu in vzajemnem sodelovanju s temi delavci.

Koliko akrobacij, da bi pred slovenskim ljudstvom opravičili to pogodbo, ki pomeni priznanje navezanosti Trsta na Italijo! Se jim vidi, da so v zadregi, saj so v Lavoratoru pisali po drugem receptu. Torej gre samo za «podružnice». Če «Delo» pristaja na priključitev tržaških podjetij italijanskim, tedaj pristaja po vsej logiki tudi na priključitev Trsta k Italiji. Pa saj ta priključitev prav za pra pomeni priključitev Ameriki, ker imajo Američani svoje kapitale v italijanskih podjetjih. No, kmalu bomo čuli, da so sklenili pogodbo z ameriško AFL ali CIO, to je s sindikalnima organizacijama, ki ne priznavata Svetovne sindikalne zveze.

Radio Trst II.

1. maja je govoril po radiu v imenu «Svobodnih sindikatov» neki Milič. Motite se pa, če mislite, da je na delavski praznik govoril o splošnih delavskih vprašanjih. Ne, zanj sta najbolj važni vprašanji služkinje in upokojenci. Morda zato, ker upa, da bo tam dobil kaj glasov za «Demokracijo».

DEMOKRACIJA

Nam ni mar, ali dobimo in koliko mandatov dobimo, ampak nam gre za to, da pokažemo našemu narodu in vsemu svetu, da je tu na STO živo in tvorno naše narodno demokratsko antikomunistično gibanje.

Ni jim mar za mandate pa vendar gredo na volitve! So jim pač tako ukazali njih ameriški gospodarji! Lep dokaz, da je njih gibanje živo!

IZ REPUBLIK JUGOSLAVIJE

KRONIKA

Delegati FLRJ, ki so se udeležili mednarodnega kongresa študentov arhitekture v Londonu so poudarili široke možnosti, ki jim jih nudi demokratična Jugoslavija pri njihovem delu. Posebno pažnjo polagajo na proučevanje stare arhitekture in na uresničevanje specifičnega izraza nove jugoslovanske arhitekture.

S partijske konference UDV za Slovenijo so poslali pismo notranjemu ministru Rankoviču, v katerem se zahvaljujejo za pomoč pri organizaciji njihove ustanove ter za vzgojo kadrov. Obljubljajo, da se bodo vedno borili za pravico, za misel marksizma-leninizma na pravilni poti CK KPJ.

30 let razrednega sindikalnega gibanja v Jugoslaviji so praznovali v Beogradu s slavnostno akademijo, na kateri je predsednik sindikatov FLRJ Djuro Salaj govoril o razvoju delavskega gibanja, o ovirah, ki so mu ga jugoslovanske protiljudske vlade postavljale, pa vse do zmagovite poti v narodnoosvobodilni vojni, ko je delavski razred pod vodstvom KP povedel jugoslovanske narode v svobodo.

Kolektiv sadnih sokov in marmelade v Celju je priredil v počastitev 30-letnice KP in Prvega maja razstavo, ki naj pokaže borbo in uspehe tega kolektiva.

5785 družinskih in 8540 samskih stanovanj za rudarje bodo letos zgradili v rudarskih revirjih Jugoslavije.

8 kraških polj v Hercegovini bodo meliorirali in s tem povečali za 40% površino rodovitne hercegovske zemlje. Na teh poljih bodo pridelovali industrijske rastline, predvsem bombaž.

1.600 ha bodo letos posejali z rižem v Vojvodini. 1.400 zagrebških Frontovcev je odšlo na polja, kjer bodo sodelovali pri zadnjih pripravah za setev riža.

Obsodili so ljubljanske jezuite, ker so vodili propagando proti novi Jugoslaviji, pomagali skrivačem in imeli stike z begunci v inozemstvu.

Anderlik in Simnovec, člana delovnega kolektiva tovarne kemičnih izdelkov «Ilirija» sta postala racionalizatorja in novatorja. Anderlik je po dolgih poskusih iz razpoložljivih surovin izdelal kemikalije za izdelovanje čistil za kovine, parketno pasto in kremo za čevlje. Simnovec pa je uvedel v papirno, kemično in grafično industrijo izdelke mnogih artiklov in s tem odpravil potrebo uvoza.

V vagonu, ki so si ga sami izdelali, so odpotovali nogometni igralci zagrebškega športnega društva «Lokomotiva» na nogometno turnejo v Severno Afriko.

Sindikat tekstilcev ima v Ljubljani svoj kongres.

204 kmetijsko obdelovalne zadruge z 8200 gospodarstvi ima Črna gora.

V vasi Bukovo nad Baško grapo in na Vojskem v idrijskem okraju so ob 8-letnici ustanovitve OF ustanovili kmetijsko obdelovalni zadrugi.

Tri nove muzeje so odprli v Ptuju: staroslovanski arheološki muzej, ki je edini v Jugoslaviji in v katerem je staroslovansko svetišče, ki je tretje v Evropi. Dalje muzej z rimskimi in ilirskimi zbirkami ter vinarski muzej.

Prvomajsko proslavo so organizatorji na Češkoslovaškem izrabili za ponovne žalitve Jugoslavije. Razbijači so vdrli tudi v prostore «Jugoslovanske knjige» ter pisali po zidovih žaljiva gesla proti jugoslovanskim voditeljem. Češkoslovaške oblasti so vedele za ta izzivanja in so le podprle razbijače enotne socialistične fronte.

Na jugoslovanski ladji «Topusko», ki je zasidrana v newyorški luki, so slovesno proslavili 1. maj. Med gosti je bil tudi svetovnoznani violinski virtuoz Zlatko Baloković.

Okrajno glavarstvo v Velikovcu in Celovcu je prepovedalo prvomajske proslave OF. Osvobodilna fronta najodločneje protestira proti izzivalnemu odloku pri koroški deželni vladi.

Najboljši delavci - udarniki v prvomajskem sprevodu

Jugoslovanski kadeti v paradnem maršu

Prvomajske proslave v Jugoslaviji

izraz enotnosti in delavnosti njenih narodov

Proglas CK KPJ ob 1. maju

V svojem proglasu za Prvi maj poziva CK KPJ delavce in delavke da borbo, ki jo vodijo danes v težkih pogojih z neslutenim poletom, ne da bi varčevali s svojimi silami, nadaljujejo vztrajno za izpolnitev petletnega načrta. Letos je potrebno, da še bolj osredotočijo vse svoje sile za zgraditev težke industrije, rudarstva, elektrifikacije in gozdarstva. Prav tako morajo delovni kolektivi lahke industrije, kmečki delavci in delovni kmetje izpolniti svoje obveznosti, da s svojim delom prispevajo v borbi za zboljšanje življenjske ravni. Tako bodo dokazali človeštvu, da mala država lahko obvlada, če je delovno ljudstvo v njej enotno, čvrsto organizirano in odločno, vse težave in z lastnimi silami zgradi socializem.

Proglas poziva kmete in kmetice da stopijo na pot socialistične preobrazbe vasi, da se združujejo v zadruge, da se borę za večji hektarski donos, za modernejšo obdelavo zemlje, za razvoj živinoreje.

Vojake, podoficirje in oficirje Jugoslovanske armade poziva naj sto je budno na straži mirne zgraditve svoje države.

Mladina Jugoslavije, naj se strne v vrstah Ljudske mladine in vzgaja na zmagoslavnih zgledih KPJ in idealih marksizma-leninizma.

Obrača se na ljudsko inteligenco, naj neumorno dela pri dviganju kulturnega življenja, naj širi prosveto in kulturo med ljudskimi množicami.

Prvi maj naj bo dan splošne mobilizacije vseh sil za stvaritev srečne Jugoslavije in okrepitev nacionalne neodvisnosti, svobode in enakopravnosti njenih narodov.

***

Veliki uspehi jugoslovanskih narodov, njihova borba za popolno gospodarsko neodvisnost in za procvit države, njihova delavnost pri obnovi in predanost pri izgradnji ter požrtvovalnost pri organizaciji zadružnega življenja na vasi — vse to je ljudstvo Jugoslavije na svoj veliki praznik 1. maj manifestiralo prav po vsej državi, kakor v glavnem mestu Beogradu tako tudi v skrajnih vaseh pod slovenskimi planinami pa tja do pobočja Bjelasice.

Beograd se je slovesno pripravil, da sprejme najboljše delavce, udarnike, novatorje, zadrugarje, ki so prišli v glavno mesto, da potrdijo svojo voljo za izgraditev socializma ter da izkažejo zaupanje v vodstvo države in v Tita. Beograjske parade, ki je trajala 7 ur, se je udeležilo 250.000 ljudi. Na pločnikih pa je udeležence sprevoda pozdravljala velika množica in s ploskanjem in vzkliki dajala duška občudovanju nad različnimi stroji in modeli, katere so delavci nosili v sprevodih.

Tudi po republiških mestih so manifestacije 1. maja izzvenele veličastno.

Na čelu prvomajske parade v Ljubljani so korakale enote jugoslovanske armade, kateri so sledili udarniki, novatorji, odlikovanci in najboljši delavci slovenske industrije.

Kolektivi težke industrije so v sprevodu prikazali svoje produkte. Tako so Jeseničani prikazali izdelovanje valjev za valjanje železa, katere je morala Jugoslavija še do pred kratkim uvažati.

Na čelu delovnega kolektiva velike tovarne «Litostroj» je vozil stroj «Slon», ki dviga težke predmete ter nosi ohišje turbine. Delavci so pokazali tudi vse faze izdelave Peltonovih turbin, ki jih je letos začela izdelovati Jugoslavija. Rudarji so nosili na rameni h oklopna kladiva in vrtalne stroje, ki so tudi novi izdelki domače težke industrije. Vrste rudarjev pa so zaključili kopači tekočega zlata — nafte.

Za delavci so korakali kmetje združeni v svojih kolektivih — kmetijsko obdelovalnih zadrugah. Na čelu njih so bili najboljši zadružniki iz Gabrovice, pred katerimi je vozil veliki kamion, dar maršala Tita.

Tudi zadružniki z Goriške so bili v sprevodih.

Gozdarji so vozili in nosili izdelke lesne industrije.

V paradi so sodelovali mladinci, kulturne in fizkulturne ustanove, frontne brigade itd. itd. Prav vsi so hoteli prikazati svoje delo in uspehe, zato so nosili grafikone, ki so prikazovali napredek posameznih kolektivov, ki grade za skupnost — za socializem.

Popoldan in večer je bil namenjen kulturnim prireditvam in ljudskim zabavam. Nastopili so povsod združeni pevski zbori, orkestri, folklorne skupine, dramske skupine itd. V Ljubljani pa so udeleženci prvomajske parade gledali zvečer na prostem film, ki je prikazoval jutranjo slovesnost.

Velike proslave, velike manifestacije po vseh krajih Jugoslavije potrjujejo enotnost jugoslovanskih narodov, so dokaz njihove borbenosti, delavnosti, njihove razredne zavesti, so slika njihovega delovnega poleta v izgradnji socializma v njihovi lastni državi in dokaz povezanosti z vsemi delovnimi množicami sveta.

Slovenci v beograjski prvomajski povorki

***

Smrt zaslužnega jugoslovanskega generala

29. aprila je za vnetjem možganske opne nenadoma umrl namestnik načelnika generalnega štaba, generallajtnant Jugoslovanske armade Slavko Rodič.

Takoj po kapitulaciji Jugoslavije se je udeležil priprav za oboroženo vstajo ter v vseh letih borbe pokazal posebno sposobnost pri vodstvu svojih enot, požrtvovalnost in junaštvo ter vdanost in ljubezen do KP in vseh jugoslovanskih narodov. Za svoja junaštva je bil večkrat odlikovan, nosil je tudi odlikovanje Sovjetske zveze, red «Kutuzova» II. stopnje. Po vojni je končal vojaško akademijo v SZ.

S hrabrim in sposobnim generalom je izgubil vrhovni štab enega svojih najboljših članov.

Gozdovi - neizčrpno

bogastvo Jugoslavije

Velika bogastva ima Jugoslavija v rudninah in gozdovih. Medtem ko se rudno bogastvo postopoma izčrpuje, ostanejo gozdovi ob pravilnem izkoriščanju in obnovi trajni vir dohodkov. Ni pa pomen pravilnega izkoriščanja gozdov le v racionalnem izsekavanju, temveč tudi v ocenjevanju vrednosti lesa.

Gozdovi v Sloveniji imajo kakovostni les, katerega je stara Jugoslavija izvažala kot navadnega in seveda prejemala zanj minimalno plačilo. Tako so n.pr. prodajali les s Pokljuke in Jelovice v inozemstvo po 300 dinarjev kub. m, uvažali pa kanadski sprus in ga plačevali po 9000 dinarjev, t.j. 30 krat dražje. Raziskovanja so dokazala, da les s Pokljuke in Jelovice prav nič ne zaostaja za kanadskim sprusom. Ne le med različnimi vrstami lesa, tudi med istovrstnimi drevesi je velika razlika. Jelka in smreka, ki se razteza v planinskem pasu sta kakovostno mnogo boljši od tistih, ki rastejo bolj na jugu. To pa zato, ker je les planinskih dreves mnogo bolj gost, ker je plast rodovitne zemlje tanka in letna rastna doba kratka. Letnice v lesu so torej tanke, zato je tak les gostejši, trdnejši in prožnejši, njegova vrednost zato velika Strokovnjaki imenujejo kakovostni les — resonančni — tisti, ki ima na 1 cm najmanj šest letnic. Smrekovina z Jelovice in Pokljuke pa ima na 1 cm celo do dva in dvajset letnic, torej je les iz gorskih gozdov Slovenije prvovrsten, pripraven za najpreciznejše proizvode, tudi glasbila.

Toda ne le v gorskih krajih, tudi Dolenjska, tam kjer izdelujejo «suho robo», ima kakovostno jelovino,

Danes uporabljajo novo tehniko vezanja lesa, lepljenja zelo tankih plošč, lamel. Na ta način dobe zelo žilav material, ki prekaša kakovost kovin. Nova tehnika obdelave lesa omogoča, da izkoristi Jugoslavija svoj les za najdragocenejše izdelke kakor so letalski deli, športne potrebščine itd.

Srokovnjaki so raziskali precej velika gozdna področja Slovenije, tako da je resonančni les ugotovljen na površini 3700 ha. Letni posek v teh gozdovih znaša do 10.000 kub. m hlodovine.

Kako pomemben zaklad so gozdovi in kako Jugoslavija to bogastvo obdeluje in izkorišča, kaže razstava, ki je bila prirejena v prazničnih dneh od 27. aprila do 1. maja v Ljubljani. Na razstavi je prikazano prav vse od semena in sadik do lesnih in kemičnih izdelkov. Poleg tega kaže razstava razvoj oglarstva. Prej so oglarji uporabljali vsakovrstni les — tudi resonančnega — za kuhanje oglja, čeprav je prav tako dober slab les in lesni odpadki. Oglarstvo bo dajalo železarstvu oglje kot nadomestilo za koks, katerega mora Jugoslavija uvažati. Pri poogljevanju slabšega lesa se pridobiva tudi mnogo katrana. Nazorno je na razstavi prikazano tudi smolarjenje na borih.

Razstava prikazuje, da dajejo gozdovi sredstva za izpolnitev petletke, da je pa les tudi najpomembnejše plačilno sredstvo za dobavo važnih strojev, ki so potrebni za razvoj industrije.

Zato bo Jugoslavija pogozdovala še nove površine svojega ozemlja, med njimi tudi Kras, kar bo spremenilo lice kraške pokrajine in povzročilo velike spremembe v načinu življenja tamkajšnjega prebivalstva.

IN DRUGIH LJUDSKIH DEMOKRACIJ

Demokratične množice po vsem svetu so proslavile prvi maj

V Moskvi

je prisotvovalo proslavam na Rdečem trgu 3 milijone ljudi, kar je do sedaj največja množica, ki se je kdaj koli zbrala na tem trgu. Paradi je prisostvoval tudi generalisim Stalin s člani CK VKP (b) in člani vlade. Pred njimi so defilirali oddelki vojske, mornarice, skupine delavcev in športnikov. Med parado so leteli nad Rdečim trgom oddelki sovjetskega letalstva, med njimi lovci na reakcijski pogon in zračne veletrdnjave.

Ob prvem maju je izdal maršal Vasiljevski dnevno povelje vojnim silam, v katerem pravi med drugim: Medtem ko sovjetsko ljudstvo gradi komunizem, ne pozablja na nevarnost nove vojne, ki jo pripravljajo voditelji ZDA. Sovjetska vlada dela vedno v interesu sovjetskega ljudstva in zasleduje politiko miru in prijateljstva med narodi ter zato obsoja delo vojnih hujskačev: oborožene sile ZSSR imajo vedno pred očmi svojo glavno nalogo, da budno čuvajo življenjske interese svoje domovine.

V Berlinu

so imeli na dan prvega maja največjo manifestacijo po vojni. Preko 400.000 ljudi se je zbralo v znanem «Lustgartnu». Velike manifestacije so bile tudi v Lipskem, Drezdenu, Hamburgu in drugih mestih.

V Budimpešti

je defiliralo po ulicah 400.000 oseb v velikem prvomajskem sprevodu pred glavno tribuno, kjer so bili predsednik republike in člani vlade.

V Sofiji

je prisostvovalo proslavam 200.000 oseb. Ob tej priliki je poslal Dimitrov iz Sovjetske zveze, kjer je na okrevanju, poslanico bolgarskemu ljudstvu. V njej je med drugim izrazil upanje, da kmalu ozdravi in se potem vrne v domovino.

V Bukarešti

je prisostvovalo prvomajskim proslavam 300.000 ljudi.

V Pragi

je imel Klement Gottwald pred 400.000 ljudmi zborovanje, v katerem je obsodil delo all Streeta.

V Varšavi

so imeli tudi veličastno prvomajsko proslavo. Po zborovanju, ki ji je sledilo, so odposlali pozdravno brzojavko maršalu Stalinu, v katerem se zahvaljujejo RA za osvoboditev Poljske izpod nacizma.

V Parizu

se je zbralo na prvomajski manifestaciji pol milijona ljudi. Na čelu sprevoda je šel Maurice Thorez, André Marty, Duclos in Cachin. Na trgu Bastilje je imel govor glavni tajnik CGT Benoit Frachon.

V Rimu

se je zbrala na Piazza del Popolo velika množica delavcev, ki so poslušali govora tajnikov CGIL Santija in Bitossija. Na trgu so ob tej priliki postavili na 30 m visokem stebru velikega goloba miru. Govornika sta pojasnjevala pomen enotnosti delavskega razreda. KPI pa je izdala proglas, v katerem obsoja načrt agrarne «reforme» vlade De Gasperija.

V Grčiji

so praznovali prvi maj v znamenju borbe proti hlapcem imperializma. Ob tej priliki je KP Grčije izdala proglas, v katerem poudarja, da pomeni vmešavanje imperializma, s katerim skuša v Grčiji, preprečiti napredovanje demokratične armade, nevarnost za svetovni mir.

V Pekingu

kjer je sedež demokratične kitajske armade, so praznovali letos prvič 1. maj v svobodi. V mestu so bile razobešene številne slike Maocetunga Med veliko manifestacijo, ki je bila ob tej priliki, je predsednik kitajskih sindikatov Lilisen izjavil, da stoji kitajska pred temile nalogami: Dokončati mora revolucijo, obnoviti in razviti industrijsko proizvodnjo, vzpostaviti delo sindikatov ter združiti vse demokratične sile v borbi proti imperializmu.

V Tokiju

je prisostovalo prvomajskim proslavam približno 600.000 ljudi. Govoril je tajnik japonske KP Tokuda, ki je izjavil, da so blizu radostni dnevi, kot jih imajo sedaj na Kitajskem.

S prvomajske manifestacije po moskovskih ulicah

Gdynja raste

V teh dneh je prišla v Gdynjo češkoslovaška delegacija strokovnjakov, ki je pregledala pristaniški kombinat Gdynja - Gdansk in obravnavala s poljskimi strokovnjaki vprašanja, ki zanimajo obe državi. V Gdynjo je istočasno prišel tudi iz Varšave poljski minister plovbe Rapacki, ki se je udeležil slavnostne otvoritve nove pomorske linije Gdynja - London. Ob tej priliki je minister Rapacki izjavil: «Poznamo imperialistične države, ki hočejo s pomočjo morja in pristanišč zasužnjiti narode. Mi Poljaki smo rekli našim prijateljem v ljudsko demokratičnih državah - naše morje je vaše morje. To velja zlasti za Poljsko in Češkoslovaško!».

* * *

Na kolhozih v pokrajini Altaja dela 150.000 mladih kolhoznikov, ki so lansko leto končali študije na mičurinskih šolah. Letos so izdelali nov program za te šole in ga bodo izvedli v 100 akademskih urah. Studentje teh šol imajo tudi praktične vaje. Sole so organizirane po velikih vaseh in kolhozih. V šolah predavajo agronomi in profesorji s srednjih šol. Letos so odprli v Altajski pokrajini 760 takih šol. Obiskuje jih 23.000 mladih kolhoznikov in kolhoznic.

Nova mesta rudarjev

V Doneškem bazenu grade 16 kolonij za rudarje. Nad 1000 hiš so že zgradili, 2.000 hiš pa še grade. Vse hiše imajo električno razsvetljavo in radijske sprejemnike. Okoli njih so nasadi, ceste pa asfaltirane. Kolonije bodo tako zgrajene, da bodo imele lice sodobnih mest. Okoli njih bodo zgradili tudi klube, šole, otroške ustanove in športne stadione. Vsak delavec bo imel svoje stanovanje in na razpolago tudi majhen vrtiček za obdelovanje.

* * *

Borba proti tuberkulozi v Romuniji

Dosedanja borba proti tuberkulozi je dala v Romuniji dobre rezultate. Organizirali so za borbo proti tuberkulozi 52 središč, ki preko svoje mreže skrbe za masovno cepljenje otrok, zdravniške in roentgenske preglede. Stevilo postelj, namenjenih tuberkuloznim bolnikom se je v sanatorijih zvišalo od 2,970 v letu 1944 na 9.153, kar pomeni zvišanje za 300 odstotkov.

* * *

Skrb za otroka v ČSR

Od 1. aprila deluje v Pragi pri reševalni postaji posebna služba, namenjena za rešitev predčasno rojenih otrok, ki se jih rodi samo v Pragi v enem letu okrog 700. Ta služba ima na razpolago poseben avtomobil z najmodernejšo tehnično in medicinsko opremo. Izdali so naredbo, da mora vsaka babica javiti tej službi rojstvo otroka, ki tehta manj kot 2 kg. Poseben avtomobil odpelje takega otroka takoj v enega izmed treh moderno opremljenih porodniških institutov.

ZA SVOJE ZNANSTVENO DELO

so prejeli sovjetski znanstveniki «Stalinsko nagrado»

Znanstveniki, ki dosežejo med letom največje rezultate pri svojih raziskovanjih, tekmujejo v Sovjetski zvezi na koncu leta za znano «Stalinsko nagrado». Tudi letos so razpisali v ZSSR konkurz za «Stalinsko nagrado». Prijavilo se je k temu 224 znanstvenikov, kar je znatno več kot lansko leto.

Pred nekaj tedni je bil objavljen seznam sovjetskih znanstvenikov, ki so bili za svoje delo v preteklem letu nagrajeni v tem najvišjem sovjetskem tekmovanju. Na prvem mestu je bil imenovan prof. Varnov, ki je dobil to nagrado za dosežene uspehe v raziskovanju kozmičnih žarkov. Na podlagi svojih izsledkov je Varnov dokazal, da kozmični žarki v stratosferi niso nič drugega kot protoni, ki se gibljejo z neverjetno naglico.

Važno je bilo tudi delo R. Latyševa, ki je bil imenovan v «Stalinski nagradi» na drugem mestu. Ta znanstvenik se bavi z raziskovanjem atomov in je dokončal lansko leto celo vrsto raziskavanj o svojstvih atomskega jedra.

Velik pomen v razvoju elektrotehnike ima delo dopisnika Sovjetske akademije znanosti Georgija Grinberga, ki je rešil celo vrsto problemov, ki nastajajo pri uporabi tokov visoke in nizke napetosti.

Tudi G. Kurdiumov, ki je prav tako dopisnik Sovjetske akademije znanosti, je s svojim delom pripomogel k razvoju sovjetske industrije. On je specialist v raziskovanju lastnosti kovin.

Med drugimi je bil nagrajen tudi akademik B. Kasanski, ki je proučeval izpremembe hidrokarbonatov.

Lastnosti beljakovin za njihovo boljšo uporabo in predelavo v industriji je preučeval član sovjetske poljedelske akademije S. Perov.

Med prvimi, ki je bil tudi nagrajen za svoje delo o poljedelstvu je bil tudi akademik Lysenko, novator v tej znanosti in zvesti naslednik Mičurinove teorije. V svojem velikem delu «Agrobiologija» je Lysenko razvil v nasprotju z idealističnimi razlaganji biologije ideje slavnega Mičurina in s tem izpopolnil meterialistično teorijo o razvoju živeče narave.

L. Davitašvili je naslonil svoje natančno delo «Zgodovina evolucijske paleontologije od Darwina do današnjih dni» na osnovo napredne biološke ideologije. Avtor je v svojem delu kritiziral gledanje idealističnih ideologov na razvojno teorijo in dokazal v svojem delu, da so že pred Darwinom napredni ruski naturalisti pričeli borbo za priznanje evolucijskih principov v raziskovanju narave. V tej knjigi je Davitašvili pokazal na velike uspehe sovjetske paleontologije in pokazal na nadaljnje najvažnejše probleme v tej znanosti na podlagi ustvarjalnega darwinizma.

Delo prof. Monsiana ima veliko znanstveno in praktično vrednost. V svojem raziskovanju in s poskusi, ki so trajali več let, je dosegel, da se bo v bodočnosti povecal pridelek rib v ribnikih za 10 do 20 odst.

Profesor Fiodorov je napisal dragoceno monografijo o asimilaciji dušika z bakterijami, ki so v zemlji in dokazal, da organska gnojila povečajo svojo moč, ko pridejo v zvezo z dušikom v ozračju, kar vse lahko široko izkoristimo pri predelovanju krmilnih rastlin.

Kako gojimo čaj, to najvažnejšo rastlino subtropskih sovjetskih predelov, proučuje znanstvenica prof. Ksenija Baktaza. Preizkusila je in izpopolnila na izviren način pridobivanje posebno izbranih vrst čaja,

Posebno velik prispevek v zdravniški znanosti in v sovjetski terapevtični praksi je dal redni član sovjetske medicinske akademije T. Krasnobajev s svojim raziskovanjem kostne jetike pri otrocih.

Temeljito znanstveno delo «Zgodovina narodne ga gospodarstva ZSSR» (v dveh zvezkih), ki jo je sestavil Liastčenko je obogatilo sovjetsko gospodarsko znanost. Nadalje so bili še nagrajeni Venerdiktov Rpbakov in Tolstov.

Ta kratek pregled znanstvenih del, ki so bila odlikovana z nagrado Stalina za leto 1949 nam prepričljivo dokazuje, da sovjetski znanstveniki neprecenljivo prispevajo k napredku in razvoju znanosti na vseh področjih.

LODZ - „MESTO VOLNENIH IZDELKOV" je postalo tudi „mesto izobražencev"

Lodz «mesto volnenih izdelkov» mesto tvornic, mesto vsakodnevnega dela, je eno izmed najbolj zanimih mest one Poljske, ki je pretrpela najbolj premišljena mučenja v tej pogubonosni vojni. Tu vam podajamo živo sliko tega mesta: Nekoč so pošiljali volnene tkanine, izdelane v Lodzu, na Angleško, od koder so se vračali z znamko «Made in England», zaradi katere so jih kupovali namišljeni izvoljenci na Poljskem in tudi drugod. Dogajalo se je isto, kar se dogaja žal v Bielli in Pratu. Ime tega poljskega Manchestra je bilo znano doma in izven doma kot ime delovnega in zadimljenega mesta, ki je nudilo delo desettisočem delavcev in velikanske zaslužke šestim ali sedmim industrijskim magnatom.

Če bi bil hotel tujec pogledati med te delavce, bi bil z lahkoto ugotovil, da so bili med delavci otroci, katerim so manjkala tri ali štiri leta do one starosti, v kateri jim je zakon dovoljeval, da smejo delati in pa ženske, katere se opravljale dela, ki jih je zakon zanje prepovedoval.

Na temelju takega dela je postajalo mesto vedno bolj delavno in zadimljeno in zaslužki šestih ali sedmih magnatov so se vedno bolj večali.

Tak je bil Lodz pred vojno. Kakšen je danes po velikih preosnovah je že žnano v inozemstvu in na Poljskem. Manj znan je vidni obraz tega mesta, kjer je nastala, v edinem mestu na svetu, nepredvidena zveza med delom in umetnostjo.

Lodz mesto tehnikov, delavcev, obrtnikov je postalo mesto pisateljev in gledaliških umetnikov. Prav lahko je predvideti, da bo ta ozka povezava z delom vplivala na novo poljsko umetnost. Ta povezava obstaja že štiri leta in postaja vedno bolj tesna. Po padcu Varšave in junaškem uporu je prišlo med ubežniki iz glavnega mesta mnogo pisateljev, katerim je občina dodelila nekatere stavbe, ki so pozneje postale last» Društva poljskih književnikov». Tako je nastalo prvo jedro one skupnosti umetnikov, ki je z novimi priselitvami in z ustanovitvijo Gledališča vojske, katerega vodi Leon Schillar, materialno in duhovno preobrazilo to staro industrijsko središče.

Ne bi prav nič pretiravali, če bi imenovali Lodz «mesto izobražencev», če si ne bi pod tem imenom predstavljali neki osamljen slonokoščen stolp, kar pa v tem primeru ne drži. V Lodzu poznamo samo koničaste stolpe tvornic in onih 60 izobražencev, ki bivajo s svojimi družinami v Domu književnikov in se ne izogibajo navadnega človeka, temveč iščejo stikov z njim. Njihova razpravljanja v klubu «Pickwicka» niso akademska razpravljanja, temveč živ odraz vseh skupnih stremljenj in hotenj. «Obnova» je geslo Poljakov in za te izobražence ni to geslo zgolj književno. To geslo pomeni zanje, da morajo ustvarjati umetnine, da pa morajo ustvarjati tudi bralce.

Tako sodelujejo ti novi meščani Lodza z Delavskim domom kulture, se udeležujejo življenja teh delavcev in kot čuvarji narodovih kulturnih dobrin se trudijo, da bi jih bili vsi na enak način deležni. Lodz, rojstno mesto velikega poljskega pesnika Julijana Tuwina, je poklican, da reši nalogo izredne važnosti, da oblikuje novo poljsko kulturo. Veliki sen Leona Schillarja, «monumentalno gledališče», ki naj bi črpalo iz klasičnih prvin, katere se dado prilagoditi novemu slogu in ki naj bi postalo gledališče množic, se bo uresničil in četudi ne bo nastalo to gledališče v Lodzu, bo nastalo prav gotovo zaradi teh stremljenj v Lodzu in zaradi izkušenj, pridobljenih v gledališču vojske.

Morda vprav ritem tkalnih strojev in nenehno delo v tvornicah dajeta vedno nove pobude, kot jih še niso doživeli, onim, ki so svoje dni prebivali zares v slonokoščenih stolpih. Danes gledajo tudi književniki svet z višine ceste in zasledujejo veselo razgibano nihanje življenja. Zato se vrinjajo v njihova dela nove pobude, nove prvine in nova vnema.

V Lodzu, delavnem mestu tkalcev volnenih tkanin, izhajajo danes knjige in ljudje goje gledališče, toda še bolj važno od tega je morda dejstvo, da tu ustvarjajo bralce in gledalce.

POLITIČNI *značaj*

Tržaško delovno ljudstvo je letos proslavljalo prvi maj razdvojeno in po zaslugi Vidalija so se tržaški reakcionarji lahko veselili, «da je praznik delavcev prvič v tej nemirni povojni dobi potekel v srečnem miru, brez ogromnih povork, brez plapolanja jugoslovanskih zastav v središču mesta, brez navalov policije itd», kakor zadovoljno piše «Giornale di Trieste».

Prav po zaslugi vidalijevcev pa so lahko tudi voditelji Delavske zbornice z veseljem in zadoščenjem na svojem zborovanju na Velikem trgu poudarjali, da sta voditelja Enotnih sindikatov Radich in Slavec prišla na pozicije Delavske zbornice in priznala, da je Trst gospodarsko vezan na Italijo.

To so negativni rezultati Vidalijevega razbijaštva, ki jih ne more prikriti nobena, že tako spretna fotomontaža z njegovega zborovanja na Garibaldijevem trgu.

Toda bistvo praznovanja prvega maja ni v teh rezultatih Vidaljevega likvidatorstva, niti v oportunističnem in socialdemokratskem značaju, ki ga je dal temu praznovanju. Prvi maj je pokazal, da se tržaško delovno ljudstvo vedno bolj otresa razkrajajočega se Vidalijevega vpliva in da se vedno tesneje oklepa Slovansko-italijanske ljudske fronte, ki ni izdala revolucionarnih tradicij tržaškega proletariata in osvobodilne borbe, ki se ne sramuje praznovati na dan prvega maja tudi osvoboditev Trsta po Jugoslovanski vojski in domačih edinicah, ki je s svojo načelnostjo in premočrtnostjo porok, da bo končno vse delovno ljudstvo zopet našlo pravo pot in pometlo z vsemi lažnimi voditelji.

Vsa naša proslava prvega maja je bila manifestacija za mir in demokracijo. Potekla je v znamenju slovansko-italijanskega bratstva, v znamenju enotnosti in borbenosti, ki so označevali vse proslave prvega maja od osvoboditve. Na trgu Garibaldi so se razni Vidalijevi šovinisti začeli razhajati, ko je začel govoriti njegov slovenski govornik in tako pokazali v čem je njihov «internacionalizem», na stadionu 1. maja pa je vse ljudstvo navdušeno zapelo himno «Bandiera Rossa». Jutranje zborovanje in mogočni popoldanski nastop, na katerem so se kljub slabemu vremenu zbrali tisoči demokratov, sta velik uspeh, ki nam kaže, da naše sile polagoma, toda gotovo in nezadržno naraščajo in da se vedno bolj krepijo ter da bodo na bodočih volitvah pokazale, da je vse veselje reakcije kratkotrajno. Vidalijeva razbijaška politika pa obsojena na propast. Na dopodanskem zborovanju na trgu Rotonda je najprejgodba zaigrala delavsko himno, nakar sta spregovorila zbrani množici ljudstva in telovadcev tovariša Laurenti in Babič, ki ju je ljudstvo večkrat navdušeno prekinilo z burnim ploskanjem.

Tov. Laurenti je najprej izrazil obžalovanje, da se prvi maj praznuje na dveh krajih, za kar so odgovorni frakcionaši, ki so odklonili enoten nastop proti imperializmu in razbili odbor za enotno proslavo. To so storili, ker enotnosti ne marajo, ker sovražijo neizbrisne tradicije pretekle borbe našega delovnega ljudstva. Hoteli so praznovati ta dan v znamenju razbijanja, klevet, laži revizionizma in zanikanja pretekle borbe. Mi tega nismo mogli sprejeti. Mi praznujemo prvi maj v znamenju enotnosti na temelju borbe proti imperializmu in njegovim hlapcem.

Tov. Laurenti je nato omenil, kako skušajo imperialisti s podtalno akcijo spodkopavati naše trdne temelje bratstva in enotnosti ter so tudi v ta namen razpisali volitve v času, ki je najbolj ugoden zanje. Te volitve naj bi pokazale, da se ljudstvo strinja s sedanjo upravo in z atlantskim paktom. Vidali pa kljub temu ni sprejel poziva na enoten nastop na volitvah, temveč je raje iskal enotnosti z Delavsko zbornico. Stanje v Trstu se ne more normalizirati, če ga usmerjajo k maršaliziranim državam in v okvir italijanskega gospodarstva.

Trst je naš. Hočemo spoštovanje mirovne pogodbe. Tržaško ozemlje naj postane res Tržaško ozemlje ter naj se mu vrne njegova funkcija, ki je služiti njegovemu naravnemu zaledju v korist tukajšnjega gospodarskega življenja. Tržaško ljudstvo naj pozovejo, da se izreče o osnovnih vprašanjih našega mesta. Imenuje naj se guverner. Naj se brezposelni ne silijo, da prosjačijo za kos kruha. Trst se ne boji dela in delavci hočejo delati. Borimo se proti tistim, ki se skrivajo pod delavskim praporom, a so dejansko sovražniki delavstva in delovnega ljudstva. Tržaško delavstvo hoče, da se škoda, ki jo je povzročila resolucija Informbiroja, popravi.

Po tov. Laurentiju je spregovoril tov. Babič.

Dejal je, da proslavljamo letos prvi maj v prilikah, ki niso razveseljive, v prilikah, ko se je po objavi resolucije Informbiroja izvršil nad našim ljudstvom velik zločin. Toda ničče ne more pogaziti pretekle borbe, ki jo je ljudstvo vodilo enotno in združeno. Ljudje, ki so izkoristili resolucijo, so hoteli dati našemu demokratičnemu gibanju drugačno smer in drugačne cilje, kakor so bili oni, za katere smo se borili v preteklosti. Mi pa nismo mogli iti po poti, ki predstavlja odstopanje od dosedanje demokratične borbe, po poti laži in klevet. Ali je mogoče, da ljudje, ki so se leta in leta borili in delovali za zvestobo do Sovjetske zveze ter zanjo krvaveli, danes obrnejo hrbet tej svoji preteklosti? Nasprotniki hočejo s klevetanjem zakriti, kar sami delajo. Pod krinko Sovjetske zveze in resolucije hočejo izbrisati preteklost, izbrisati hočejo iz srca našega delovnega ljudstva vse, za kar se je ljudstvo tako junaško borilo.

Borba delavskega gibanja mora sloneti na resnici. Resnica pa je, da jugoslovanski narodi danes z velikimi napori gradijo socializem in ostajajo zvesti socialistični fronti in Sovjetski zvezi.

Ce zagovarjamo resnico, nismo proti enotnosti in proti Sovjetski zvezi. Ko nas je Sovjetska zveza pozvala v borbo, smo se odzvali, medtem ko nas danes klevetajo ljudje, ki so takrat bili doma in bi morda danes, ko smo mi, če bo treba, pripravljeni dati za Sovjetsko zvezo življenje, prvi izdali Sovjetsko zvezo.

Tov. Babič je nato govoril o naših odnosih do KPI in ostalih demokratičnih gibanj in dejal: «Ce ne moremo vzeti za res, kar ni res, ne pomeni niti v najmanjši meri, da zgubljamo vero v Sovjetsko zvezo, ki vodi demokratično gibanje v svetu».

Ce je nastala danes v vrstah našega demokratičnega gibanja zmeda, ni naša krivda, in mi bomo vztrajali na naši pravilni poti v prepričanju, da bo prišel dan, ko se bo jasno videlo, kdo je v Trstu dejansko izdajal interese delavskega gibanja. V tem zaupanju nadaljujemo našo borbo. Naj bo letošnji prvi maj v pouk vsem poštenim demokratom, da nadaljujejo borbo za enotnost in proti imperializmu!

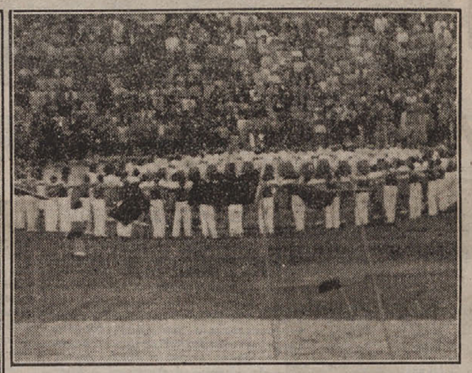

PRVI MAJ 1949

3 leta so prvomajske manifestacije v Trstu razbijali fašisti in policijski aparat - Razbili jih niso - Četrto leto so se jim pridružili Vidalijevi frakcionaši in vsi skupaj niso dosegli svojega namena - Tudi letos smo praznovali v Trstu naš tradicionalni 1. maj

Pohod zastav

FIZKULTURNI *nastop*

Marsikdo je dvomil v uspeh tega letošnjega proslavljanja prvega maja; marsikdo si je mislil: nimamo pred seboj samo okupacijske oblasti, da bi preko nas potegnila živo mejo, temveč tudi vse tiste, ki niso bili med nami v naših najtežjih dneh, ki bi hoteli tudi s svojim delom pomagati okupatorjem, da bi mesto razdelili celo na tri dele.

Da, res, Vidali je letos potegnil eno mejo preko mesta. Toda ko smo se popoldne zbrali na nogometnem stadionu, ki smo ga postavili z lastnimi rokami na prostoru, ki je pred štirinajstimi dnevi še rastel radič, smo videli, da je bila nova «meja» vse prešibka, da je bil ves pesek, s katerim jo je pritepenec zgradil, premalo, da bi nesnižnitržaški delavec ne prazniral svojega praznika, tistega, ki mu kaže samo naprej, mimo vseh ovir.

V Trstu je deževalo za naš praznik. V središču mesta so zbežali pred ploho mehkužneži, ki so zbrali italijanski irredentisti, da s svojim kričanjem prekričijo kar je bilo in kar bo še prišlo. Pri nas ni bilo tako, tudi drugače kot na Opčinah, kjer je Vidali samo oblekel svoje «teto» in jih potem poklical pod dežnike, češ, saj se boste revež prehladili...

Pri nas je bilo toplo, domačno. Pri nas je bila prisrčnost. Padalo je z neba, lilo in burja se je zaletavala z Bošketa prav na naš stadion. To je bilo vse premalo, da bi se zaradi tega kateri kolj telovadec ušel pod dežnik, da bi se skrivila kakšna kolj vrsta.

Zastave, vse mokre, so plapolale okrog sebe, da bi jih z lastno toploto posušili. Vihrale so v nekaj vse težke, toda nosili so jih, prav tako, kot so jih pred štirimi leti nosili partizani, ki so zavzemali Trst.

Da, v letošnjem prvem maju je bilo nekaj, kar nam je pri srcu. To smo čutili vsi, toda nismo vedeli, odkod vse to. Nekdo je gledal žulje na svojih rokah. Ne! Ko je pomagal graditi ta naš štadion, tedaj ni mislil na plačilo, tedaj ni mislil, da bi zaradi tega občutil neko zadoščenje. Storil je samo svojo dolžnost, dal je svoj prispevek, da bi ta naš praznik bolje uspel.

Vse tisto veselje in zadovoljstvo ob tem našem prazniku je bilo v tem, da se nismo ustrašili nobenih zaprek, da smo zaupali vase, da smo videli na našem prazniku tisti pečat, neizbrisen v zgodovini našega mesta, ki so mu ga dali vsi naši štirje prvi maji, ki so za nami. Ta letošnji je pa imel še večji poudarek: tržaški demokrati, tisti, ki resnično vedo, kaj hočejo, so zopet pokazali vsem pot, ki ne vodi nazaj, niti nima nobenih ovinkov — naprej kljub oviram, dokler ne bomo dosegli tistega, kar moramo doseči.

Otvoritev telovadnega nastopa. Stotine mladincev, mladink, članov in članic, naraščajnikov in naraščajnic skupno s pionirji, ki tako budno pazijo na svoje vrste, defilira pred nami. Na čelu so zastave. Tribuna ploska in pozdravlja vse te mlade ljudi, ki jih dež tako neusmiljeno moči. Od tam letijo klici in odobravanje. Nič čudnega; vsi ti so dali nam vsem zopet naš tradicionalni prvi maj.

Pričel se je nastop. Prve so na vrsti mladinke ki izvajajo vaje s krogi. Njih gibi počasi rastejo do konca, ko sklenejo krog in postavijo stolp. To je bila ena izmed najlepših točk, dekleta so izvajale vaje enakomerno in ljubko.

Sledile so naraščajnice, ko se navdušenje po prvi točki še niti ni poleglo. Tudi te so nas presenetile.

Potem, ko so vrhunski telovadci ravno pripravljali bradlje je posijalo sonce. Tudi ono se je spomnilo, da proslavljamo prvi maj — in da zato potrebujemo veliko, veliko sonca.

Nato so nam pokazali orodni telovadci svoje vaje. Dali so nam, kar so mogli ob tem mrazu, ko bi vsakdo mislil, da je ob takih prilikah izvajanje orodne telovadbe nemogoče.

Vedno znova so prihajali noviljudje. Stadion je bil do kraja zaseden in ljudje so morali stati ob robu, da so videli saj nekaj vaj.

Nastopili so člani in članice. Veliko jih je bilo, cel stadion jih je bil poln.

Zopet orodne vaje, to pot dekleta, ki so preje izvajale parterno telovadbo.

Potem so pa zasedli stadion naši pionirji in pionirke. V raznobarvne oblekce je bil oblečen ta drobiž. Resno kakor zreli možje so pričeli in tako tudi končali. Potem so stekli s stadiona; zdelo se je, kot bi vsakdo letel k svoji mamici, da ji pogleda v oči in jo vpraša: ali je bilo prav?

Da, seveda je bilo. In povrh je bilo to tako lepo. Njih ročice so se vzdigovale sklepali in razklepali so vrste in pokazali, da so se dobro pripravili.

Zopet so pred nami pionirji. To pot malo starejši. Kaj bi govorili. Nagrajeni so bili za svoj nastop prav tako, kot so zaslužili.

Zadnja točka: člani in članice. Teh je bilo največ, šest dolgih štiriredov. Te vrste so izvajale simbolične vaje borbe in zmage in se na koncu sklenile v veselo kolo.

Se pevske točke, potem še enkrat mimohod zastav, ki so se poštovile od nas za eno leto. Na čelu so nosili delavsko zastavo, potem rdeče, slovenske in italijanske z zvezdo.

Tisti trenutek, ko smo se poslavljali s težkim srcem z našega štadiona, ki nosi od tega trenutka ponosno ime «Prvi maj», smo se zavedali, da teh naših zastav ne bomo shranili.

Nosili jih bomo vedno s seboju srcu, v naši dnevni borbi, nosili do konca, do takrat, ko bo naše demokratično gibanje dalo poslednji pečat življenju v našem mestu.

Takrat jih bomo tudi postavili na častno mesto; vsem bodo govorile, da je tržaške demokratično gibanje tudi v letu 1949 kljub trem pregradam doseglo lepo in pomembno zmago.

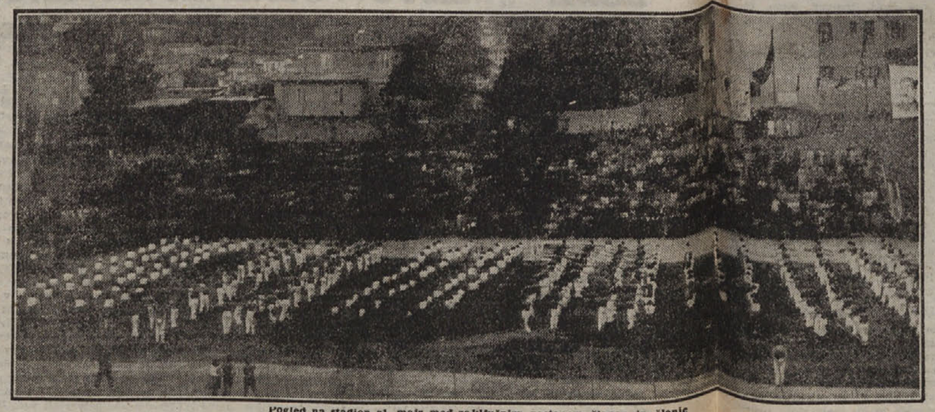

Pogled na stadion ob 1. maju med zaključnim nastopom članov in članic

S poznameznih delov nedeljskega telovadnega nastopa: člani in članice so zaključili svojo točko s kolcm, orodni telovadec Berto Bajec izvaja stojo, vaja s krogi, nastop Jankovič Jadranke, pionirčki, naraščanjnice in starejši pionirji

STRAN NAŠIH GOSPODINJ

MODA

Slika nam kaže 2 beli obleki iz platna ali svile: prva ima zvončasto krilo, život okrašen z ažurom druga pa ima pas, gumbe in šive temnejše barve

Vnetja mandeljnov

ZDRAVNIK

Nekateri ljudje imajo že prirojeno nagnjenje k vnetju mandeljnov. Vnetje je akutno ali kronično Akutno vnetje mandeljnov poznamo pod imenom angina. Beseda angina je grškega izvora. Slovensko bi ji rekli zoženje (zadrgnjenje).

Akutno vnetje mandeljnov povzroča več vrst bakterij. Za razvoj bolezni je v prvi vrsti odločilna up nost bakterij in pa to, če ima bolnik za angino prirojeno nagnjenje, Kakršna je strupenost bakterij in odporna sila bolnika, tako se razvija bolezen. Angina je posebno nevarna zato ker bolezen ne ostane omejena samo na tkivo mandeljna, temveč se strupi bakterij razširijo po krvi v telo ter povzročijo ali zastrupljenje vsega organizma ali pa obolenje drugih organov. Strupi, ki pridejo s krvjo v telo, se posebno radi nastanijo v kostnih sklepih, v ledvicah in na srčnih loputah; nastanejo tako imenovane komplikacije angine, ki se javljajo kot obolenja sklepov (sklepni revmatizem), vnetje ledvic in pa vnetje srčnih loput. Statistika velikih evropskih klinik kaže, da vsako leto težko oboli za posledicami angine, oziroma tem posledicam podleže mnogo več ljudi kakor za katero koli drugo boleznijo

Akutno vnetje mandeljnov

Bolezen se prične s tem, da bolnika mrazi, pogosto tudi z mrzlico Temperatura poskoči do 40 stopinj. Bolnik toži o glavobolu. Mandeljni močno nabreknejo in postanejo rdeči, enako tudi okolica žrela. Otečejo pa tudi žleze na vratu, ki postanejo zelo občutljive. Naslednji dan so nabrekli mandeljni obloženi z belkasto rumenimi pikami. Bolnik težko požira in težko govori ter se močno slini. Čez nekaj dni vročina preneha, rumenkasto bele pike na mandeljnih izginejo, mandeljni pa ostanejo nekaj dni še otekli.

Večina angin mine sama po sebi, vendar pa moramo biti vedno pripravljeni na presenečenja. Pri vsaki angini moramo računati s komplikacijami. Zgodilo se je že, da je po lahki angini nastal absces v možganih in je bolnik umrl.

Kako zdravimo angino?

Bolnik mora v posteljo, pije naj vroč čaj, vzame en ali dva aspirina in se močno spoti. Izpira naj usta z žajbljevim čajem, okrog vratu naj si ovije tople obkladke, suhe al mokre, to je vseeno, glavna je toplota. Piti ne sme nič mrzlega Ostati mora v postelji, dokler ima vročino. Zdoma pa ne sme še nekaj dni potem, ko je vročina že padla Če bolnik prezgodaj vstane, se angina kaj rada ponovi. Ako nastanejo komplikacije v sklepih, na srcu in na ledvicah, je treba zdraviti tudi te.

Komplikacije angine ne nastanejo samo po krvi, temveč tudi s kontaktom. Infekcija mandeljnov se lahko širi do ušesne troblje in od tu na srednje uhô. Taki primeri niso redki. Z mandeljni oboli navadno istočasno tudi žrelnica.

Če se razširi akutno vnetje mandeljnov na tkivo, nastane absces Pojavi se največkrat le na eni strani. Bolnik se tretji dan akutnega vnetja ne počuti bolje, temperatura ne pade, vratne žleze še bolj otečejo Boli ga uho, posebno pri požiranju, je utrujen, v mandeljnu mu kljuje. Okolica mandeljna močno zateče, bolnik težko govori, težko odpira usta, požiranje postane prava muka, iz ust mu teče slina, ki je zaradi bolečin ne more požirati. Ena polovica bolnikovih ust je močno izbočena in rdeča. Tudi mali jeziček je močno otekel. To vse so značilni znaki za absces. Absces je lahko v tkivu poleg mandeljna ali v tkivu za mandeljnom. Od tu se pa lahko širi vnetje navzdol proti žrelu in jabolku ali naprej proti ustni votlini.

Absces zdravimo na isti način kakor angino. Potrebni so vroči obkladki okoli vratu, grgranje z žajbljevim čajem in potenje. Absces mora dozoreti. Oblika otekline v grlu nam pove, kdaj je zrel. Če se nam naredi absces na roki, vidimo, kdaj je dozorel. V žrelu pa ne vidimo rumene barve, ker je absces globoko v tkivu. Vidimo samo oteklino rdečkaste barve. Običajno traja dva, tri, včasi tudi pet dni, preden absces dozori. Ko zdravnik ugotovi, da je absces zrel, ga prereže. Bolečine takoj znatno ponehajo. Ker se zareza v ustih rada zapre, zdravnik naslednji dan s kleščami absces še enkrat odpre tam, kjer ga je prejšnji dan prerezal. Sedaj lahko odteče gnoj, ki se je zopet nabral v votlini abscesa. Bolniki, ki se boje noža, navadno čakajo, da se absces sam odpre. To se pogosto tudi zgodi. Vendar se pa ta proces precej zavleče, če že ne nastopi prej komplikacija na kakem drugem organu telesa. Če se absces sam odpre, gnoj zaradi premajhne odprtine le slabo odteka. Navadno ostane zato nekaj gnoja v abscesu. Posledica tega je kronično vnetje. Kmalu dobi človek zopet angino, kateri se takoj priključi absces. Zato se bolnik izpostavlja nevarnosti komplikacij, če čaka, da se mu bo absces sam odprl. Komplikacije nastanejo zaradi infekcij, ki se širijo po krvi. Često nastane zastrupljenje krvi, ki mu bolnik podleže.

Mandeljni so s svojo okolico zvezani z mnogimi žilami. Zaradi tega nastanejo iz angine tako često po krvi povzročene komplikacije: splošno zastrupljenje krvi, sklepni revmatizem, vnetja ledvic, vnetje srčnih loput.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Drobni nasveti

1. Nastopilo je toplo vreme in z njim čas, da lahko odložimo zimsko obleko. Ne pozabimo pa spraviti je prej, preden je nismo dobro skrtačili in očistili madežev. Odstranimo tudi male madeže raznih parfumov in vod; te n. pr. prav kmalu odpravimo z alkoholom.

2. Madeže kislin odstranimo tako, da položimo nanje majhno platneno krpo, nato pa napojimo gobo z nekoliko amoniaka in drgnemo z njo od roba proti sredi.

3. Bleščeča mesta na kožnatih rokavicah drgnemo s steklenim papirjem.

Klobuk iz klobučevine bomo najlepše očistili, če ga drgnemo s krpo, namočeno v vodo in amoniak (pol vode, pol amoniaka).

KAJ MORAMO VEDETI, *če gremo v gore*

Če se te v gorah poloti utrujenost ali gorska bolezen, se zneb najprej nahrbtnika, nato pa se v zmernem tempu spuščaj v dolino in ve krat počivaj; pazi pri tem tudi na hrano! Pij zelo sladko kavo ali čaj, nikdar alkohola. Zelo dobro dene sadje: jabolka, hruške itd.

Če zaradi živčnosti ne moreš spati, ne pij kave in čaja, pač pa zelo sladkano vodo.

Kogar prične v gorah boleti zob, naj ne pije niti mrzlih niti vročih pijač, pač pa naj si položi na bolni zob v konjak namočeno vato.

Če te boli glava, pij črno kavo in zavaruj si glavo pred soncem.

Zoper kašelj in bolečine v grlu pomagajo limonin sok in tople pijače.

Če nenadoma dobiš pljučnico, ne ostajaj v hribih, seveda se za prevoz v bolnico zelo toplo obleci.

Čim nastopi vnetje slepiča, ne smeš več jesti, temveč samo še piti; tudi odvajalna sredstva škodujejo.

Proti revmatizmu koristi topla masaža s konjakom in topla obleka.

Špargeljni ali beluši

Vse ob svojem času. Že nekaj časa sem ima skoro vsak prodajalec na trgu špargelje, pa še ves maj bo tako. Teh ne prodajajo na kilo, kot običajno na našen trgu, marveč v svežnjih. Imajo lepe bele, debele, čokate in pa dolge, vitke, zelene. Pravijo, da so iz Istre ali pa z Goriškega. Prav rade jih kupujejo tržaške gospodinje. Špargelji so nekaj prav posebnega, prav posebna slaščica, dasi ne za vsaka usta in za vsak žep. Te cenijo predvsem ljudje, ki radi dobro jedo in niso zadovoljni, če se še s čim posebnim ne posladkajo. Posebno se jih vesele starejši ljudje; o špargljih gre glas, da vsebujejo snovi, ki pomlajajo telo in želje. Cela znanost je, kako špargelje dobro pripravimo, kako jih je treba kuhati in kaj pridati, da je užitek in uspeh večji.

Špargelji, ki jih prodajajo na trgu, so mladi poganjki, na vrhu zaokroženi in posuti z majhnimi listki, ki so taki kot luske. Čez čas nastane iz takega poganjka pravo steblo tudi meter in čez dolgo, na njem pa veje in cvetki. Ta stebla niso užitna, užitni so le ti poganjki, ki sedaj silijo iz zemlje. Čim dlje časa so pod zemljo, tem drlji so ti beli poganjki, zato jih tudi umetno pokrivajo, da čim dlje ne pride svetloba do njih. Iz ene korenike požene mnogo brstov, toda ne vsi istočasno.

Obirati jih moramo zelo previdno, da ne poškodujemo še sosednjih.

Najboljši so vrhovi, čim bolj se bližamo spodnjemu delu, tem manj okusni so in vedno bolj lesnati. Jedo jih ali le zabeljene z oljem ali pa z jajci in zabeljene z maslom in parmezanom. Nekateri jih tudi zavijajo v tanke lističe gnjati, nato jih polijejo še malo z maslom, potresejo s parmezanom in malo popečejo.

Zgodovina nam ne pripoveduje vedno le, kako so se ljudje sovražili in pobijali, včasih tudi še kaj drugega. Francoska zgodovina govori marsikje o ljudeh dobrega okusa. Tako govori nekje o gospodu Fontanellu, ki je bli zelo učen pa tudi zelo izkušen, kaj je dobro in kako se da kaj dobro skuhati. O njem so trdili, da je tako cenil dobro jed, da če bi imel slavčka in ne bi imel kuriva, s katerim bi si ga spekel, se ne bi nič pomišljal zažgati najlepši grad, da bi le dobil ognjišče, kjer bi si spekel slavčka. Res učen mož. Imel je prijatelja, opata Garcina, ki je bil tudi učen, poleg tega pa še svet mož. Nekega dne, tam v februarju, obišče Garcin Fontanella. Obišče ga pa še neki prijatelj, ki mu prinese iz Neaplja sveženj špargljev. Garcin in Fontanelle se spogledata in že sporazumeta, da je treba te špargelje takoj pripraviti. Toda kako? Na dolgo in široko sta začela razpravljati; končno sta ostala deljenih misli: Fontanelle je menil, da so najboljši z oljem, opat Garcin, da so najboljši v omaki. Da bo volk sit in koza cela, sta razdelila sveženj na pol in naročila gospodinji vsak po svoje, kako naj jih pripravi. Čakala sta in se še nadalje učeno razgovarjala. Toda le nekaj trenutkov, kajti očeta opata Garcina je zadela kap, da je bil v hipu mrtev. Ves srečen steče Fontanelle v kuhinjo h gospodinji in ji kliče: «Pripravite vse špargelje z oljem!»

Špargelji so bratje asparagusov, onih grmičkov s tankimi nežnimi listki, ki jih gojimo po sobah v lončkih. Asparagusi so tiste vejice z drobnimi lističi, ki jih vrtnarji in cvetličarji pomešajo skoro v vsak šopek.

Ni čuda, da so špargelji dragi. Njih gojenje zahteva mnogo truda in dela. Uspevajo le v toplejšem podnebju. Prija jim peščena zemlja, pomešana z glino in dobro pognojena. Šele tri ali štiri leta potem, ko smo jih posejali, dobimo prve užitne poganjke. Tudi petnajst ali pa dvajset let živi ena rastlina in daje vsako leto nove poganjke.

Špargljev ne smemo mnogo mnogo močiti, ker sicer izperemo iz njih najboljše hranljive sestavine. Če jih hočemo, ohraniti sveže, jih ovijemo v vlažno krpo ter damo v ne presuho in hladno klet.

Že davno je znano, da slabo vplivajo špargelji na ledvice in sečni mehur, zato nekateri menijo, da ni, da bi uživali preveč špargljev, ker bi utegnili preveč dražiti ledvice in jih končno okvariti. No, pri nas, ki nimamo pretežkega žepa, upajmo, da bodo ledvice zaradi špargljev še dolgo zadovoljivo opravljale svojo težko službo.

T. P.

NASVETI *za tržaško kuhinjo*

SPARGELJNI ALI BELUSI V SOLATI

Špargelje olupi, odreži kar je trdega, operi in poveži v majhne snopke, ki jih kuhaj v slani vodi približno pol ure. Kuhane položi na podolgast krožnik tako, da se stikajo vršički v sredini .Potresi jih z drobno zrezanim drobnjakom in poprom ter oblij z oljem in kisom.

ZABELJENI ŠPARGELJNI

Osnaži špargeljne in jih skuhaj v slanem kropu; kuhane zloži na krožnik, potresi z nastrganim kruhom in zabeli z zarumenjenim maslom. Ali pa drobtine precvri v maslu ter s tem špargeljne zabeli.

ŠPARGELJNI V OMAKI

Osnaži špargeljne, zveži jih v šopke in skuhaj jih v slani vodi; deni v lonec eno osminko litra dobre juhe, tri rumenjake, sok pol limone in malo vina; žvrkljaj pri ognju, da se zgosti, potem daj špargeljne na krožnik, razreži in polij z omako.

PEŠČENA TORTA

Mešaj 11 dkg presnega masla, da dobro naraste. Polagoma mu prideni štiri rumenjake, malo vanilije in 11 dkg sladkorja ter mešaj še pol ure. Potem primešaj rahlo trd sneg iz 4 beljakov z 11 dkg riževe moke. Peci dvakrat v precej vroči pečici. Ohlajeno torto namaži vmes, ob straneh in po vrhu z gosto jajčno peno ter oblij s čokoladnim ledom. Peni lahko primešaš 2 dkg nastrgane čokolade.

LIKER IZ ČRNEGA VINA

Kuhaj pol litra dobrega črnega vina in tri četrt kg sladkorja, da se pokuha do polovice. Prideni dva stroka razrezane vanilije in postavi na hladno. V popolnoma mrzlo vino zamešaj 1 liter dobre slivovke, dobro zamešaj in ko malo stoji, precedi na gost prtič ali precejalni papir. Liker nalij v steklenice, zamaši in shrani.

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Kmetovalec v maju

POLJEDELSTVO

Zaradi neprestane suše v zadnjih mesecih je rast na njivah precej zaostala zato bo tudi pletev in osipanje rastlin nekoliko zakasnelo. Žita lahko že takoj oplevemo. Čez kakih štirinajst dni bomo pa že lahko začeli pleti, okopavati in osipati vse posevke. Tudi krmsko peso bomo prvič okopali. Okopavajmo in osipavajmo le ob lepem vremenu, ako hočemo, da bomo dobro zrahljali zemljo in zatrli plevel. Ne bomo imeli nobenega dobička, če ne bomo opravljali tega dela dovolj pazljivo. Velika razlika je med njivo, ki je dobro okopana in med ono, ki je samo malo postrgana in popraskana. Tudi je važno, da okopavamo ob pravem času. Kako velika je razlika med pravočasnim in zakasnelim okopavanjem bo vedel najbolje tisti, ki je okopal polovico njive pred dežjem, pol pa po dežju. Kot noč in dan se razlikujeta obe polovici, posebno še, če je bil dež obilen.

Pri okopavanju lahko gnojimo z nitratom, posebno one njive, ki imajo slabo, pusto zemljo in niso dovolj gnojene s hlevskim gnojem.

TRAVNISTVO

V tem mesecu začenjamo kositi inkarnatko (rdečo) laško deteljo in lucerno.

Dober kmetovalec je svoje travnike že poravnal in pognojil. Kdor pa tega še ni storil, naj vsaj sedaj popravi, kar je zamudil. Tu se nam pokaže potreba po gnojničnih jamah. Kdor jo ima, ima tudi gnojnico! Ven z njo! Pomeša naj jo z vodo in jo razvozi po travniku zjutraj ob rosi ali zvečer!

ŽIVINOREJA

Smo v času, ko prehajamo od suhega k zelenemu krmljenju. Bodimo previdni posebno pri krmljenju mlade rdeče detelje, ki zelo rada povzroča nevarno napenjanje. Pazimo, da se mlada detelja ne ugreje in ne ovene. Mešajmo med njo suha krmila (seno, slamo). Zelęno krmo pokladamo lahko v primernih množinah vsem domačim živalim, le vprežne živine (konji, voli) ne krmimo z zelenimi krmili, temveč suhimi.

Preden gre živina na pašo, daj ji nekoliko suhe krme, a tudi pasi jo spočetka le po malo časa. Po paši ji tudi pokladaj še suho krmo. Maja meseca je skrajni čas, da pustimo cepiti vse prašiče proti rdečici.

VINOGRADNISTVO

Običajno požene trta že v prvi polovici tega meseca eno ped visoke poganjke. Tedaj je zadnji čas, da napenjalce pripognemo in povežemo, nakar moramo trte prvič poprašiti z žveplom. Med žveplo lahko tudi pomešamo nekoliko prahu «kaffaro». Rabimo dobre pripravę za žvepljanje, ker na debelo potrošeno žveplo kaj rado ožge poganjke. V drugi polovici tega meseca bo najugodnejši čas za cepljenje v zeleno. V prihodnji številki se bomo kaj podrobneje pogovorili o tem. Bodimo z vsem pripravljeni za škropljenje proti peronospori. Kupi modro galico že sedaj, zadruge je imajo dovolj. Poglej, če imaš škropilnico v redu. Ako si moraš nabaviti novo, kupi škropilnico dobre znamke, kot so: Vermorel, Volpi, Casaritti. Priporočljivo je, da škropimo prvič že tedaj, ko je trta dobro pokazala svoj zarod. Škropimo vse zelene dele trte, posebno pa spodnje dele listov. Škropiti moramo enakomerno in čim manjših kapljicah, najbolje v obliki megle. Za prvo škropljenje vzamemu kvečjemu 1 kg modre galice na 100 litrov vode. Škropilo pripravimo v dveh lesenih posodah (čebrih), od katerih mora vsaj ena držati 100 litrov. V vsako posodo denemo 50 litrov čiste vode. En kilogram modre galice obesimo zvečer v prvo posodo, da se čez noč raztopi. V kaki manjši posodi ugasimo 1 kg živega apna v dveh do treh litrih vode. Dobljeno apneno mleko precedimo skozi sito v drugo posodo (čeber) z vodo. Če nimamo živega apna, kar bi bilo seveda najbolje, vzamemo približno 1 1/2 kg gašenega (če je gosto malo manj, če je bolj redko, malo več), ga razredčimo z nekaj litri vode in precedimo skozi sito v posodo s 50 litri vode. Ko je vsa galica raztopljena, jo zlijemo med stalnim mešanjem v posodo z apnenim mlekom in ne obratno apnega mleka v raztopino modre galice.

Pripravimo si toliko škropila, kolikor ga lahko v enem dnevu porabimo. Posode za pripravo bordoške brozge morajo biti lesene, ne pa železne. Ne bodimo površni, ne ko pripravljamo škropilo, ne ko škropimo!

Če so trte slabe rašče, pognoji jim s solitrom, tudi zavitkov trtjona ne pozabi pobirati.

KLETARSTVO

V maju, in sicer še preden vinska trta cveti moramo vsekakor vino pretočiti tretjič. Pri pretakanju zadimimo sode z žveplom ali pa dodamo vinu 7 gramov kalijevega metabisulfita. Posodo, ki ostane prazna, dobro zažveplajmo, in sicer vsake tri tedne. Paziti moramo, da so sodi vedno polni. Ne ovijajte lesenih čepov s cunjami; rabite rajši zamaške iz plutovine!

SADJARSTVO

V sadovnjaku je najvažnejše delo zatiranje škodljivcev. V tem mesecu zatiramo majskega hrošča, gosenice, cvetodera in listne uši. Hrošče cvetodera in gosenice zatiramo z otresanjem. V boju proti gosenicam nam dobro služijo posebne škarje na visokem drogu. S temu škarjami odrežemo vršičke z zapredki in jih sežgemo. Listne uši, ki delajo veliko škode zlasti na breskvah, pokončujemo s tobačnim izvlečkom, s trskami kvasije in s svinčenim arzeniatom. Mlado zelenje škropimo le zjutraj zarana ali proti večeru. Precepljenemu drevju privežimo palice, da nam cepičev ne polomijo ptiči.

VRTNARSTVO

Glavna opravila v tem mesecu so: zalivanje in škropljenje, gnojenje z gnojnico, pletje in okopavanje. Beremo že spomladansko solato, radič in špinačo. Pa tudi grah, zgodnje zelje in redkvice so že zrele. Ako nismo zastavili fižolu raglaču kolov, preden smo sadili, mu jih moramo sedaj. Iz zimskih gredic presajamo na stalno mesto papriko, v kolikor tega nismo storili že aprila. Pregosto zelenjavo, posebno solato, repo, peso itd. je treba zredčiti. Za poletno rabo sejemo: kodrasto zelje, rožnato alj glavičasto zelje in rdeči radič. Proti koncu meseca sadimo cvetačo in ohrovt. Ko postane kaka leha prosta, jo posadimo lahko s fižolom, ki nam da stročje pozno poleti ali zgodaj jeseni. Kumare, preščipnimo in jih obdajmo z vejevjem, prav tako tudi grah. Paradižnikom deni količke, h katerim jih rahlo privež z rafijo.

Če nimaš domačih gnojil, predvsem gnojnice za zalivanje zelenjave, si lahko pomagaš z umetnimi gnojili. Na vsakih sto litrov vode deni 250 gramov superfosfata, 125 gr kalijeve soli in 225 gr solitra.

CVETLIČARSTVO

Na cvetličnih gredah so odcveteli tulipani in hiacinte. Sredi maja nasadimo na te gredice letnih cvetic. Iz toplih gred presajamo astre, cinije, nageljne itd. ter napravljamo podtaknjence krizantem. Proti sredini maja sadimo dalije, ki so pričele kaliti. Tiste, ki še niso pričele kaliti, sadimo nekoliko prej. V maju sejemo tudi trajnice in dvoletne cvetlice. Sobne cvetlice prenesemo na vrt in jih postavimo v bolj sončni kraj. Oleandre postavimo na sonce in jih redno in prav izdatno zalivamo. Ugaja jim posebno prav razredčena gnojnica. Vse sobne cvetlice moramo vedno in izdatno zalivati. Bolne in slabotne sobne rastline presadimo v izpraznjene tople gredice, da si opomorejo.

CEBELARSTVO

V tem mesecu čebele rojijo. Če še niso, pripravi si za medišče in roje potrebno satovje, opremi okvirje z žico itd. Sedaj se rade naselijo v panjih, zlasti v zadnjem delu, mravlje, ki so prav nadležne. Da jih odpraviš, postavi v panju na mesto, kjer se mravlje zbirajo, v sladkorni ali medeni vodi namočeno gobo: ko bo na gobi dovolj mravelj, vrzi jo v vrelo vodo. Če prevažaš na pašo, bodi previden. Za vožnjo si moraš panje prav dobro pripraviti, da se ti iz njih med potjo ne usuje roj čebel.

Ječmenove droži

Kmetovalci iz bližnje tržaške okolice kaj radi kupujejo ječmenove droži, da z njimi dopolnjujejo še tako pičlo seneno krmo. Oglejmo si torej, kakšno redilno vrednost imajo te droži, da si bomo vsaj malce na jasnem, kaj vendar pokladamo naši živini!

Vsi vemo, da pridobivamo ječmenove droži pri varjenju piva. Razlikujemo pa sveže in suhe ječmenove droži. V 100 kg svežih je prebavljivih hranilnih snovi: 3.7 kg surove beljakovine, 1.5 kg surove tlške, 6.6 kg škroba in 2 kg surovega lesnega vlakna. V 100 kg suhih ječmenovih droži pa je prebavljivih hranilnih snovi: 15.1 kg surovih beljakovin; 6.6 kg surove tolšče, 25.5 kg škroba in 7.7 kg surovega lesnega vlakna. V svežih ječmenovih drožeh je 76.5 odst. vode in 1.2 odst. rudniskih snovi. V suhih pa 9 odst. vode in 4 odst. rudninskih snovi. Po svoji sestavi so ječmenove droži precej tečne in tudi lahko prebavljive. Kot primer navajam, da je v 100 kg ječmena prebavljivih hranilnih snovi: 6.6 kg surovih beljakovin, 1.9 kg surove tolšče, 62.4 kg škroba, 1.3 kg surovega lesnega vlakna ter 14.3 kg vode in 2.5 kg rudninskih snovi.

Ako presojamo sveže ječmenove droži po njih zunanjosti, potem cenimo bolj one, ki so svetle barve in v katerih je manj mekin. V suhih ječmenovih drožeh ne smejo biti ogljeni delci. Biti morajo takšnega oèusa, èakršnega ima sveži kruh. Če primešamo suhim ječmenovim drožem mlačno vodo, ne smejo dišati ne po plesnobi in ne po kislem.

Sveže ječmenove droži imajo to slabo lastnost, da se hitro skisajo ali začnejo kaj rade plesneti že po kratkem času. Skisane ali plesnive droži pa škodujejo živini, ako jih ji pokladamo. Živali dobijo v takšnem primeru drisko. Pri kravah molznicah povzročijo pokvarjene droži, da se mlečnost zniža, trpi pa tudi kakovost mleka in mlečni izdelki. Da se sveže ječmenove droži ne pokvarijo, je najbolje, da jih krmimo živini popolnoma sveže in še nekoliko tople. Torej se dajo izposredni bližini pivovarne. Neponajuspešneje v krajih, ki so v neposredni bližini pivovarne. Nepokvarjene vplivajo vgodno na mlečnost. Kravam mlekaricam jih lahko pokladamo dnevno 10 do 20 kg na glavo. Tudi za krmljenje pitalne živine so sveže ječmenove droži zelo prikladne. Prašič, ki tehta 50 mo na vsakih 100 kg žive teže do talni goveji živini lahko pokrmino na vsakih 100 èg žive teže do 2.50 kg svežih ječmenovih droži na dan.

Suhe ječmenove droži so izvrstna krma pasebno za mlečno živino. Pa tudi ostalim domačim živalim jih smemo pokladati. Le za prašiče niso suhe ječmenove droži primerne, ker jih slabo prebavljajo. Prav tako niso primerne za mlado živino, ker je u njih malo rudninskih snovi. Konju lahko pokladamo do 2 kg suhih ječmenovih droži, kravam in pitalni goveji živini do 3 kg na dan. Pokladamo jih same in suhe, ali pa jih nekoliko pomočimo z vodo tik pred krmljenjem. Priporočljivo je, da jih mešamo tudi med rezanico, krmsko peso, repo itd.

VZREJA PIŠČANCEV

Vzreja piščancev ni lahka stvar. Zelo redko se posreči vzrediti vse piščance, ker jim prete razne nevarnosti: bolezni in sovražniki, tako da moramo vedno računati z znatnimi izgubami.

Piščanci morajo biti v posebnih kurnikih, ločeni od odrasle perutnine. Tako jim lahko posvečamo več pozornosti in preprečimo, da bi jih odrasle živali preganjale.

Večji perutninarji uporabljajo tako imenovano umetno kokljo, to je pripravo v obliki velikega dežnika, pod katerim je postavljena pečica za ogrevanje. Kakor si piščeta želijo več ali manj toplote, tako se oddaljujejo ali približujejo peči. To je umetna vzreja, pri kateri moramo za vso krmo in zaščito piščancev skrbeti sami. Izgube so manjše, ker se piščeta v prvih tednih ne odstranijo daleč. Toda umetna vzreja ima slabo stran, da vzgajamo preveč mehkužne živali, ki nimajo prilike, da se že v mladosti v prosti naravi utrjujejo. Tudi odpade stroga naravna selekcija, ki nam ob prostem kretanju piščancev kaj kmalu odstrani vse slabiče. Pod umetno kokljo so živali zavarovane pred neugodnimi vplivi vremena in tako ostane pri življenju marsikateri slabič. Za kmečke prilike ta način vzreje sploh ne prihaja v poštev.

Ko odvzamemo piščance, ko se izvalijo, kokljam, jih spravimo na toplo mesto in ko dočakamo, da se zadnji piščanec izvali, določimo koklje vodilke. Nikakor ni potrebno, da bi vse koklje valilke tudi vodile. Zelo negospodarsko je namreč, če vodi koklja samo po nekaj piščancev, kakor to vidimo zelo pogosto na naših kmetijah.

Vsaki kokljі dodelimo po toliko piščancev, kolikor jih lahko pokrije. V mrzlem vremenu ji damo okoli 20, v toplejšem po 25 in več piščet. Na ta način izrabimo kokljo primerno. Nadštevilne koklje napodimo, da začnejo čez nekaj časa zopet nesti. Velika prednost je zopet v tem, da vsi piščanci istočasno izvalijo. Če smo uporabili za valilko tudi puro, potem ji vodstva rajši ne poverimo. Sicer je res pridna in skrbna mati, toda nerodna je in težka in prve dni nam marsikaterega piščanca pohodi.

Koklji, ki je določena za vodilko, ne dajemo piščancev nazaj v gnezdo, kjer je valila. Nasprotno, sežgemo gnezdišča, da uničimo mrčes, ki se ga je gotovo nekaj zaredilo. Vsaki koklji vodnici pripravimo poseben majhen hlevček iz starega zaboja, ga znotraj prebelimo z apnenim beležem in nasteljemo s slamo. Sprednjo steno nadomestimo z vratci iz žične mreže ali paličic. Ta hlevček služi za prenočišče toliko časa, dokler koklja piščeta vodi. Ker so mladi piščanci za mrčes izredno občutljivi in jih uši in pršice lahko dobesedno ugonobijo, sta potrebni skrajna previdnost in snaga. Zaboj moramo vsak teden izprazniti, nastilj pokuriti, hlevček nanovo prebeliti in sveže nastlati. Kdor se boji, da bi imel prvi teden ali prvih deset dni prevelike izgube, če pusti koklji s piščanci popolnoma prosto pot, priključi lahko na opisani hlevček še majhno ogradico iz žice ali paličic. Ta ograja je brez tal in imajo piščeta pod sabo zeleno travo. V slaben vremenu se umaknejo v hlevček, ki ga odnesemo ponoči pod streho. Zapiranje piščancev v tako ograjo je potrebno samo tam, kjer so v okolici velike nevarnosti, na primer voda, cesta z živahnim prometom, luknje izdrtih kolov ali tik ob gozdu roparice (vrane itd). Hlevček z ograjo moramo prestaviti vsak dan na sveže zeleno trato, da tako vsaj deloma nadomestimo prosto pašo.

Običajno pustimo koklji že tretji dan prosto pot, da sama vodi piščance po svoji pameti. Ne jezite se, če «ta neumna koklja» vodi mlade piščance v sončnem jutru po rosni travi. Živalski nagon ji pravi, da je treba mladino utrditi. Za piščе, ki ne prenese pohlevne rosice, je bolje, da pogine. Samo z naravno vzrejo vzgojimo res močne, zdrave in odporne živali, čeprav je nekaj izgub.

Poleg mrčesa je piščancem nevarna posebno v prvem tednu tako imenovana bela griža ali kokošji tifus (legar). To je nalezljiva bolezen, ki se prenaša od odraslih kokoši na znesena jajca in od nasajenih jajc na piščance. Skodljivec je bakterija, bacillus pullorum, ki ne škoduje okuženim odraslim kokošim, medtem ko pomenja za piščance skoro gotovo smrt, če ne preprečimo njenega razvoja v prebavilih. Razen nalezljive griže, dobijo piščanci lahko navadno drisko zaradi pokvarjene hrane. Pazite posebno poleti, ko se na primer sveže mleko spremeni že v eni uri v strup, na mladi nežni želodec. Dajajte torej vedno samo popolnoma svežo hrano in samo toliko, kolikor je poje, nikdar ostankov. Grižo in navadno drisko pa lahko preprečimo. Zato imamo izborno sredstvo v kislem mleku. Zadostuje posneto kislo mleko, oziroma skisano posneto mleko. Mleko pa mora biti popolnoma skisano; samo malo nakisano mleko je zelo škodljivo. Kislo mleko vsebuje bakterijo kislega mleka, ki povzroča kisanje. Bakterija mlečne kisline je huda sovražnica škodljivim bakterijam, med drugim tudi bacillusu pullorum. Ko pride bakterija mlečne kisline s kislim mlekom v prebavilo, uniči ali oslabi takoj bakterijo pullorum in druge škodljive bakterije, čim jih tam najde. Smrtno nevarna bolezen sploh ne more izbruhniti. Kislo mleko pa tudi vpliva po svoji sestavini zelo ugodno na zdravje in rast mladih živali. Mesimo z njim mehko krmo za piščance. Če ga imamo dovolj, dajmo jim ga tudi piti. Torej ne pozabi: kislo mleko je izborna hrana za mlade piščance, preprečuje bolezni, ohranjuje zdravje in pospešuje krepek razvoj. Dajajte ga že od tretjega dneva dalje.

Ko koklja piščance zapusti, je tudi čas, da zapustijo piščanci svoj dosedanji hlevček. Pa še vedno ni priporočljivo, da bi jih združili z odraslimi živalmi v kurniku. Mnogo bolje je, da si napravimo za doraščajočo perutnino majhen, prenosljiv, lesen hlevček. Da ga laže snažimo, ga napravimo tako, da lahko odvzamemo streho in tla. Streha je pokrita s trešno lepenko, stene so enostavne, lesene, ker nam hlevček služi samo poleti. Tak hlevček ima še to prednost, da ga lahko zjutraj s piščeti vred prenesemo v prosto naravo, tja, kjer je najboljša paša. Tako dosežemo, da se piščanci naravno in najceneje izborno razvijajo, ne da bi na paši odjedali hrano odraslim kokošim, ki se ne oddaljujejo od doma čez neko mejo.

Čitajte in širite
LJUDSKI TEDNIK

MARIE MAJEROVÁ

ROMAN

najlepši svet

Ta blaženost je bila tako silna in vsiljiva, da je bolela. Vselej je zapustila sladke rane.

Neke noči, ko je zimski polni mesec stal nad zamrzlo reko, podoben zadimljenemu topazu in so bili predmeti v njegovem svitu podobni senci, je ležal na Romanovem obrazu koprneč otožen smehljaj.

»Kaj ti je, Roman?«

»Včasih razmišljam, o čemer bi bil nekdaj prepričan in o čemer sem začel dvomiti, ko sva se zaljubila: da je človek sam. Dvoje ljudi, skupine, to vse je prevara.«

»Zakaj pa, zakaj? Človek vendar ni sam. Niti ni samostojna osebnost, na vseh koncih in krajih se staplja z drugimi. Včasih morda tudi zasovraži vse te ljudi, hotel bi se njih odtrgati, a je privezan nanje s strašnimi vezmi krvi. Ne, Roman, človek ni sam.«

»In vendar je tako, Lenka, ker me nimaš rada,«

»Kako to?«

»Nimaš me.«

»In vem, zakaj.«

In Lenka je polagoma odgrnila 280 odejo s prsi, odpela gumb na ramenu:

»Je tako, Roman?«

»Ah, Lenčka,« je šepetal Roman razburjeno, poljubljal male dekliške prsi, voljne kakor ptiček:

»Toda če hočeš tudi ti, če hočeš sama!«

»Hočem, da bi bil zadovoljen. Toda...

»Toda...«

»Bojim se otroka. Nisem zdrava. Ne bi ga vzredila. Ne bi vedela, kaj početi z njim...«

»Ne boš imela otrok. Če ti to rečem, mi boš verjela.«

»Verjamem«, je rekla Lenka in nehote odprla naročje.

»Ljubček moj,« je zaklical Roman z blaženim zadoščenjem in odgrnil odejo z njenih nežnih beder.

Lenka je gledala nanj zdaj z vsem telesom, srebrno belem v luči zimske mesečine. Z naslado jo je gladil po nežnih vzpetinah, vzdihoval z razkošjem njeno dišečo toploto in vzdihnil:

»Ah, življenja sladkosti!«

Lenka je zaprla oči in zasledovala samo v živci, kaj se z njo dogaja. Vse njeno živčevje je bilo na prežanju. Svoje drobne vzdihe je slišala med globokimi. Omamna bližina ljubljenega telesa jo je trla.

Nato je dolgo ležala brez besede, z očmi uprtimi v strop in pustila Romanu obe roki, ki jih je grel na svojih prsih.

Ko je začel iskati njen pogled, vznemirjen zavoljo njenega molčanja, je stisnila k njegovim prsim tudi glavo in zašepetala:

»To je vse, Roman?«

Odgovoril je v zadregi:

»Vse, draga moja šmarnica!«

»Pa to ni tako lepo. Rajši mi daj poljub. In še enega. To je veliko lepše.« Roman jo je poljubljal.

»Si zdaj srečen? In nisi sam? Me boš imel vedno rad?«

»Poredna, poredna Lenka.«

»Bojim se, da bom umrla, čutim v telesu lastno okostje, kako me tišči, samo potipaj. Tu, v sklepih nad očesnimi jamicami, na golemu tudi včasih me to straši. Ne čutiš, ko se pritisneš name?«

Roman se je smejal.

»Saj čutiš prav tako tudi ti moje kosti. Potrkaj na vrata s členkom pa se pojavi tvoj okostnjak. Poglej otroka, ki je v začetku svojega življenja. Njegova lobanja še ni zaprta, kosti so hrustančaste, okostje pa je že tu. Ne boj se smrti, Lenka. Pride, kadar pride, in brez bolečine. Je zvezana z življenjem kakor okostje s telesom. A zakaj imaš tako mračne misli prav danes, prav zdaj?«

»Ne vem, ali zdi se mi, kakor da me kosti naganjajo, naj pohitim, da ne zamudim. Včasih tudi težko diham.«

»Lenka, ne boš hodila več na shode. Vse svoje nedelje boš posvetila meni. Kratko in malo te ne pustim več.«

»Uničuješ se v teh poljuvanih beznicah, v dvoranah, ki so zakajene, da bi mogla v njih rezati zrak, nagle izpremembe topline ti utegnejo resno škoditi. Moraš prav ti to delati? Saj so tu še druge, zdrave in čvrste ženske.«

»Imam samo zdravje, zato dajem zdravje«, je odgovorila Lenka s prikritim nasmehom.

»Dobro, danes naj bo dovolj. O tem se bova drugič pomenila,« je odločil Roman.

Poznal je Lenko bolje kakor ona sebe. Vedel je, da se s telesno vezjo pojavi odvisnost, s katero si bo pokoril Lenko. V resnici pa se je naredilo tako, da se Lenka ni mogla nikamor peljati, če je hotela biti v nedeljah z Romanom. Če pa je vendar šla in pustila Romana samega, so jo mučile misli, da je brez nje, in bila je ljubosumna na vse, s čimer koli se je ukvarjal v njeni odsotnosti.

Jutranje prebujenje na skupni postelji je bilo podobno svečanosti. Okno je bilo rdeče od jutranje zarje in ta barva je bila v sozvočju z glasbo, ki je zvenela v njih. Lenka, v kateri je Romanova vešča čutnost zdramila telesno razkošje ljubezenskega obreda, je čutila vrednost teh trenutkov in žalovala po njih, ker se ne vrnejo več. Po vsakdanjem delu tedna in samote so bili ti dnevi zlata vredni. Vso noč in dan sta bila skupaj. Bil je to beg iz vsakdanjosti, na katerega sta čakala v soboto zvečer in se nato v nedeljo nerada vračala. Ura za uro je minevala v nenehnem zamaknjenju in oboževanju.

»Nikoli ne bi bila mislila, da je tolikšna sreča v dvoje!« je vzklikala Lenka, ki je bila vsa vdana svojemu prijatelju. »Prav za prav nisva dva, včasih se mi zdi, da sva eno bitje.«

»Saj tudi sva,« je rad pritrdil Roman. »Vselej je dvoje zaljubljencev eno bitje, ki je hodilo po svetu, preden sta se sešla, razpolovljeno in je vsaka polovica iskala drugo. Na to je prišel že filozof iz starega veka, moja draga moderna modrijanka. Vzlic temu pa to dokazuje, da te tvoj občutek ne vara. Jaz bi to najraje izrazil z besedami sentimentalnega pijanca, ki so mi na Dunaju vselej prišle na misel, ko sem se hotel odtrgati od tebe. Kako? Si radovedna, kaj? Je to precej drugače. Ta pijanec in potepuh, katerega stihe sem tedaj bral, je rekel:

V en sam kristal, v edini cvet,
v eno glavo, plavo ali rjavo,
ključ naših je življenj uklet.

Tedaj sem vedel, da je vse zaman in se nisem več otepal.

»Revček!«

»Ne pomiluj me! Živel sem, to je zadostovalo. Delal sem, ni mi bilo hudo. V tem ni tragike. V življenju ni tragike, je le vsakdanjost. Temu bi se bil privadil tudi s to zavestjo. Tako pa mi je zares bolje!«

»Ne bi marala razmišljati o tem, kar si mi povedal,« je rekla Lenka. »To se mi ne zdi kdo ve kako navdušeno. Je pa bržkone resnica.«

»Prisegam!« je vzkliknil Roman.

»Eno pa bi vendar hotela vedeti. Je povsakdanjenje splošen pojav, ali se nanaša samo na neke ljudi in značaje? Mislim, da si mi sam nekoč razlagal o zakonu dviga in padca slehernega dogajanja. Ko pridemo na vrhunec omrznemo? Morda pa nastane slavno in tiho zadoščenje, ne pa ravnodušnost?«

»Vase poglejte, zala vprašalka!« je nagajivo izpregovoril Roman.

Lenka se je še nekaj trenutkov delala, kakor da premišljuje, potem pa se je glasno zasmejala in objela Romana okrog vratu.

Pomladna deževja so Lenko dušila, ponoči pa jo je mučila vročica. Prišle so bolečine, slabosti, bolezenska izčrpanost, da si je Lenka brez odpora pustila vzeti delo iz rok. Tedaj je segla na divan v kuhinji, da bi videla Marijo in slišala vsaj okrog sebe hrup in šum.

Marijina kuhinja je bila podobna vzorni razstavi opreme in posode. Vse police, omare, mize in stolice so bile lepo popleskane in s čistimi prti pokrite. Na njih so stali tehtnica iz rumene medi, mlinček, možnarji, ki so se razkošno lesketali snage. Okovje, medenina, nikel in pocinjena pločevina na štedilniku, ki je bil narejen in predelan po znamenitih Prochazkovih izumih, so se lesketali. Štedilnik ni bil zgolj Marijina potreba, marveč tudi Prochazkova reklama. Mače, ki je zraslo v dostojanstvenega mačka, je grelo Lenki kolena, ker zdaj ji je bilo vedno mraz. Borek se je prišel predstaviti kot poslanski kandidat in jo je našel ležečo in nejevoljno zaradi bolezni. Pregovoril jo je, naj se da preiskati od sodruga zdravnika, ki ji bo svetoval po vesti.

In tako je Lenka prišla k Romanu neke aprilske sobote s polo papirja, ki je bila popisana z zdravniško latinščino.

»Kaj imate tu, šmarnica?« je vprašal Roman strogo. »Kam ste šli po tole modrost?«

»Na kliniko, gospod,« je rekla Lenka. »Moja bolezen me je začela ovirati. Ta medikus misli, da bi se morala zdraviti. Marija mi ponuja sanatorij. Ne vem, ali se me hoče Prochazka otresti, ali pa se boji za dobro ime tvrdke.«

»Jaz bi vam ponudil nekaj drugega, toda vi ste neznosen čudak, mislite si, da, če je ljubezen lastninska pravica, morate načeloma vse odkloniti.«

»Berite in povejte mi, kaj sodite o tem.«

»Gluposti. Navaden opis bolezni, lepo izdelan pod vplivom vaših oči.«

Lenka je pazljivo zasledovala njegov obraz, ko je bral latinske čire čare na vprašalnem listu, a ni mogla ničesar razbrati. Če je bil Borkov obraz tako neizrazen, da ni nikoli ničesar razodel o njegovem notranjem dogajanju, je Roman namenoma kazal ravnodušnost, istočasno pa obdržal izraz posmehljive in karajoče prizanesljivosti.

»Tu stoji vendar katar pljučnih vršičkov.

»Nesmisel. Koliko ljudi je imelo v vojnem času katar pljučnih vršičkov, a se danes veselijo cvetočega zdravja!«

Peljal jo je k mizi, sedel poleg nje, objel vsa njena usta s svojimi ustmi, kakor bi sesal oranžo, in govoril med poljubi:

»Taka je, vidiš, tvoja huda in nalezljiva bolezen, vidiš, vidiš, vidiš! Takole se je bojim. Toda, ljubček moj, enkrat se mora to končati. Povej, ali nimaš vsaj malo hrepenenja po lastnem gnezdecu, po svojem domu, ti sanskulotka, po štirih stenah, kjer bi gospodovala? Se ti nikoli ni zahotelo urejevati perilo z monogrami? Te ne bi veselilo, razpostavljati pohištvo, ki si ga sama izbrala in ki je narejeno po tvojem okusu, primakniti stol svojemu možu, ko se vrne z dela? Te ne bi veselilo delati gospodinjske račune s tisočero drobnimi in smešnimi preudarki, kaj je treba kupiti, kako in kje? Hoditi po ulicah in gledati izložbe, iskati med grmado krasnih, sijajno razsvetljenih reči, tisti drobni predmet, ki ga potrebuješ, si ga ogledovati od vseh strani, ga otipavati od daleč, poskušati, kako je močan, vprašati v treh trgovinah, koliko stane, in oditi iz četrte, ne da bi kaj kupila, ker se ti je naposled zdelo škoda denarja? Morda bi rajši, ne glede na denar, pogrezala poželjive roke v bele, kakor pena lahke čipke, polne iznajdljivih vzorcev, posnemajočih štirikotnike, kroge, spirale, trapece, se oblačila v tkanine, katerih vzorci posnemajo muhaste podobe narave v najbolj mikavnih inačicah? Želela bi gladiti svilo, ki se dotika človeškega telesa kakor božajoča ljubljena roka? Se ne bi rada videla v njenih neštevilnih barvah, od zlatordeče do sinjemodre in si izbrala tisto, v kateri bi tvoja lepota sijala liki dragi kamen v prstanu: Te ni nikoli mikal nakit, zlato, katerega kov je plemenit sam po sebi ter budi s svojim vplivom v ljudeh lepe in plemenite lastnosti in občutke?«

»Ne, ne!«

Lenka je gledala tuje.

»Vse to ni zame.«

»A ko bi ti to nekdo ponudil, šmarnica? Ko bi se mogla nenadoma vsa oviti s svilo in se okititi z zlatom?«

»Morala bi zatajiti sama sebe. Veselja ne bi imela pri tem. Čemu to? Čemu mi to pripoveduješ?«

»Takole za izkušnjavo. Nekoč se moraš vendar odločiti, šmarnica. Ne seveda za ta hudičev dar, s katerim sem izkušal tvojo žensko slabost, ampak za načelno vprašanje. Ali boš umrla za svoj najlepši svet ali pa boš živela za sonce, prirodo, za žive ljudi, recimo zame.«

»Je tako hudo z menoj?«

Lenka se je ustrašila. Iz vsega je opazila samo to možnost.

»Ne gre za to, če je tvoja bolezen resna ali ne, ampak za to, da če boš tako dalje živela, ti ostane gotovo samo ta dvojna izbira, o kateri govorim. Zdaj je še čas. Potem bo morda prepozno, ko bi se hotela odločiti zame.«

Njegov obraz je bil hladen, skoraj sovražen. Lenki je bilo hudo kakor šolarju pred neusmiljenim učiteljem. Zajecljala je:

»Moj najlepši svet... moje poslanstvo... je iznad vsakdanjih človeških reči... Izgubila bi zvezo.«

UMETNOST • PROSVETA

Ivan Cankar

IVAN CANKAR SE JE RODIL DNE 10. MAJA 1876 NA VRHNIKI V DOMU NA KLANCU

* * *

Trdna je moja vera, da napoči zarja tistega dne, ko naša kultura ne bo več krizantema siromakova, temveč bogastvo bogatega. Ze slutim zarjo tistega dne, sluti jo vse moje najgloblje in najčistejše hrepenenje. Ne, ne hrepenenje samo! Moje delo je slutnja zarje, vsaka moja beseda in vse moje življenje. Ze slišim dleto, ki kleše granitni temelj novi zgradbi.

BELA KRIZANTEMA

* * *

Narod, enkrat blagoslovljen, devetkrat obsojen, kako si živel, kaj si doživel? Tvoja dolga bolest je povest o siromaku betežnem, ki vstaja, vstati ne more. Kolikor je dolin in votlin po teh lepih deželah, ne držale bi vse tiste krvi, ki je bila tod prelita; in koliko je bo še prelite! Komaj si stopil na svet, si bil ti, narod sužnjev, suženj med narodi. Otrok si bil, pa že suženj! Psovka ti je nauk delila, palica ti ga je vtepala. Suvali so te od vseh strani, očmi in mačehe, botri in botrce. Včasih si zajokal, včasih si omahnil, ves truden, časih pa si tudi planil. Ali komaj si planil, so te podrli na tla, zvezali so te še tesneje in celo usta so ti zaklenili. V curkih je tekla kri iz tvojih žil, napojila je zemljo za več klafter globoko; zato je ta zemlja rodila; in kadar si jedel sužnji kruh, si jedel sam svoje meso in pil svojo kri. Močan si, o slovenski narod! Tisoč in petsto let krvaviš, izkrvavel nisi! Narod nehvaležnik bi dušo izdihnil, še sveče bi mu ne žgali, še bilj bi mu ne peli - ti pa, tisočkrat ranjen, v trpljenju utrjen, ki komaj zmaješ z rameni pod težko sovražno pestjo in praviš: «Nikarte! Ta burka je stara že tisoč let!»

KURENT

K otvoritvenim predstavam v koprskem gledališču „RISTORI"

V popolnoma prenovljenem gledališču Ristori v Kopru bo od 5. t. m. dalje gostovala ljubljanska opera s predstavami Smetanove opere «Prodana nevesta» in Mozartove opere «Figarova svatba».

Prodana nevesta je najbolj sveže in najbolj radostno delo slovitega češkega gkladatelja Bedricha Smetane, ki je vanj vložil vso svojo vedrino in optimistično življenjsko gledanje mlajših let. Bil je prvi skladatelj, ki je globoko občutil toplino in iskrenost češke ljudske glasbe in ki je jasno očrtal pot, po kateri so morali hoditi njegovi nasledniki. Smetana pomeni začetek, istočasno pa enega od vrhov češke glasbe. Dal je Cehom nacionalno opero, poleg tega pa ustvaril tudi na področju instrumentalne in simfonične glasbe dela, ki se lahko po pravici postavijo ob bok svetovnim skladateljem drugih narodov.

S «Prodano nevesto» je skladatelj hotel napisati tipično češko ljudsko delo. Zato je skladno z značajem češkega ljudstva moralo biti to delo radostno. In to tembolj, ker je to igra iz kmečkega življenja. Češka mesta so bila tedaj še pod močnim nemškim pritiskom, dočim je kmečko ljudstvo ohranilo bistvo svoje narodnosti nepokvarjeno. Značilno je, da češka umetnost ne pozna tona, ki ga najdemo često v starejši umetnosti drugih narodov. Ne posmehuje se namreč kmetu kot manjvrednemu in zaostalemu. Češka umetnost je videla v kmečkem ljudstvu jedro naroda. Zato Prodana nevesta ni mogla biti posmeh podeželskemu življenju, temveč narobe: njegovo poveličevanje Zato tudi vidijo Cehi v Prodani nevesti več kakor samo veselo delo. Ceprav ni v njem govora o čeških narodnih težnjah, je opravljala «Prodana nevesta» neprecenljivo službo s tem, da je vlivala radost in zaupanje ter tako osveževala sile, ki so bile potrebne za ta boj.

To delo je skladatelja tudi v umetniškem oziru nad vse pritegnilo. Že v mladih letih se je močno bavil z mislijo, da bi ustvaril moderno komično opero. Umetniško je bila to zelo važna naloga, saj je višek tedanje romantične opere dosegel Wagner s skoro izključno tragičnimi deli, Smetana pa hotel ražviti in dopolniti z novim in svežim humorjem. Vendar pa opazimo, da je bila vsa ta vedrina, pa naj je že izhajala iz narodnostnega, osebnega ali umetniškega vira, resno mišljena in občutena. Prodana nevesta nikakor ni burka, ni ustvarjena le zato, da bi se občinstvo smejalo in zabavalo. To umetniško delo je v vseh smereh resno, dasi veselo. Ta veselost tudi ne izvira iz dovtipov, burkastih prizorov in podobnih pripomočkov cenene komike. Humor in vedrina tega dela izvirata iz srečnega, jasnega nazora o svetu, ne pa iz posmeha, ki naj velja temu svetu. Vse je zalito s tako toploto iskrenega občutja, da nas ta življenjska slika ogreje in osrečuje. To je glavna tajnost Smetanovega humorja in v tem tiči tudi njegova visoka umetniška vrednost. Vse osebe v Prodani nevesti imajo žive, določene in konkretne značaje: brhka in živhna Marinka, čvrsti in prebrisani Janko, širokoustni Kecal - zgovorni šnubač po naročilu, naivni Vašek. Z enako živostjo so ustvarjeni tudi prizori ljudstva.

Dokaz za življenjsko moč te mojstrovine so njene številne izvedbe, ki nudijo tako tistemu, ki jo posluša prvič, kakor tudi staremu poznavalcu vedno novega užitka. Leta 1938 je bila v Pragi njena tisočpetstota predstava, v Ljubljani pa istega leta stopetdeseta, kar priča, da je «Prodana nevesta» tudi najbolj priljubljena opera slovenskega občinstva. Zadnjič so jo poslušali Tržačani v slovenski izvedbi leta 1937.

Kot drugo delo bodo v našem novem gledališču izvajali Mozartovo «Figarovo svatbo», ki je gotovo eno izmed njegovih najbolj uspelih del. «Figarova svatba» je drugi del in nadaljevanje Beaumarchaisovega «Seviljskega brivca», ki ga je uglasbil italijanski skladatelj Rossini. Prvič je bila uprizorjena na Dunaju l. 1786.

V obeh delih srečamo glavnega junaka Figara, zdravnika iz Sevilje doktorja Bartola, učitelja glasbe Don Basilija, Marcelino, grofa Almavivo in Rozino, kasnejšo grofico. V «Seviljskem brivcu» je Figaro tip tiste vrste premetenega in navihanega služabnika, ki v starih italijanskih komedijah navadno rešuje svojega gospodarja iz vseh neprilik in zagat. V Mozartovi operi pa je glavni junak bistveno drugačen. Postal je protigralec svojega gospodarja grofa Almavive. V rokah ima skoraj vse niti zapletene igre, kuje spletke in razvozlava vozle, od njega izvirajo vse pobude in je osišče, okrog katerega se sukajo vsi dogodki.

Beaumarchaisove komedije so vzbujale sprva mnogo političnega in moralnega pohujšanja. Da je v fevdalnih časih, nekaj let pred francosko revolucijo, prišel na oder junak iz nizkih ljudskih plasti, navaden brivec in sluga, ki je s svojo bistroumnostjo nadmodril celo grofa, je poleg ostalih političnih tendenc vzbudilo pozornost in hkratu zgražanje višjih slojev. V nič manjšo spotiko ni bil osrednji problem dejanja, ki je obravnaval gosposko pravico prve noči, t. j. staroveški običaj, ki se je držal ponekod skoraj do francoske revolucije. Idejo za predelavo tega uspešnega in učinkovitega odrskega dela v operni libreto je dal sam Mozart in se je v ta namen domenil s slovitim italijanskim libretistom Lorenzom de Pontejem. Libreto je izredno spretno sestavljen in daje Mozartu priliko, da razvije ves čar in duhovitost svoje glasbe.

Figarova svatba je prepolna plemenitih melodičnih domislekov, ki se v nedosegljivi lepoti vrstijo v mnogih arijah, kantilenah in duetih ter v velikih finalih drugega in četrtega dejanja. Zelo znana tudi kot koncertna skladba je uvertura te opere. V silnem tempu drvi sproščeno nimo nas, kakor vse dejanje te klasične veseloigre, ki je še danes vzor komične opere in sinteza Mozartovega glasbenega ustvarjanja.

D. P.

J. PLEČNIK laureat Prešernove nagrade

Toliko je naše življenje vrvežno, da niti ne vidimo več onih posameznikov, ki so se v preteklem stoletju odtrgali od našega debla, da si utarejo pot v široki svet. Mislim na pastirčka Meštroviča, na zidarja Kovačiča in na našega Plečnika, ki je zapuščal očetovo delavnico, da nastopi tegobno pot v nepoznano. Kakšen demon jih je gnal, da se odločijo od široke plasti svojega ljudstva in da tvegajo veliko igro. Njihovo pot je treba gledati iz večje celote — to so bili pionirji, ki so pripravljali drugim pot, ki so nastopali za njimi vse bolj množično. Odtrgali so se od domače grude samo prividno, v resnici so bili zaznamovani, nosili so povsod s seboj veliko ljubezen do zemlje, iz katere so izhajali in neko privrženost do nje.

Kako so viseli na domači hiši, na kubično zaprtem objektu, z žlebastim vencem ali pa na belo — zlatih baročnih cerkvicah! Taki so ljudje našega narodnega prebujenja.

Nismo še imeli tehnike, ko je dunajska tehnika že razstavljala dela nekega Plečnika svojim učencem v vzor. Nismo še imeli akademij, ko so ga že izbirale za profesorja neke avstrijske akademije, kar pa ni postal — ker je bil Slovenec. Postal bi lahko Kotjerov naslednik in rektor praške akademije, da ni želel domov — razdati svoje izkušnje in svoj mir, kamor so težile kosti očetov.

NJEGOVA POT

Med množico ga je opazil Loos češki arhitekt, ki se je postavil proti akademizmu in opozarjal nanj v svoji knjigi.

Otto Wagner (pobornik moderne arhitekture v srednji Evropi) ga je izbral za svojega prvega sodelovalca, mimo vseh visoko šolanih in učenih ljudi.

Pozneje so ga Čehi imenovali očeta češkega kubizma.

Iskal je oblik betona, ko v Ljubljani še nismo imeli betonske stavbe.

Uporabljal je material strukturno, ob istem času kot Wright (pobornik moderne arhitekture v Ameriki) in ko še nismo vedeli za organsko arhitekturo.

Materialom je znal izvabiti glasove in vtise, ki skoraj mejijo na orgiazem. In ko je prišel domov je najprej poiskal in uveljavil domače materiale.

Iskal je rešitve v rokodelstvu in umetni obrti. Učil je vseprek zidarje, mizarje, kamnoseke, vrtnarje, tipografe, inženirje in arhitekte. Kamor je prišel je našel ledino, od koder je odhajal je zapuščal brazdo. Izreden psiholog in pedagog, ki je znal zaigrati na duši človeka.

Trudil se je, da bi postavil arhitekturo na domača tla, boril se je za sončno arhitekturo Izreden risar, kultivator oblike, kakršnemu pa v Evropi ni para, izreden skulptor — zadnji vitez renesanse, vendar ne v smislu nekega neo — sloga, temveč človek, ki stvari osebno in tragično doživlja.

NJEGOVO DELO

Ali ste videli Šance na Gradu, od spodaj, z ono odprtino s trebušastim balustrom v sredi ogromnega zidu? Ali se spomnite Tivolija, ko Plečnik še ni razpel one ogrlice svetilk od mesta pa do tivolskega gradu? Žale Vas motijo — ste kdaj pomislili, kako bi lahko izgledale mrtvašnice in da so žale fragment velike zamisli, ki se je razbila nad zasebno lastnino?

Odkril nam je v Trnovem vrtno mesto, ko je bilo vsem še dolga vas. Kaj je napravil iz one dolgočasne okolice okrog Križank in Reharjeve hiše! Zato ni dovolj samo toplo srce! Ali veste, kako pusto je bilo nekoč okrog Glasbene matice, kjer je danes naša muzikalna avenija? Kdo se ne spominja nesrečnega spomenika na Ajdovščini? Poglejte enkrat zopet sveže v ono odprto parketirano dvorano na Kongresnem trgu, dodajte drevesa Zvezdi, ki so enkrat tam polnila prostor in ki ga bodo zopet polnila. Na žalost svoje pesmi ni izpel do konca, ki jo je začel razvijati pri trnovski cerkvi, preko Vegove ulice, do Kongresnega trga, zaključiti je ni več mogel s propilejami.

Pa se obrnimo zdaj še k poprečnicam: Oglejte si njegovo podaljšanje skozi Subičevo ulico z njegovo gimnazijo, s pogledom na Grad in Tivoli! Oglejte si vendar zid topolov ob rimskem zidu na Mirju, ki loči kamenito od vrtnega mesta! Spustite se mimo onih čudovitih teras za Križankami na Grabnu, katere je odkril in kronal z Gradom in pojdite mimo Cojzove piramide in preko Ljubljanice na Sv. Jakoba trg — trg, ki ga je iz provencialnega zatišja dvignil do svetovne kvalitete, iz kakšnih nedolžnih elementov: grde cerkve, skrite za topoli, nizkih bajt, prevedenih v večje merilo z vodnjakom in z onim edinstvenim stebrom, ki vse obvlada in pleše pred prekrasno Virantovo hišo.

Ne vidite tega? In če ste se malo navdušili vas zdaj ne pustimo več: pojdimo dalje v staro mesto, na Mestni trg, v katere je gledal dvorano z nebom kot stropom, v kateri se nam vedno odpirajo novi pogledi, dokler nam jih ne zajezi prizor pred Magistratom. Tu je želel izravnati krivino in izstop z nizom nizke skulpture, prevesti ju do spomenika v arkadah in odtod dalje do Robbovega vodnjaka in preko njega do stolpov Sent Klavža. Na kolikih mestih je mogoče ustvariti vizijo tako čudovite ubranosti!

Skratka, v pogledu restavracij ni mojstra, ki bi tako razumel svoj posel in da ga tudi ne bo, ko ga enkrat izgubimo. On je znal povsod dati ono piko na i, brez katere i ni i.

Vsi ste že slišali gotovo o salzburški silhueti, ki je svetovno znana. Kdo pa je vedel kaj o ljubljanski? Danes lahko vprašamo: katera je lepša — salzburška ali ljubljanska? Prste ima vmes zopet ta čarobnik, ki je znal s tržnico povezati semenišče, Sentklavž in ljubljanski Grad. To so mojstrovine v dopolnjevanju starega gradu! Iz take perspektive moramo presojati njegovo delo, ki ima svoje težišče v monumentalni arhitekturi, katero je rešil že preje enkrat par excellence z restavracijo praških Hradčanov.

Taka so njegova velika dela, rezervoar majhnih monumentov pa si lahko ogledate na pokopališču pri Sv. Križu. Kaj je napravil ta človek iz one kamenite puščave! Z obliko, materialom, barvo in rastlinami se mu je posrečilo odbiti šilo dolgočasju in smrti.

Da ne govorimo o njegovem delu na deželi ki sega globoko in daleč vse do Prekmurja.

Lahko pregledujete te stvari tudi drugače, ali iti mimo njih, ne bo mogel nihče, ki bo hotel tu začeti. In ker to vemo zato ga cenimo in spoštujemo.

Zavedamo se, da gre za pojavo formata nekega Levstika ali Prešerna, ki so v našem prostoru in času silno redko posejane. Človek je vtisnil dobi svoj pečat — gre za eno najpomembnejših osebnosti iz dobe narodnega prebujenja, z vsemi njenimi vzponi in tegobami, gre za dobo, ki je gledala večkrat bolj nazaj kakor naprej. In vse naše misli se stikajo z njimi v starem mestu, kjer mu priznavamo primat in želeli bi in pričakovali, da bi iz tega instrumenta, ki se nam večkrat zdi, da je brez glasu, pričaral novih melodij, ki bodo budile naš ponos in našo zavest!

DEMETER

Slovensko narodno gledališče v Trstu

Drugi dan po otvoritvi prenovljenega gledališča v Kopru so nastopili člani SNG iz Trsta s Cankarjevo dramo «Hlapci» v običajni zasedbi. Pred polnim gledališčem so igralci doživeli velik uspeh.

V ponedeljek 25. t. m. pa je SNG gostovalo v Marežigah tudi s «Hlapci» Ivana Cankarja. Predstava je popolnoma uspela.

* * *

V petek 29. aprila je bila v Kulturnem domu v Škednju dijaška predstava Galswortyeve «Srebrne tobačnice». Ta repriza ni v ničemer zaostajala za prejšnjimi predstavami. Kot odvetnik Roter je nastopil v tej predstavi Modest Sancin namesto obolelega Milana Kosiča. Modest Sancin je izrazito podal pretkanega odvetnika, ki pomaga, da zmaga krivica, po pisateljevi in režiserjevi zamisli.

* * *

Prosveta med ljudstvom

Na popoldanski prvomajski proslavi, ki jo je priredila italijansko slovenska ljudska fronta na štadionu 1. maj, so združeni pevski zbori zapeli nekatere partizanske in delavske pesmi. Pevci so peli sigurno, tako da je petje prišlo do popolnega izraza in da je zvenelo lepo in polno. Na koncu je občinstvo zapelo skupno z zborom himno delavski zastavi. To petje in telovadni nastop ter povorka zastav in telovadcev sta mogočno vplivala na množico.

* * *

Kulturne drobtine

Inštitut za svetovno književnost «A. M. Gorki» je dal v tisk prvo knjigo «Predavanj o Gorkem». V knjigi bodo priobčeni znanstveni izsledki prof. B. Mihajlovskega «Poizkusi ustarjanja mladega Gorkega», N. Bjelkine «Avtobiografska trilogija Gorkega», V. Maksimova «Zgodovina romana Delo Artamonovih». Eno izmed poglavij te knjige nosi naslov «Gorki in ruska književnost 19. stoletja». Razen tega bo objavljeno gradivo o vplivu tega velikega pisatelja na književnosti narodov ZSSR.

Izšla je prva knjiga I. zvezka Zgodovinskega arhiva Komunistične partije Jugoslavije «Borba 1941». Ta zgodovinski arhiv izdaja zgodovinski odsek CK KPJ.

ŠAH

Partija iz dvoboja Švica - Jugoslavija

Na četrti deski šahovskega dvoboja Švica - Jugoslavija je bila odigrana tale partija:

BELI: Rabar (Jugoslavija)
ČRNI: dr. Leepin (Švica)

1. d2-d4	Sg8-f6
2. c2-c4	e7-e6
3. Sb1-c3	Lf8-b4

To je znana Nimcovičeva obramba.

4. e2-e3	———

Beli uporablja staro Rubinstetnovo solidno nadaljevanje.

4. ———	0-0
5. Lf1-d3	d7-d5
6. a2-a3	Lb4-e7.

Navadno vzame črni lovec skakača na c3. Vtem položaju, ko ima črni že kmeta na d5, pa zamenjava ni potrebna, ker poteza d4-d5 ni več možna.

7. Sg1-f3	b7-b6

Črni hoče razviti lovca na b7, od koder bo najučinkoviteje posegel v borbo za središče, posebno pa za točko e4.

8. Dd1-e2	Lc8-b7
9. c4-d5:	e6-d5:

Na Sd5: dobi beli po e4 čvrsto igro.

10. 0-0	Tf8-e8
11. Sf3-e5	Le7-d6?

Lovec tu nima pravega mesta. Sploh pa velja v otvoritvah pravilo, da ni dobro z eno figuro delati preveč potez, ker ostanejo ostale figure nerazvite. Pravilno je bilo Sbd7 in e5 s protiigro na damskem krilu.

12. f2-f4	c7-c5
13. Kg1-h1	Sb8-c6
14. De2-f2	Sc6-a5?
15. Lc1-d2	Sa5-b3
16. Ta1-d1	c5c4
17. Ld3-c2	Sb3-d2:?

Črni je mnogo porabil na času za pot skakača od b8 na d2. Pri tem pa je le zamenjal svojo krepko figuro za slabotnega belegalovca, ki samo ovira aktivnost težkih belih figur. Ta ponesrečeni skakačev pohod že nosi kal slabosti v črno pozicijo. Beli je lepo razvil svoje figure in preide po završeni mobilizaciji v močan napad na kraljevem krilu.

18. Td1-d2:	a7-a6
19. Df2-f3	Ld6-f8

Beli že preti z napadom g kmeta, pa zato hitro umika lovca v obrambo. Sedaj se pač vidi, da je bila 11. poteza črnega brez smisla.

20. Df3-h3	b7-b5
21. g2-g4	Sf6-e4

Grožnja g5 je dovolj huda.

22. Sc3-e4:	d5-e4:
23. g4-g5	Dd8-d5
24. Td2-f2	Lb7-c8
25. f4-f5	Te8-e5:

Da zadrži nevaren napad, črni žrtvuje kvaliteto; pretilo je Tf2-f4 in Le4:. Na g6 pa bi beli igral 26. Dh4, gf:, 27. Tf5 z odločilnim napadom.

26. d4-e5:	Dd5-e5:
27. Dh3-g4	Lc8-b7
28. g5-g6	Lf8-c5
29. g6-h7:+	Kg8-h8
30. f5-f6	g7-f6:?

Končna napaka v e slabi poziciji.

31. Tf2-g2	in črni se

vda, ker ne more preprečiti mata. Več odporа bi črni še nudil po 30. ——— g7-g6.

Ing. SIKOŠEK BORIS

* * *

Velika zmaga Moskve

V Moskvi se je končal veliki šahovski dvoboj med reprezentanco Moskve in Budimpešte. Dvoboj je bil dvokrožen. Izveden je bil tako, da je vsak igralec enega moštva igral po dve partiji z vsemi igralci drugega moštva. Prvi del se je odigraval v Budimpešti, drugi del pa v Moskvi. Dočim so se Madžari v Budimpešti močno upirali močnim ruskim nasprotnikom ter dosegli časten rezultat 38:26 za Moskvo, so v drugem delu podlegli 48 in pol: 15 in pol. Skupno je zmagala Moskva z 86 in pol: 41 in pol.

* * *

V Beogradu se je pričel turnir za prvenstvo Beograda. Poleg domačih igralcev sodelujejo tudi 4 inozemski mojstri.

* * *

V Beogradu se bo v sredini maja začel dvoboj med internacionalnim mojstrom Gligoričem in velemojstrom Stahlbergom. Velemojster Stahlberg bo prispel v Beograd verjetno 15. maja.

Pirc v Kopru

Državni prvak velemojster Pirc je igral v Kopru simultanko s 56 nasprotniki. V pet in pol urah je Pirc dobil 48 partij, tri remiziral in 5 izgubil.

film

Filmska KRONIKA

Znani komponist Hans Eisler, ki so ga iz ZDA izgnali zaradi komunizma, bo v Evropi napisal glasbo za veliki dokumentarni film Holanđca Jorisa Ivensa: «Stiri ljudske demokracije; film, ki ga že izdelujejo, obravnava problem Češkoslovaške.

* * *

V Beogradu so ustanovili prvi kinoamaterski krožek, ki bo propagiral kinoamaterstvo. V njem bodo imeli tudi oddelek za prikazovanje filmov po vaseh in raznih gradiliščih. Člani krožka bodo tudi sami kopirali filme ter opravljali vse delo v laboratoriji.

* * *

Na Madžarskem je Zoltan Ložaj Kiš dokončal lutkovni film «Pastir in njegov osel». Film traja dvanajst minut, sestavlja ga pa 50.000 sličic. Igralec, ki igra pastirja, mora med snemanjem 50 krat menjati ne samo obleko, temveč tudi glavo.

* * *

Ker bo letos 200 letnica rojstva velikega nemškega pesnika Goetheja, bodo v njegov spomin filmsko obdelali njegova dela. Tako bo francoski režiser R. Claire snemal Fausta v barvah po scenariju francoskega pisca Salacroua, medtem ko bo nemški režiser Wolfgang Libeneiner snemal isto delo v črnobeli tehniki po samem originalu. Tudi Amerikanci pripravljajo svojo verzijo Fausta.

Razvoj filma na Kitajskem

Prvi začetki kitajske filmske umetnosti segajo v leto 1909 in leto 1917 je Kitajska že imela svoja dva umetniška filma, v katerih je igral znani igralec Maj Lafang.

Glavne ovire razvoja kitajske filmske umetnosti so bile: velik uvoz ameriških filmov, kasneje pa Čangkajškova cenzura, ki je podpirala predvsem razvoj ljubavnih in zgodovinskih filmov. Samo s svojo visoko kvaliteto se je mogel kitajski film boriti proti ameriškemu. Krenil je po pravi poti pod vplivom nekaterih dobrih sovjetskih filmov, ki so prodrli na Kitajsko. Tako je leta 1931 nastal film Ribičeva pesem, ki je bil odlikovan na mednarodnem festivalu v Moskvi; nato so nastali še značilni filmi, kakor Mladina v burji in nevihti ter film Razpotje. Te filme so izdelali v studiu Tien Lunga. Melodije in vsebina filma: Dvignimo se, so tako odgovarjale revolucionarnemu duhu kitajskega naroda, da so pesmi tega filma postale borbene pesmi narodno-osvobodilnega boja.

Kitajsko-japonska vojna je močno prizadela kitajsko filmsko industrijo. Tijen Lungov studio je propadel. Od leta 1937 je japonski kapital prevzemal kitajska filmska podjetja na zasedenem ozemlju in jih podrejal svoji politiki. Po zlomu Japoncev pa je pritiskala na kitajsko filmsko proizvodnjo Kuomintangova cenzura in vse večji uvoz ameriških filmov. Tako je od vseh filmov, ki so jih igrali na Kitajskem, bilo 90 odst. ameriških in le 10 odst. domačih in iz drugih dežel.

V letu 1948 je 15 filmskih podjetij izdelalo vsega skupaj le 20 filmov; najznačilnejši med vsemi je: Solze Jangceja; čeprav je ta film cenzura precej črtala, ga je vendar gledalo okrog 800.000 ljudi.

Na osvobojenem ozemlju pa so ustanovili dva studia, enega v Jenanu, drugega v Mandžuriji. Tu proizvajajo obzornike in dokumentarne filme, ki so mobilizacijskega značaja ter prikazujejo življenje v osvobojenih krajih in borbo narodno osvobodilne armade.

Nov kitajski film se poraja v težkih materialnih pogojih, temelji na tradicijah kitajske kulture, a razvija se pod vodstvom komunistične partije, kar mu jamči, da bo imel važno vlogo v razvoju svetovnega filma.

* * *

V sovjetskem delu Nemčije, kjer so izdelali že dva napredna filma «Morilci so med nami» in «Zakon v senci» je režiser Staudte končal komedijo «Čudežne pustolovščine gospoda Fridolina». Sicer je ta film nekoliko manj uspel kot omenjena dva, vendar pa dobro žigosa današnjo in predvojno nemško birokracijo. Ta film z izrednim uspehom prikazujejo v sovjetski coni Dunaja.

Mnogo večji «uspeh» pa ima domači avstrijski film, za katerega tudi velja, da je «napreden» in ki ga prikazujejo v ameriški coni Dunaja. To je film «Angel s pozavno», ki ga je režiral Karl Hartl. V tem filmu igrajo najbolj znani dunajski filmski igralci, kot oba brata Hoerbiger, Hedvige Bleibtreu in Pavla Wessely. Idejno je ta film zelo reven in njegovi avtorji bi očitno hoteli doseči nekaj drugega, in sicer upanje in vero, da bi se znova mogli povrniti tisti časi, ko so vladali oni. Ta film je idejno daleč pod nivojem filmov, ki jih izdeluje v sovjetski coni Nemčije filmsko podjetje DEFA.

* * *

Franstudio je zaprl nekatere ateljeje in odpustil vse nameščence, ki niso hoteli sodelovati pri snemanju angleških filmov z amerikanskimi igralci, posebno pa še, ker niso hoteli podpisati pogodbe, po katerih ne bi bili več nameščenci ateljeja, pač pa posameznih skupin, ki bi jih zaposljevale le ob snemanju. Družbo Franstudio kontrolira družba Pathé. Ravnatelj te je podpredsednik trusta, ki ga zopet nadzira Societé Financiére Electrique. To družbo pa finansira ameriška Morganova banka. Znano je, da vlada omenjena banka velikemu delu ameriške filmske proizvodnje, zato je jasno, zakaj snemajo francoske družbe v svojih ateljejih z amerikanskimi igralci v angleškem jeziku in ne domačih filmov ter zakaj odpuščajo svoje nameščence.

Nekaj o filmskem traku

Marsikoga bo zanimalo, kako je filmski trak sestavljen.

Filmski trak je lahko iz nitroceluloze ali pa iz celita. Iz nitroceluloze je filmski trak normalne širine, medtem ko so ožji filmski trakovi iz celita. Celit ima namreč to prednost, da je negorljiv, toda kot vsaka stvar, ima tudi svoje slabe lastnosti. Celit je krhek in nima trajnosti. Zaradi tega ga pri normalnem filmskem traku ne more uporabljati. Nitroceluloza je gorljiva in gori tudi brez zraka. Ker se v takem primeru tvori plin, je v večjih množinah nevarno, da pride do eksplozije. V ta namen so vsi kinoprojektorji potrebno zavarovani proti požarom. Ker pa ima nitroceluloza več drugih dobrih lastnosti, jo kjub gorljivosti uporabljamo.

Nitroceluloza je prevlečena pri filmskem traku z želatino, ki je nosilec plasti s sliko. Želadina se izdeluje iz kosti in kože. Slaba stran želatine je le v tem, da se napije vode in nabrekne. Že pri 25.o C se v vodi stopi. Zato je moramo utrditi s formalinom.

V želatini je enakomerno porazdeljen srebrov bromit. Namesto broma lahko vzamemo tudi jod ali klor. Srebro in brom sta v tej plasti tesno združena. Ko vpliva nanj svetloba brom odpade in ostane samo srebro. Ker je srebro temne barve in neprozorno, je tudi negativ črn.

Debelina filmskih trakov je različna. Znaša približno 1/3 mm. Plast srebrovega bromita na nitrocelulozi je debela 0,02 mm. Pri barvnih filmih je ta plast še tanjša in znaša celo 0,002 mm. Plast nitroceluloze, oziroma celita, je debela 0,8 mm.

Filmska industrija se še vedno razvija in prav gotovo je, da bodo izdelovali filmske trakove iz bolj popolnih snovi in da se bodo te številke precej izpremenile.

TEHNIKA in ZNANOST

Žito v višini 3000 m na Pamirju

Se pred kratkim ni nihče obdeloval zemlje na Pamirju. Prebivalstvo se je preživljalo z živinorejo in vso hrano, razen mesa, so morali uvažati. Danes pa so s pomočjo mičurinske znanosti strokovnjaki pripravili žito, ječmen ,krompir in povrtnine, ki morejo dozoreti tudi na Pamirju. Lansko leto so imeli kolhozniki v višini 2000 do 3000 m še kar dobro letino.

Radar ne vpliva škodljivo na telo

Radar, umetno oko, ki vidi skozi oblake in meglo, si je zmagoslavno utrl pot iz vojne tehnike v različne človekove mirnodobne poklice. Po svetu danes radar pomaga številnim ljuden v njihovem poklicu, tako ribičem, ki z radarjem odkrivajo sicer nevidne skupine rib in mornarjem, ki nadzirajo z njim svoje nevarne morske poti.

Po vojni so se pa razširili glasovi, da vplivajo radarski žarki kvarno na človekovo telo, češ da uničujejo spolne žleze in povzročajo plešavost. To ne bi bilo prav nič čudnega, saj je znano, da je vsaka vrsta organskega tkiva občutljiva za posebno valovno dolžino kratkovalovnih elektromagnetnih žarkov. Znano je n.pr. za 5 metrske valove, da ubijejo mikrobe in živo tkivo. Med vojno so vršili poizkuse z 10 cm žarki na prostovoljcih. Oni niso razen kratkotrajnega glavobola imeli nobenih posledic. Po vojni so preizkušali vpliv radarskih žarkov na morskih praščkih, ki so jih obsevali skozi dva meseca vsak dan po tri ure. Vendar pa radarski žarki niso pustili na njihovem organizmu nobenih škodljivih posledic. Vsi, ki imajo opravka z radarjem, so lahko torej pomirjeni.

Zanimivo pa je to, da vplivajo radarski žarki na orientacijski čut ptic. Ameriškemu znanstveniku Robertsu se je primerilo, ko je preizkušal radarske žarke na virginijski obali, da je opazil nad seboj jato divjih rac. Radoveden je upri nanje neviden šop radarskih žarkov in ptice so se razpršile. Ptice zmotijo pri njihovem letu tudi radijski valovi, če so dovolj močni. Tako so že pred vojno delali poizkuse z golobi pismonoši, ki so jih tako spuščali, da so morali leteti čez antene radijskih oddajnikov. Če je antena med njihovim letom izžarevala radijske valove, je vselej poskočil odstotek golobov, ki niso prišli na cilj.

Iz česa smo

Že stari Aristotel je rekel, da ni nobene meje med živim in neživim svetom, dasi ni imel nobenih dokazov, takih, kot jih imamo mi danes. Človek je s to «neživo» naravo tako povezan, da najdemo v njegovem telesu 29 prvin. V 75 kg težkem človeku bi našli: 40 kg kisika, 20 kg ogljika, 7 kg vodika, 3 kg dušika (to so zlasti beljakovine, tolšče in glikogen). Ostalih 5 kg se deli na 2 kg kalcija (kosti), 1 kg fosforja, 200 gr klora, 175 kg žvepla, 150 gr natrija, 100 gr kalija, 75 gr železa (v krvi), 3 gr silicija (očesne leče), 3 gr mangana (skupaj z železom), v zelo majhnih količinah pa najdemo jod, brom, aluminij, baker, svinec, cink itd. Glavni delež odpade torej na kisik, ogljik, vodik in dušik.

Življenje je, kot vidimo, vezano na materialne prvine, od katerih ni nobene, ki bi je ne našli v «neživi» prirodi in ki bi bila značilna samo za življenje v kateri koli obliki. Jasno je tudi, da ta živa snov — protoplazma, kakor jo je pred več kot 100 leti imenoval češki fiziolog Purkyne ni posebej ustvarjena, temveč je le materija, organizirana v posebni obliki.

Novi udi

Po najnovejših poročilih je prof. Andrej Tomas na Sorboni iznašel način, kako vstaviti v telo odtrgan ud.

Ti rezultati niso prvi in predstavljajo samo logično nadaljevanje rezultatov profesorjev Carrella in Lindberga, ki sta skušala s perfuzijsko brizgalko ohraniti v odlomljenem udu tkivo živo. Že prej se je sovjetskima znanstvenikoma Juscinu in Brudenku posrečilo ohraniti živo pasjo glavo odtrgano od trupla.

Vse te iznajdbe, ki smo jih površno omenili, bodo mnogo pripomogle pri zdravljenju predvsem v kirurgiji. Seveda ne gre za zmago nad smrtjo.

Novo kurivo

V letu 1949 bodo speljali plinovod, ki bo podvojil dobavo naravnega goriva v mestu Kuibišev. Trenutno delajo načrt, kako bi izrabili plin v Stavropolu, kjer so v najnovejšem času odkrili nove važne vire. Medtem bodo naravni plin iz dolnje Volge napeljali v Stalingrad, ki je najvažnejše industrijsko središče tega predela.

Ruski znanstvenik Mendeljejev je imenoval ta plin kurivo bodočnosti. V Sovjetski zvezi pa je ta plin postal kurivo sedanjosti.

Kloromicentin

Iz Amerike poročajo, da proizvajajo tam sedaj velike količine kloromicetina, ki ga imenujejo «čudežno» zdravilo in jo z uspehom porabljajo proti legarju in drugim epidemičnim boleznim. Skupina ameriških zdravnikov in znanstvenikov, ki so lani uporabljali ta preparat na Malajskem polotoku, nadaljujejo sedaj s še bolj obširnimi poizkusi ter uporabljajo nov sintetični kloromicetin. Dosedaj je bilo zelo težko dobiti to zdravilo in so bili stroški za njegovo pridobivanje iz naravne plesni, podobne penicelinu, zelo veliki.

Uspešen potek

športnega tedna v Istrskem okrožju

Ob prazniku prvega maja so imeli prejšnji teden v Istrskem okrožju športni teden z bogatim sporedom.

V ponedeljek je gostoval v Kopru znani slovenski mojster Vasja Pirc, ki je odigral simultanko s 54 najboljšimi igralci.

V torek je bilo v Izoli srečanje med enajstorico Arrigonija in Jugoslovanske vojske. Po zelo zanimivi nogometni tekmi je zmagala JA z rezultatom 2:0 (0:0).

V četrtek so gostovali tržaški dijaki v košarki s sindikalno reprezentanco Istrskega okrožja. Tekma je bila napeta, dijaki so zopet enkrat pokazali, da so zadnje čase veliko napredovali, vendar so se morali ukloniti tehnično boljšemu moštvu sindikatov. Tekma se je končala s 37:10.

Istega dne so imeli v Izoli nogometno tekmo med Polo in Arrigonijem. Končala se je neodločeno 1:1. V Portorožu so imeli hitri namizno teniški turnir. Na njem so sodelovale reprezentance iz Portoroža, Kopra in Pirana. Najboljši na tem turnirju so bili Koprčani, zlasti Ferfolja in Hercog ki sta se plasirala v singlih tudi na prvo mesto. Na tretjem mestu je bil Priam(Piran). V dvojicah se je vnela huda borba med najboljšima na turnirju Hercogom in Ferfoljo ter med Abramom in Magajno. Tekma je bila zelo dolga. Končno sta le zmagala Hercog in Ferfolja.

V petek so imeli v Izoli dve tekmi v košarki med sindikalnimi reprezentancami Istre in Pulja. V prvi tekmi so zmagali Puljčani s 35:15, v drugi pa Istrani s 30:20.

V soboto je bila pa nogometna tekma med Piranom in Puljem. Začetek tekme je sicer pripadal Pulju, ki pa tega ni znaj izrabiti, tako da je v prvih 15 min. imel Piran iniciativo v rokah. Potem se je težišče tekme premaknilo v sredino igrišča, odkoder so izvedli lepe akcije na oba gola. Gol pa ni hotel vseeno pasti vse do 20 min. prvega polčasa, ko je Piran streljal brez posebnega odpora na gol in stresel mrežo Pulju.

V drugem polčasu je imel Pulj ves čas iniciativo v rokah. Vendar se je Piran vneto branil, tako da Pulj ni mogel na noben način prodreti močne obrambe Pirana.

Na krasnem novem stadionu v Kopru so pa imeli v nedeljo zaključek športnih tekem ob prvem maju. Ob tej priliki so imeli tudi lahkoatletske tekme, ki so se jih udeležili lahkoatleti iz Kopra, Istre, Trsta in Pulja.

Kot prvi je bil na vrstnem redu tek na 3.000 m. Tu je bil kot predvideno favorit Tržačan Govorcin, ki je znan tudi po svojem uspehu v crossu v Beogradu. Zmagal je s sedmimi sekundami naskoka in s tem pokazal, da pač spada v razred najboljših (10:1,1). Drugi je bil Zomaro (Istra), tretji pa Meneghetti (Trst). Sledil je met diska (moški in ženske), tek na 800 metrov, kjer je bil prvi Bembi (Trst) tek za ženske za 600 m, kjer se je zopet izkazala sedaj že znana Pottini (Trst), sledila ji je Troštova, in končno hoja na 5.000 m. V hoji na 5.000 metrov se je posebno izkazal Juričič iz Pulja, ki je zmagal s precejšnjim naskokom pred Govorcinom, ki je tudi specialist v tej disciplini in Sabadinom (Istra).

V teku na 100 m se je plasiral, kot je bilo pričakovati Trani (Istra) na prvo mesto, Spadavecchia iz Trsta se je plasiral šele na 3. mesto.

Pottinijeva je tekmovala tudi v teku na 100 m. Bila je prva, sledila ji je Tamaro (Istra).

Sledil je še tek na 400 m, skok v daljavo za ženske, kopje, skok v višino, krogla, skok v daljavo in štafeta 4 x 100 m. V tej štafeti so prepričljivo zmagali Istrani (Pierobon, Pagliaro, Dolce in Kebat) pred Trstom (Govorcin, Meneghetti, Bembi in Blokar) in Puljem (Toncetti, Banovac, Padjen in Ferri).

V sredo kmalu po 17. uri je italijanski šport utrpel hudo izgubo. Člani najboljšega italijanskega moštva, ki so se vračali iz Lisbone so se ponesrečili z letalom Fiat G. 12. Letalo bi moralo pristati na turinskem letališču, ker pa mu je to onemogočalo hudo neurje, se je obrnilo, da zavzame smer proti Milanu in tam pristane. Ker se je pokvaril višinomer, je zadelo v baziliko na 600 metrov visokem hribčku Superga.

V letalu so bili naslednji igralci: Bacigalupo, Ballarin I. in II, Mazzola, Maroso, Martelli, Castigliano, Rigamonti, Menti, Loik, Gabetto Ossola, Grezar, Fadini, Operto, Subert, Bongiorni in Grava. Skupno z njimi so se tudi ponesrečili 3 novinarji, 2 trenerja, maser, 3 spremljevalci in štirje člani posadke letala.

Udarec, ki je s to nesrečo prizadel italijanski šport je zelo velik. Padlo je devet članov državne nogometne reprezentance in najboljši nogometaši. Za njimi žalujejo vsi športniki ne samo doma, temveč tudi daleč po svetu.

Pričela so se tekmovanja

za Davisov pokal

V petek je pričelo letošnje tekmovanje za Davisov pokal. Od osem predvidenih srečanj v Evropi so odigrali samo 6 srečanj; Argentina in Turčija sta namreč odpovedali tekmi, tako da sta Egipt in Italija vstopili v drugo kolo brez boja.

Najzanimivejše srečanje tega kola je bilo v Haagu med Holandsko in Južno Afriko. Zmagala je, kot je bilo pričakovati, Južna Afrika s 5:0. Vendar pa ni nihče pričakoval, da Holanduci ne bodo dobili v tem srečanju prav nobene točke.

Ostale države niso imele nobenih težav za vstop v drugo kolo. Tako je CSR premagala Monaco s 5:0, prav tako tudi Anglija Portugalsko. Francija je premagala Monaco s 5:0, Danska Izrael tudi s 3:0, dočim je rezultat med Irsko in Cilejem 4:1.

Jugoslavija bo nastopila v drugem kolu že jutri na Dunaju proti avstrijski reprezentanci. Jugoslovanski igralci so se na francoski rivieri pomerili z avstrijskima zastopnikoma Redlom in Weissom in so vse tekme dobili, tako da pričakujejo, da bo prešla FLRJ brez težav v tretje kolo, ki bo v Zagrebu proti Svedom. Svedi so premagali Jugoslavijo leta 1946 v finalnem srečanju za evropsko cono. V prvem dnevu so sicer Jugoslovani vodili 2:0, drugi dan pa so bili premagani s končnim rezultatom 3:2 za Svedsko. Tako bodo morali Jugoslovani letos napeti vse sile, če bodo hoteli igrati v 4. kolu.

Kolesarska tekma Pulj-Beograd

V nedeljo je pričela velika kolesarska tekma na progi Pulj-Beograd. Tekmuje tudi tržaška ekipa. Na prvi etapi je bila proga zelo težka, kolesarje je spremljalo neurje in dež. Po 220 km proge je prišel v Ljubljano prvi na cilj Tržačan Sellier v 7,26:48. Drugi je bil Renato Fontanot in tretji Kosta Todorović (Srbija).

Na drugi etapi proge, ki je vodila iz Ljubljane do Zagreba je bila konkurenca še hujša. Cesta ima veliko klancev in je tudi precej težka. Vendar pa so kolesarji še tik pred Zagrebom vozili s tempom skoraj 40 km na uro. Zmagal je Poredski, drugi je bil Strain in tretji Salud. Tržačan Sellier je prišel v tej etapi šele na 15. mesto.

Na tretji etapi je zmagal Strain. Progo 177 km do Bihača je prevozil v 5 urah in 36 minutah.

Tekma se je nadaljuje. Cela proga je razdeljena na 7 etap.

* * *

V prvem kolu izločilnih tekem za svetovni pokal v nogometu se bo Irska srečala s Finsko 2. septembra v Dublinu in 9. oktobra v Helsinkih.

Jugoslovansko nogometno prvenstvo

Napeta tekma med Ponziano in Dinamom

lanskoletnim prvakom

Ponziana je igrala v nedeljo v Zagrebu proti Dinamu, prvaku Jugoslavije v letih 1947 in 1948 in zmagovalcu avstrijske državne nogometne reprezentance (5:2). Dinamo se je pred kratkim vrnil z gostovanja po Belgiji, kjer je dosegel krasne uspehe. Vendar pa je Ponziano le težko premagal in še tu mu je pomagala sreča. V prvem polčasu je Ponziana prevladovala na igrišču. Večkrat je streljala na gol, toda Arneri, odlični vratar Dinama je vse žoge ubranil. Prvi polčas je končal neodločeno 0:0.

Tekma bi končala vse drugače, če bi bil sodnik na mestu. Bil je precej pristranski in je žvižgal 80% faulov proti Ponziani. Njegova pristranost se je prav dobro pokazala tudi v 28 min. drugega polčasa, ko sta bila Čajkovski in Horvat v bližini gola. Hotela sta ubraniti z glavo visoko žogo, mednju se je zagnal Pertot. Sodnik je odločil kazenski strel proti Ponziani, ko tega ne bi smel. Na ta način je padel prvi gol.

Drugi gol je padel v 36. minuti po Čajkovskem, tretji pa v 42 min po Wolfu. Dinamo te zmage, kakor smo že omenili, ni zaslužil. Res je, da je imel marsikatero prednost zaradi svoje visoke tehnične ravni igre, toda Ponziana mu je bila to nedeljo enakopraven nasprotnik.

V drugi tekmi, prav tako za jugoslovansko nogometno prvenstvo sta se srečala Partizan in Rdeča zvezda. Rezultat, ki sta ga dosegla je vsekakor presenetljiv. Vsakdo je pričakoval, da bo Partizan zmagal — je pa dosegel samo neodločen rezultat 3:3.

* * *

V tekmah za sovjetsko nogometno prvenstvo je Spartak (Moskva) tolkel Torpedo (Stalingrad) z 2:0. V Rigi je domače moštvo «Daougava» igrala neodločeno 1:1 z Dinamom (Erevan). Po teh tekmah je Dinamo (Moskva) na prvem mestu kvalifikacijske lestvice s 6 točkami pri 4 odigranih tekmah. Slede ji Zenith (Leningrad), Lokomotiva (Harkov) in Torpedo (Stalingrad).

RAZNE VESTI

V Alžiru gostuje zagrebško nogometno moštvo železničarjev «Lokomotiva». V treh tekmah, ki jih je odigrala ji zmagala z rezultati 2:0 1:0 in 5:1. Gostovanje se nadaljuje.

V Moskvi je končal zimski vsezvezni teniški turnir. V finalnih srečanjih so dosegli naslednje rezultate: Ozerov - Korbut 7:5, 6:1, 6:4; Belonenkova - Kalmikova 6:4, 6:2, moška para Ozerov, Zikmund-Negrebecki, Korbut 4:6, 6:4, 6:8, 6:4, 6:3; ženska para Korovina, Nalimova - Belonenko, Kalmikova 6:2, 5:7, 6:2. mešana para Nalimova, Negrebecki - Korovina, Alas 6:1, 6:2.

V četrtek je odpotoval Tržačan Mitri v Bruselj, kjer se bo srečal v soboto z Majo s Cirilom Dellanoitom, ki je zaenkrat evropski prvak v boksu (srednja teža).

«Mladinska olimpiada» bo od 8. do 18. julija v Kodanju. Na njej bodo tekmovali samo mladinci od 12. od 17. let. Na to olimpiado bodo pripuščeni atleti različnih zvez. Organizatorji so se odločili za sledeč program: nogomet, plavanje, veslanje, tenis, kolesarjenje in namizni tenis.

Veliko lahkoatletsko srečanje bo od 27. do 29. julija v Oslu med severno ameriško reprezentanco in najboljšimi skandinavskimi atleti. Izbirne tekme za Američane bodo v juniju v Kaliforniji. Izbrali bodo 55 lahkoatletov.

Atleti, ki bodo zastopali skandinavske države pa bodo zbrali iz Svedske, Norveške, Finske, Danske in Islandom. Srečanje se bo vršilo na osnovi olimpijskega programa.

V Limi so imeli lahkoatletsko prvenstvo Južne Amerike. Postavili so dva kar dobra rezultata. Tako je tekel Triulzi (Argentina) na 110 m z zaprekami 14,5 sek, Kistenmacher (Argentina) pa je skočil v daljino 7.36 m.

Kakor vse kaže ne bo v Kairu evropskega prvenstva v košarki. Svoje sodelovanje na tem prvenstvu so preklicale Belgija, Italija, Anglija in Madžarska.

V Los Angelesu je svetovni prvak v petelinji teži Manuel Ortiz tolkel z lahkoto po točkah Laura Salasa.

Nemec Walter Klinge je postavil nov svetovni rekord v prsnem plavanju na 100 m. Za to progo je rabil 1:7,1 sek. Prejšnji rekord je držal Američan Bob Schol z 1:7,2.

Skoska nogometna reprezentanca, ki je znana po svoji zmagi nad angleško reprezentanco, je premagala v nedeljo francosko reprezentanco z 2:0.

Peter Segedin in Zdravko Ceraj sta postavila v Beogradu pred 35.000 gledalci dva nova jugoslovanska rekorda. Segedin je tekel na 3.000 m 8:31,8 (prejšnji rekord 8:38), Ceraj pa je zmagal v teku na 1.000 m s časom 2:29. Na teh tekmah so sodelovali člani Partizana, Rdeče zvezde in Beograda.

V nedeljo je v Bruslju belgijska hockeyska reprezentanca premagala Francijo s 6:2.

Gino Bartali bo sodeloval s svojim moštvom na kolesarski tekmi okrog Švice, ki bo od 12. do 15. maja. Prijavil je sledeče moštvo Bartali, Corrieri, Brignole in Belgijca Jomauxa.

V Moskvi so imeli mestno prvenstvo v namiznem tenisu. Pri ženskah je moštvo GAGI premagalo Krila Sovjetov s 3:1. Pri moških pa je prav tako v finalu premagalo moštvo Truda Dinamo s 3:2.

ZA BISTRE GLAVE

Križanka

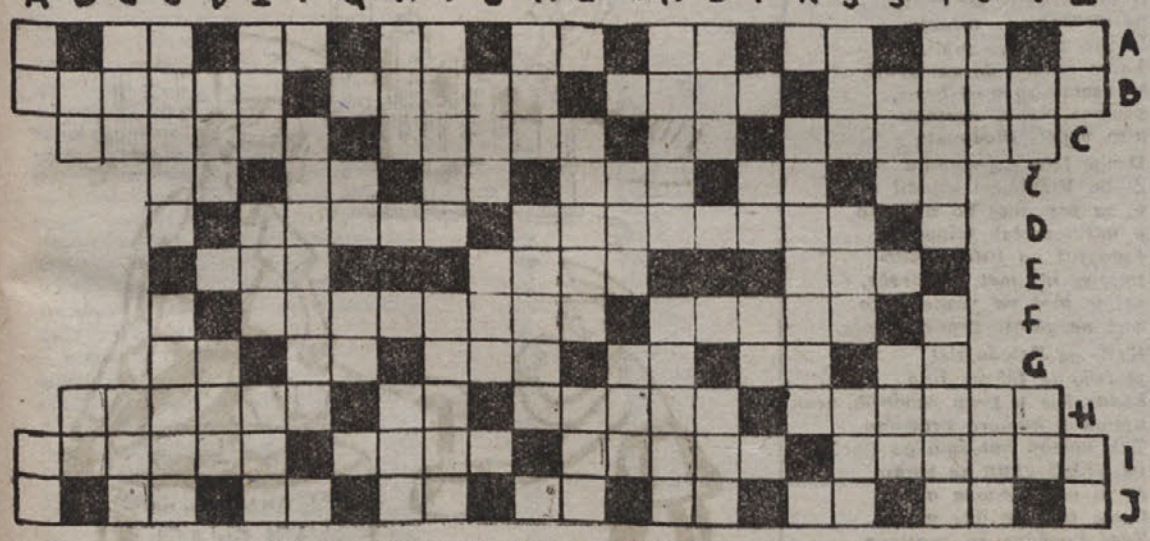

Vodoravno: A. reka v ZSSR, kratica za «starejši», dva enaka soglasnika, pritrdilnica, enota električnega upora, okrajšava za delniško družbo, oziralni zaimek (narobe); B. kdor greši- dela.., vrsta leposlovja, avtomobilska znamka, slovensko ime za reko v Furlaniji; C. kuhinjski predmet, mesto v Grčiji, šesta in pred njo stoječa črka, dan v tednu; Č. kratica za «na pamet», kemijski znak za natrij, pijača starih Slovanov, del krogovega oboda, prihodnjik, pijača starih Slovanov; D. državna pristojbina, belokranjski izraz za velikonočno darilo; E. izraz pri nogometu, mehka snov, zemlja; F. preden mu navije mati ušesa mu naredi..., prerok. G. osebni zaimek, predlog, družinski poglavar, zlato (franc.), vzklik, stara oblika veznika; H. domača žival, v morje segajoč del kopnega, sestavina zraka, osamljenost; I. glasbena pesnitev, oddaljeni sorodnik, nemudoma, gozdna jagoda. J. veznik, začetnici «goriškega slavčka», ploskovna mera, del telesa, stara oblika veznika, kemijski znak za barij, vzklik.

Navpično: A. vrsta pesnitve kratica za slovenski B. glasbena kratica, časovni veznik; C. sedež čutila, osebni zaimek; Č. pokrajina v Jugoslaviji, gozdni sadež; D. zločin, tanka stvarca; E. plod, nizko ležeči predel, kožni izrastek; F. točna ugotovitev; G. vzklik ob bolečini, kazalni zaimek; H. pridevek, s katerim poudarjamo starost, sovražnik železa; I. vrsta tekoče vode, nasprotno od ven; J. zdravilna rastlina, ljubljansko predmestje; K. nasprotno od noči, žuželka. L. boljše družbe, oznaka pri naštevanju; M. žuželka; N. gradbeni material. žensko ime; O. sladka jed, debela palica; P. pogojna členica, najpogostejši veznik; R. dodatni sedež na motornem kolesu; S. del posode, mesto v Padski nižini, naplačilo; S. mesto na Finskem, ljubim (it.); T. bogovi, denarna kazen, morska žival, molčeč; V. zadnja in prva črka, tujka za «k nečemu»; Z. pritrdilnica, vzklik ob bolečini.

REŠITVE

BESEDNICA: sla, Igo, oko, par, Ada, kit, mol. Ko smo pridali besedi «prvi maj» smo tako dobili nove besede in sicer: slap, Igor, okov, Bari, Adam, kita, molj.

PREMIKALNICA: 1. Morava, 2. Osijek, 3. Golica.

KRIŽANKA: **Vodoravno:** 1. sin, 3. se, 4. on, 6. tovariš, 9. vid, 10. tam, 12. krt, 13. lek, 14. luč, 16. Atos, 18. vaze, 19. dve, 20. kleti, 23. ata, 24. moj, 25. Eol, 27. Peru, 28. slan, 29. dobitek, 31. ono. **Navpično:** 1. sev, 2. nor, 3. sod, 5. nit, 6. Tito, 7. Atene, 9. vrte, 11. muza, 12. kava, 15. četa, 17. skoro, 18. viole, 21. Ljubo, 22. testo, 24. med, 26. lak, 30. in.

POSETNICA: Polkovnik.

Kupon št. 107

za nagradno tekmovanje Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik KAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskarski zavod v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

ZAČETI BO TREBA

Cestni pometači so v Trstu stavkali zaradi nizkih plač, ki jim jih daje občina. Merodajni gospodje se zato niso dosti zmenili in stavka ni imela uspeha

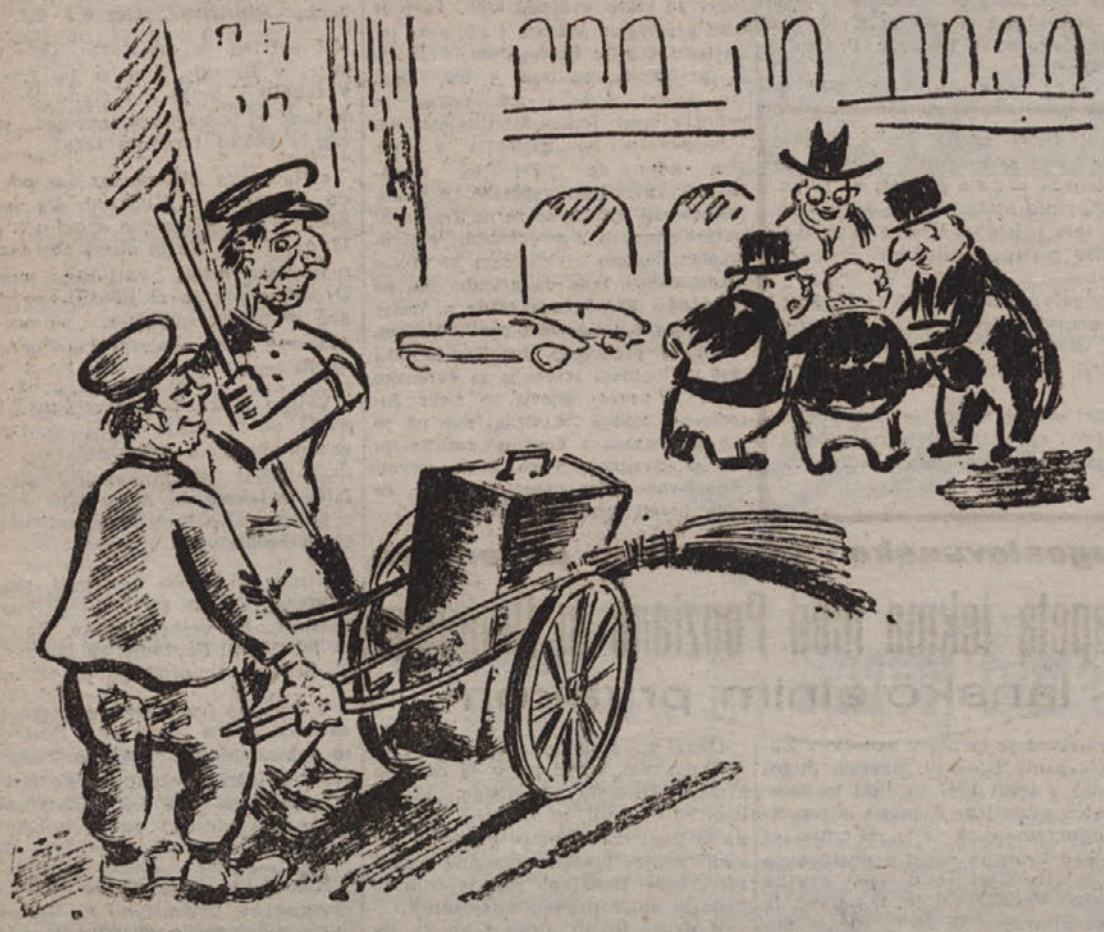

POMETAČ: Tovariš, mislim da nam ne bo bolje dokler ne pometemo onihle smeti tam!

MATEMATIKA, JEZIKOSLOVJE
ZGODOVINA IN 1. MAJ

Prvi maj šteje danes med glavne praznike v letu in prav je, da se časopisje bavi ž njim. Prav je pa tudi, da se mi malo pobavimo s poročili časopisov.

Pred vsem je treba ugotoviti, da prvi maj slabo vpliva na matematično vedo. Ljudje ta dan ne znajo šteti. Nekj kronist je namreč na trgu Rotonda naštel celih 1000 ljudi. Matematik je prišel prezgodaj. Počakal bi bil malo, pa bi bil videl, kakšna množica udeležencev se je zbrala ob napovedani uri.

Toda kronist ni mogel čakati. Mudilo se mu je na trg Unità. Tam pa je pozabil na štetje. Zato števila udeležencev sploh ni navedel. Sicer pa: Zakaj bi se ukvarjal s takimi malenkostmi? Ko so pa govori bili tako zanimivi! Sama madrepatria! To je nekaj novega; davno je že, odkar je nismo slišali imenovati: Že skoraj sedem dni!

Tudi na jezikoslovje ima v Trstu prvi maj slab vpliv. To se je pokazalo na Vidalijevem zborovanju na trgu Garibaldi. Ko se je oglasil slovenski govornik, se je večina udeležencev spomnila na svoj domači rižot in izginili so kakor kafra. Je že prav, da je človek veleinternacionalen, ampak rižot ostane rižot, lačnemu želodcu je bolj zanimiv nego jezikoslovje. In tako je na trgu Garibaldi ostal samo še slovenski govornik, nekaj poslušalcev in en avtobus.

Zgodovina tudi slabo cvete na dan prvega maja. Postaja površna. Tako n. pr. piše «Voce» v svojem poročilu: «Na trgu Rotonda — popoln Waterloo. Drugega nič. Naj mi spopolnimo: Da, na trgu Rotonda popoln Waterloo za razne iredentistične in sovinistične — Napoleone!

In še: Na trgu Garibaldi so govorniki kar na lepem pozabili, da je jugoslovanska armada 1. maja osvobodila Trst, na trgu Unità pa je samo za las manjkala ugotovitev, da je Trst prav za prav osvobodila madrepatrialna vojska. Se nekaj takih 1. majev, pa bodo «osvoboditelju Fondi postavili spomenik in Vidalijevci bodo predenj položili venec priznanja».

B. M.

Stavka

Zdaj vsled prenizko odmerjenih plač
stavkati cestni je jel pometač;
že na vseh oglih pasant naleti
na dokaj čedne kopice smeti.

Včeraj v tak kupček smeti sem strmel.
«Treba je tega», sam sebi sem del,
«Kakor da v Trstu tako in tako
bi že nesnage dovolj ne bilo»!

Bidovec in obisk na stadionu

Bidovec je izjavil pred nastopom, da pride tudi on pogledat, če bo na stadionu pet tisoč ljudi. Ker bi po tej izjavi morala priti na stadion vsaj dva Bidovca, je mož rajši snedel besedo in ga ni bilo. Nič hudega niti, da ga ni bilo, niti da je besedo snedel. Kvečjemu, da ga bo kdo zato imenoval namesto Bidovec - Figovec, kakor ga pa že itak imenujemo.

Vidali obolel

Drugega maja je Vidali obležal bolan. Njegovi bližnji so klicali zdravnika, ki pa ni mogel ugotoviti niti vzroka niti naziva bolezni. Domneval je sicer, da utegne biti bolezen posledica preutrujenosti, več pa ni mogel povedati. Šele specialist, ki je nato prišel, je povedal, da je bolezen v zvezi s telovadbo in da se imenuje - stadionitis. Bolezen s tem imenom se pojavlja vedno v zvezi s kakim neprijetnim dogodkom in spravlja običajno bolnika v pravcato besnost. Leka zoper to bolezen ni nobenega, v danem primeru pa bolnika tudi prav nič ne obžalujemo.

Pogovori na stadionu

A: Krasne vaje delajo, kajneč

B: Res. Le škoda, da Vidali ne bo nastopil.

A: Kako to mislite?

B: Takih vrtoglavih obratov kot jih dela ta človek, namreč ne vidiš vsak dan.

VIDALIJEV PRVOMAJSKI POKLON

Ob 1. maju so vidalijevci polni sramu pred svojimi zavezniki iz italijanskega šovinističnega in nacionalističnega tabora enostavno prezrli resnico, da je jugoslovanska armada osvobodila Trst. Tu pa tam so sramežljivo izustili besedo «partizan», toda ne preglasno, da ne bi motili načrtnega potvarjanja zgodovinskega dejstva, na kar so se spravili Legini «osvoboditelji»

VIDALI: V imenu kominforma proglašam col. Fondo za osvoboditelja našega italianissimega Trsta

JUCA PIŠE PEPI

Draga Pepa!
Črni oblaki nam nad glavo
so za prvi maj se zbrali,
otvoritev stadiona
smo na dežju praznovali.

To pa ljudstva ni motilo,
gledali pač pod marelo
smo nastope telovadcev,
in je vse lepo uspelo.
K sreči hitro po začetku
so se oblaki oddaljili,
mi marele smo zaprli
in še boljše volje bili.
Krasne vaje na gledalce
takšen vtis so naredile,
da želeli smo ob vsaki
naj bi se nam ponovile.

Belo oblečena dekleta
delala so vsa kot ena,
črne pike so si dala
le na dražestna kolena.
Ce hotela opisati
ti vse točke bi po vrsti,
od predolgega pisanja
bi me zaboleli prsti.
Le to rečem, da vsi spori,
ki nastali so med brati,
prvomajskemu nastopu
niso uspeli škodovati.

Drugo leto marsikomu
se bo Vidalizem shladil
in za prvi maj bo strumno
v naših vrstah telovadil.
Fotograf od lista «Delo»
prvega ni imel nič sreče,
saj je mož na vsako sliko
ujel na žalost preveč gneče.

Kajti ga Delodajalci
plačajo le takrat fino,
kadar kje v prav zgodnjih urah
ujame v kamero praznino.
Tak nastop kot smo ga imeli
pa Vidali vkup ne spravi,
če bi vsa njegova garda
imela tudi po dve glavi.
Zdaj končane so proslave,
stadion že spet sameva,
se gledalec, telovadec
spet ob dnevnem poslu ogreva.
Stadiona pozabiti
pa nikakor mi ne smemo,
vabi nas, da k dograditvi
včasih mu pomagat gremo.
Ko bo leto spet okoli,
upajmo, da prav veseli
na zgrajenem stadionu
lepe pesmi bomo peli.
Draga moja, na srce ti
moram tole položiti:
kadar moreš, kakšno uro
tja udarniško pohiti.
Te pozdravlja
Tvoja Juca.

Pogovori na stadionu

A: Oprostite, ali bodo čerini tudi nastopili?

B: Zakaj pa čerini?

Tamle v bližini sem jih namreč videl zbrane v popolni opremi.

VOLIVNI GULJAŽ

AIREY, TRUMANU: Daj, daj stric, zajami globoko, sicer bomo v Trstu kmalu skrahirali.